פרשת **שלח** תשפ"ב לפ"ק | גליון תתנ"ד שנה כ"ה

קול התאחדותינו

יו"ל ע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק פרן רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק יצ"ו

תוכן העניינים

לקח טוב ..... א
דבש תמרים - לקיטת תמרים ..... ב
קדוש יאמר לו ..... ג
שרגא דהורגא ..... ג
בשפתי צדיקים - לשון חכמים ..... ד
פרפראות לחכמה - דורש טוב ..... ה
חוקים להורותם ..... ז
שעשועי תורה ..... ח
לזה ההיכלוכא ..... ט
דבר בעתו ..... י
נועם שיחתן ..... יא
למען ציון לא אחשה ..... יג
פשוטלהן פלכים ..... יג
דרך הקודש ..... יד

אגרת פרק ג'

להכנסת מודעות, מזל טוב, הנצחת שם, לע"נ, אפשר לפנות:
להר"ר **אלטער אשר אנטשיל אילאוויטש** הי"ו
052-7648437
כל הזכויות שמורות ©

היש בה עץ אם אין

פרדס גדול השתרע לפרסאות מרובות, הי' נטוע בעצים ואילנות מרובות מינים ממינים שונים, מיוחד הי' במינה שכל סוגי האילנות ה' נטועין בטוב טעם, עד שכל החוקרים והמומחים הגיעו לפרדם זו לתור ולחקור אחר כל שורש טוב וטבע של כל אילן ואילן.

פעם הגיע לשם חוקר גדול, ומיד בהכנסו עמד האיש משתאה מחריש לדעת למה עץ הארז גבוה מאוד משאר האילנות, ומאידך אינו מוציא פירות, ולעומת זה עץ התמר מוציא פירות משובחים, אבל אינו גבוה, ולא נח ולא שקט לדעת מה זה ועל מה זה.

עבר שם חכם אחד ואמר לו: השמע לאזנך מה שפיך מדבר, הרי התירוץ מונחת בקושייתך, ושאלתך חצי תשובה, שמכיון שהארז דואג לעצמו וכל כוחו וגידולו הוא מרכז בגובהו על כן אינו מוציא פירות, לא כן עץ התמר משקיע כל כוחו ואונו להוציא פירות והפירות יונקים ממנו ומוציאים את כוחו לכן מתמעט כח הצמיחה שלו.

הנמשל מבואר בשם הגאון בעל ההפלאה זי"ע שביאר בזה מאמה"כ (תהלים צב יג) צדיק כתמר יפרח כארז בלבנון ישגה, ולכאורה למה נמשל הצדיק לשני סוגי עצים אלו דייקא, אלא בזמן שהצדיק משפיע על זולתו, ומשקיע מכוחותיו ומזמנו כדי לגדל תלמידים ולהוציא פירות, צדיק כזה נמשל לתמר הפורח ומוציא פירות.

אבן מפאת העובדה שהצדיק משקיע מכוחו לאחרים, היה צריך להיות שהוא יגרע על ידי כך מעצמו ויישאר קטן כמו התמר שנגרע מכח צמיחתו העצמי בגלל הפירות שהוא מגדל, לכן מבטיחו הכתוב "כארז בלבנון ישגה" שה' יעזרהו שגם הוא עצמו יגדל וישגה כמו ארז בלבנון.

פירו"ת הנושרין מדברינו, שהצדיק צריך להשקיע בתלמידיו אע"פ שעי"ז ירד הוא ממדריגתו, ובזה ביאר מה שאמרו חז"ל אם הרב דומה למלאך ה' צבאות תורה יבקשו מפיהו, דהנה המלאך הוא בבחי' "עומד" שאינו הולך ממדריגה למדריגה, ואם הרב מתמסר עבור תלמידיו באמת ובתמים והוא דומה למלאך ה' צבאות שמוכן הוא להיות "עומד" על מקומו ולא לעלות במדריגותיו אז תורה יבקשו מפיהו.

והוא הדבר אשר ציוה משה רבינו כששלח את המרגלים שילכו לראות האם נמצא שם צדיק בבחינת "עץ" אשר אפשר להתחזק ולקחת מפירותיו, דהיינו שאינו דואג לעצמו אלא כל כוחותיו וכשרונותיו משקיע בצמיחת הפירות, וכמו שביאר הרה"ק מקארלין זי"ע שמשה רבינו ביקש מהשי"ת (במדבר כז טז) יפקוד ה' אלוקי הרוחות איש על העדה "אשר יצא לפניהם" פי' שיהא מוכן אויסצוגיין פאר זיי – פאר כלל ישראל.

ע"י רצון לעבודת ה' ויראתו, כל תענוגי העוה"ז בטלים

אם חפץ בנו ה' והביא אותנו אל הארץ הזאת וגו'. יש לדקדק, מה זה שהיה מסופק אם חפץ בנו ה' ואם יביא אותנו אל הארץ כו'. אכן כאשר נתבונן על ענין תלונות המרגלים על הארץ, הלא הם היו ראשי בני ישראל, צדיקים גדולים וטובים (במדבר טז, ה) איכה יכלו לדבר תועה על ה' חלילה כו'. **אכן הנראה בכוונתם, כי המרגלים האלו פחדו,** כי ראו את טוב הארץ בחלב דגן תירוש ויצהר, וכל פרי הארץ המה משתנים לטובה, וכי זבת חלב ודבש היא וזה פריה, לכן פחדו עבור בני ישראל פן בבואם שמה יבעטו לאמר מי הוא, כמ"ש 'שמנת עבית כשית ויטוש אלוק עשהו'. וז"ש: ארץ אוכלת יושביה היא כי עז העם היושב עליה וגו', **לכן אתם אם תבואו שמה תהיו כמוהם, וזהו שהביאו מפרי הארץ לראיה על גודלם וטובם.** אבל כלב הוא שאמר להם: מה לנו לירא מכל אלה, **הלא אם אנחנו נהיה חזקים ביראת ה' ולא נטה אל תאוות הארץ, אזי לא יזיק לנו כל דבר,** וז"ש: **'אם חפץ בנו ה'** ר"ל **אם עיקר החפץ והמבוקש אשר בנו יהיה רק ה' לעשות רצונו ית"ש,** אז: **'והביא אותנו אל הארץ הזאת',** ויכול נוכל לה ועלה נעלה וירשנו אותה **כי כן צריך להתגבר לבטל כל תענוגי עוה"ז נגד עבדות השי"ת ב"ה.**

תפארת שלמה

האכילה בקדושה וטהרה, עיקר ושורש לעבודת ה'

דבר אל בני ישראל וגו' בבואכם אל הארץ אשר אני מביא אתכם שמה. והיה באכלכם מלחם הארץ תרימו תרומה לה'. נראה לפרש, דהנה נודע **כי עיקר השורש לעבודת הבורא ית', [הוא] לשבר כח התאווה, וכל אכילת אדם יהיה בקדושה להעלות ניצוצי הקדושה,** וזה נקרא **'קרבן',** שמקרב הניצוצות לשורשם. ולזה אמרו חז"ל (ברכות נה.) **'עכשיו שולחנו של אדם מכפר במקום קרבן'.** והבן. וזהו שאמר: "בבואכם אל הארץ אשר אני מביא אתכם שמה", רוצה לומר, השי"ת מדבר אל הנשמה שבאדם, ואומר לה: **'בבואכם אל הארץ'** כשתבואי ותרדי אל עולם התחתון, ותהיי לבושה בגוף האדם הנקרא 'ארץ', כי הגוף מושך אחר ארציות ותאוות עוה"ז, על כן אני נותן לך עצה: **'והיה באכלכם מלחם הארץ'** תהיה האכילה באופן אשר **'תרימו תרומה לה', ר"ל בקדושה ובטהרה כדי שיעלו הניצוצות לה', וזה עיקר ושורש לעבודת הבורא ב"ה.**

דודאים בשדה (תלמיד הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע)

בעשיית מצוה, יזכור שהוא לקבל מלכותו וקדושתו ית'

למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי והייתם קדושים לאלקיכם, תחילה נבאר בנתינת טעם הטוב, על מה שרק: **"אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענו"** (מכות כד.), **ושאר "תורה"** (כמנין) **תרי"ג** מצוות צוה לנו משה; מה נשתנו אלו השתי מצות מכל מצות התורה להשמיעם לנו בכבודו ובעצמו, משא"כ בשאר מצות. והנה על דרך הפשטות וטעם הנגלה הוא, עבור **כי אין בשום מצוה ממצות התורה שיצא מכלל הזה,** שהטעם שבה וכוונתה הפשוטה על עשייתה הוא עבור אותן השתי מצות: אנכי, ולא יהיה לך, 'אנכי' במ"ע **"למען הודיע לאדם ממשלת הבורא עליו כו'. לקבל עול מלכותו באהבה".** ו'לא יהיה' במל"ת **"להיות נזהר ומופרש ומובדל מהמשכת הסט"א עליו".** ולזה הזהיר הקב"ה על כל המצות, ואמר: **"למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי",** כלומר כשתעשה את המצוה תעשנה כולה בגוף ונשמה שבה, והנשמה היא **"מצותי"** מה שאני **בעצמי צויתי,** דהיינו: אנכי ולא יהיה לך. ומאחר שפנימיות המצוה הוא בזכירה בעת עשיית המצוה, לכן אמר: **"למען תזכרו",** שתתנו בלבבכם הזכרה בשעת עשיית המצוה על קבלת אלקותו שמרומז בהמצוה, ואז: **"ועשיתם את כל מצותי"** כאמור, **"והייתם קדושים לאלקיכם"** שתכוונו בכל המצוה לקבל מלכותי שאני ה' אלקיכם.

סידורו של שבת (ח"א שורש השביעי פ"א)

אף אחר שנכשל בחטא, אל יתרפה מדביקות השי"ת

ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם, פירש הרה"ק מלובלין זי"ע ולא 'תתורו' הוא לשון 'קושר ומתיר'; 'מותיר אסורים'. **ר"ל שלא תתיר הקשר מדביקות שלך בשביל שהלכת 'אחרי לבבכם ואחרי עיניכם'** כדרשת חז"ל: 'אחרי לבבכם' זו מינות 'ואחרי עיניכם' זו זנות, ח"ו, **רק אדרבא תתחזק את עצמך ותעבוד את ה' ביותר אף אם ח"ו נתפשת באיזה עון ופגם, ר"ל.**

סור מרע ועשה טוב (להרה"ק רצ"ה מזידיטשוב זי"ע)

העצה היעוצה היא 'לא תתורו' להאריך לחשוב, 'אחרי' שנפל בראיה ומחשבה. רק יתן מחשבתו בדברים טובים

ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם. כל מקום שנאמר בו **"אחרי" מופלג הוא** (עי' בר"ר מד, ה). וכאן יש לפרש, כי הנה אם לפעמים מזדמן לאדם לראות דבר האמור או לחשוב מחשבה זרה רח"ל, אזי העצה היעוצה היא שלא יעיין עוד בדבר אלא יחתחו ממחשבתו תיכף. וזהו: "אחרי לבבכם ואחרי עיניכם", היינו המחשבה הבאה אחרי העין ואחרי הלב, לא תתור בלבך לחשוב בה הרבה, אלא תיכף ומיד תסירה מלבך לגמרי, ולחשוב תחתם מחשבות טובות.

הרה"ק רבי משה מקאברין זי"ע

תורה

התוה"ק מחתכת כל הקליפות, ומכנעת הרע תחת הקדושה

ויאמר אליהם עלו זה בנגב כו'. רוצה לומר שהדריכם ולימדם שיעלו למדרגת חכמה על דרך שאמרו 'הרוצה להחכים ידרים', **'ועליתם את ההר'** פירוש שתבאו לעבוד בשני יצרים ביצר טוב וביצר הרע שגם היצר הרע תעלו אותו שגם בו יעבוד לו יתברך כמו שדרשו חז"ל 'בכל לבבך בשני יצריך', ו'הר' רמז על היצר הרע ע"ד שאמרו 'לצדיקים נדמה להם כהר'. **וזהו שאמרו 'הר קשה ברזל מחתכו' פירוש היצר הרע שקשה לכופו, 'ברזל מחתכו' רוצה לומר עם התורה הקדושה שהיא מחתכת כל הקליפות כברזל המחתך הרר יצא ממנו ואדרבה יכניעו תחת הקדושה.**

נועם אלימלך

התמדת התוה"ק הוא שורש עליית האדם למעלת הדביקות

ויאמר ה' אל משה כו' ועשו להם ציצית כו' * **הכנף פתיל תכלת** * דכתיב 'יעקב חבל נחלתו' פירוש **שנשמת ישראל חצובות מתחת כסא הכבוד ושלשלם למטה לארץ כחבל הזה הנקשר בשרשו למעלה ותלוי והולך עד למטה כך היא נשמת ישראל וחם תמיד קשורים בו יתברך על ידי החבל ההוא הם נשמתם הקדושים** * אך כשאדם חוטא אז נפסק חבל הקדושה ונשאר האדם ההוא בלי שורש קדושה ולזה צריך התשובה להעשות שיתקשר שוב החבל ההוא ויגיע עד כסא הכבוד וזהו 'גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד', ואיתא בגמרא תכלת דומה לים כו' לכסא הכבוד כו' ולכאורה נראה שפת יתר כי לא הוה ליה למימר אלא תכלת דומה לכסא הכבוד ביון שזה עיקר המכוון * **אלא שהתורה הקדושה מלמדנו בזה כי עיקר כוונתינו במעשינו הקדושים לקשור עצמנו בשרשנו למעלה בכסא כבודו יתברך ואיך הדרך לבא למדריגה כזו. לזה סדרו לנו חז"ל המדריגות כסדרן לעלות על ידם עד המכון * וזהו תכלת דומה לים. ים הוא הנקרא ים התלמוד היא התורה פירוש בתחלה תראה להתמיד ולהתנהג על פי התורה וללמדה היטב בהתמדה,** ואחר כך וים דומה לרקיע * פי' רקיע הוא דבר דק מאד מלשון ריקועי פחים פי' דבר הרוחני עד מאד והיא הדבקות וההתבודדות בו יתברך תמיד כו'.

נועם אלימלך (ע"ש)

תפלה

תחילת כניסת האדם לקבלת עומ"ש קרי"ש שעל המטה ובבוקר תיקף בקומו משנתו יתפלל עבור צרכי ישראל קדושים

בבואכם אל הארץ אשר אני וגו', ראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה כתרומת גורן כן תרימו אותה וגו', מראשית עריסותיכם תתנו לה' וגו', נראה לי על דרך רמז 'בבואכם אל הארץ' **שתיקף כשהאדם מתחיל לכנוס בארץ דהיינו לקבל עליו עול מלכות שמים שנקראת מלכות שמים 'ארץ' כידוע, 'ראשית עריסותיכם' פירוש לכתחילה וראשית כשאדם חולך לישון, וזהו ראשית עריסותיכם, חלה הוא לשון תפילה לשון 'ויחל משה' כנ"ל, פירוש כשהולך לישון יתפלל ויתמסר נפשו בפקדון לה' יתברך כשאומר בידך אפקיד רוחי, ויכוון להפקיד רוחו ונשמתו בתוך שאר נשמות ישראל כדי שיהיה לו למחר מוחין חדשים כידוע באריכות מזוה"ק ומשאר ספרי הקודש, ובזה מרים גם כן השינה שיהיה גם כן קודש כמו שפועל בתפילה. וזהו כתרומת גרן כן תרימו אותה, פירוש גרן הוא מלשון גרון היא תפילה שהיא בגרון.**

וקאמר הכתוב אחר כך **'מראשית עריסותיכם תתנו' וגו' פירוש שתיקף בראשית שתקומו מהמטה בבוקר בבוקר תיקף תתפללו בעד כל ישראל שיהיו בריאים ויחיו לחם כל טוב,** כמו שהיה נוהג הרב הקדוש איש אלהים המנוח מו"ה משולם זוסע זצוק"ל שהיה אומר בבוקר בבוקר תיקף בקומו ממטתו **'צפרא טבא על כל ישראל'** ו(היה אומר) ברכות ותפילות בעדם. וזהו **'תתנו לה' תרומה לדורותיכם', דהיינו בעד כל הדורות ישראל שירומו וינשאו עד למעלה למעלה אמן.** זה בשם הרב הקדוש המנוח בוצינא קדישא מו"ה מנחם מענדיל זצוק"ל מפריסטעק (רימאנוב) בשינוי קצת דברים.

מאור ושמש

עבודת האדם בבוקר היא התפילה צורך גבוה כי כל יום וכל תפילה יש לה פעולה מיוחדת בעליונים

דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם בבואכם אל הארץ וכו'. משונה ביאה זו מכל ביאות שבתורה כמו שדרשו רז"ל (כתובות כה.), ויש לרמז שרמז על האדם בעמדו משינתו והנשמה חוזרת לגוף מהדש, וזהו 'בבואכם' כשתבואו כל יום לגוף הארציי, 'אשר אני מביא אתכם שמה', שבאמת הש"י מחזיר את הנשמה להארין בכל יום, 'והיה באכלכם מלחם הארץ', כשתרצו ליהנות מלחם הארץ, **אזי מקודם 'תרימו תרומה לי"י', היינו תגרמו ותפעלו במעשיכם תרומה לי"י, היינו יחודים עילאין על ידי תפלתכם כמו שיתבאר, ראשית עריסותיכם תיקף בראשית כשתעמדו ממטותיכם** (לשון ערש היא מטה) **חלה תרימו תרומה** [חלה מלשון ויחל משה (שמות לב יא) ופני ה' לא חליתי (ש"א יג יב)] ור"ל **על ידי התפלה שתרימו למעלה אותיות התפלה לגרום יחודים עילאין.** 'כתרומת גרן', כבר כתבנו כמה פעמים גר"ן רמז לשכינה בחינת רנ"ב איברים עם המפתח לדעת רבי עקיבא בבכורות (מה.) והארכנו במקום אחר, והכוונה **כי אין לך יום דומה לחבירו, ואינו דומה יחודין דחול לשבת וליום טוב, וכן בכל יום יש להשכינה עליות מיוחדים כנודע.** וז"ש **'כתרומת גרן', כענין התנשאות הגר"ן היא השכינה באותו היום, כן תרימו אותה היינו התפילה,** ר"ל **תתפלל בנוסח היום ובכוונת היום לפי ענין הנרצה באותו היום כו'** (ע"ש"ע) **'מראשית עריסותיכם',** ר"ל מזה שתעשו תיקף בעמדיכם ממטותיכם, **'תתנו תרומה לי"י'** לצורך גבוה דייקא, וזה יהיה גם כן **'לדורותיכם',** מה שצריכין הדור שלכם ממילא ישתלם כשיושלם החסרון למעלה כביכול והבן, והש"י יורנו דרך האמת.

אגרא דכלה

ויקרא משה להושע בן נון יהושע. ובתרגום יונתן איתא כד חמא משה ענוותנותו דהושע קרא לו יהושע, ויבואר עפיימ שמצינו גבי כלב שדיבר אחד בפה ואחד בלב ועל ידי כן ניצל מעצת המרגלים אבל ביהושע לא מצינו שיעשה כן, כי כלב אף שהיה צדיק גדול מיימ לא הגיע למדריגתו של יהושע שנאמר בו לא מש מתוך אוהל ונתעצם בהתורה, ואיתא ביויד שיש הפרש בין יהרג ובל יעבור או יעבור ואל יהרג בין חסיד ופריש לשאר אנשים, ויייל דתרווייהו נפקי מן הכתוב וחי בהם, ולכן כלב שלא נתעצם בהתורה כמו יהושע אייכ הותר לו לשקר משום וחי בהם ולא שימות בהם, אבל יהושע שנתעצם בהתורה אסור לו להוציא דבר שקר מפיו וחוי לגביה יהרג ואל יעבור ועייכ התפלל משה רק ליהושע ולא לכלב, והנה לא יוכל האדם להתעצם בהתורה רק עייי ענוה דנאמר אנכי עומד בין הי ובינכם והכוונה דמי שאומר על עצמו אנכי זה הוא העומד בינו לבין קונו, וידוע דאורייתא וקובייה וישראל חד ואם אין הי בקרבו לא יזכה לאור התורה, וזייש כד חמא ענוותנותו דהושע, היינו שהוא עניו ועייז זכה להתעצם עם התורה ואייכ לא יוכל לשקר כמו כלב, עייכ התפלל עליו קה יושיעך מעצת מרגלים.

(ישמח משה)

☆

איש אחד למטה אבתיו תשלחו כל נשיא בהם וישלח אותם משה וגו'. ויובן בהקדם דברי חזייל כל התולה בזכות עצמו הקבייה תולין לו בזכות אבות וכל התולה בזכות האבות הקבייה תולה לו בזכות עצמו, וזייש הכתוב אשא עיני אל ההרים, ואיתא במדרש אל תקרא אל ההרים אלא ההורים אלו האבות, וממילא עזרי דייקא מעם הי בזכות עצמי, וזהו שנאמר ויקריבו נשיאי ישראל ראשי בית אבותם דייקא שהיו תולים שהם ראשים בזכות אבותם, אם כי באמת הייים נשיאי המטות הם בזכות עצמם, לכך היים העומדים על הפקודים היים בזכות עצמם, והנה אותם ראשים התולים בזכות עצמם והקבייה תולה בזכות אבותם הרי זה לא יעזור ולא יועיל לבטל בחירה של אנושי להרע או להטיב, כמבואר באלשיך עהייפ למען הציל אותו מידיים דייקא שהם בעלי בחירה, להשיבו אל אביו כי בזכות אביו יוושע מכור נחשים ועקרבים, אבל להציל מיד בעל בחירה לזה לא מועיל זכות אבות כייא זכות עצמו יכול להועיל, וזייש איש אחד למטה אבותיו, שיהיו תולין בזכות אבותיו, אבל וישלח אותם משה וגו' כולם אנשים ראשי בניי המייה דייקא כי נחשבו בעיניהם בזכות עצמם, וכך היה מה שהיה דלחסיר הבחירה לא יתכן בזכות אבות.

(ויטב לב)

☆

איש אחד איש אחד למטה. יבואר עפיי הכתוב מי יתן טהור מטמא לא אחד, דהנה ידוע דברי האלשיך בענין נתינת מחצית השקל שהוא כדי להורות לעם בניי ענין האחדות לומר שהאדם לבדו אינו רק מחצית ובהצטרפותו עם שאר בני אדם ישלים למנין השלם, ועפייז יתכן מי יתן טהור מטמא לא אחייד, רייל אם אינו אחד לבדו לפני עצמו כייא הנכללות עם שאר אנשים, והנה היסוד לאחדות הוא מדת ענוה דאם רם לבבו ומתנאה לומר אני ואפסי ואין עוד אייכ אינו מתאחד עם אחרים ולפני עצמו הוא גייכ איש שלם בפני עצמו, וזייש אייש אחד אייש אחד למטה אבתיו וגו', שכולם חשבו בעיניהם שהם כאוויא בפייע כאדם השלם ולכן לא רצו להתאחד עם אחרים, ועייכ נתפסו בעצת היצהייר.

(קדושת יוים)

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, ע"ל רבות תי"ק עצי התמרים

כיון שלא היה יכול לדבר אחד בפה ואחד בלב, היה צריך לשמירה יתירה

אלה שמות האנשים אשר שלח משה לתור את הארץ ויקרא משה להושע בן נון יהושע. ופירש"י ז"ל **ויקרא משה להושע וגו'. התפלל עליו יה יושיעך מעצת מרגלים.** שמעתי מפה קדשו של **הגה"ק בעל דברי יואל מסאקמיר זצ"ל,** השינוי שבין יהושע בן נון וכלב בן יפונה, שיהושע בן נון ממדת ענותנותו, **לא היה יכול לדבר אחד בפה ואחד בלב, ולכן היה בסכנה בעצת המרגלים שלא יהרגוהו על אמיתת דבריו,** כפירוש החיד"א זצ"ל, **לכן הוצרך משה רבינו ע"ה להתפלל עליו שינצל מעצת המרגלים,** משא"כ כלב בן יפונה, היתה רוח אחרת עמו, והיה יכול לדבר אחד בפה ואחד בלב, ולא היה בסכנה מעצת המרגלים, וע"כ לא הוצרך משה רבינו ע"ה להתפלל עליו, ודפח"ח.

יפה שיחתן (עמ' קכ"א)

שלח לך. וברש"י פי' לדעתך, ונראה עפ"מ דאחז"ל תנא אין מחייבין אותו להכנים ידו לחורין ולסדקן לבדוק החמין מפני סכנת העקרב, ופריך שלוחי מצוה אינן ניזוקין, אר"א שמא תאבד לו מחט ואתי לעיוני בתרה, ופרש"י כיון דמתכוין אף למחט לאו שלוחי מצוה הוא וניזוק, וזהו שאמרו המרגלים וזה פריה אפס כי עז העם, היינו אע"פ שאין לכם לירא ממה שעז העם כיון דשלוחי מצוה אינן ניזוקין, מ"מ וזה פריה שא"י נשתבחה בפירותיה יותר מכל הארצות וא"כ יש לחוש פן יכוונו לטובת פירותיה ולאו שלוחי מצוה המה וע"כ יש לירא ממה שעז העם, והנה אמרו גבי משה וכי לאכול מפריה הוא צריך אלא לקיים מצות התלויות בארץ, וזהו ביאור דברי הכתוב שלח לך לדעתך, היינו כמו שהיה בדעתו ליכנס רק כדי לקיים מצוות התלויות בארץ ולא לאכול פירות אז ילכו לבטח דרכם דשלוחי מצוה אין ניזוקין, אבל אם יתאוו גם לפירותיה א"כ יש להם לירא מפני העם היושב בה.

(עצי חיים)

☆

ויהם כלב וגו'. ופרש"י צווח ואמר וכו' קרע לנו את הים וכו', וצ"ב היכן נרמזו דיבורים אלו בכתוב, ויל"ל עפ"מ שאמר הרה"ק מסטרעליסק זי"ל לפרש הכתוב כי תאמר בלבבך רבים הגוים האלה איכה אוכל להורישם, לא תירא מהם זכור תזכור את אשר עשה ה"א לפרעה, דמקובל מצדיקים כאשר אדם נצרך לאיזה ישועה אזי יזכיר בפיו מעין אותו הנסים שנעשו לצדיקי הדורות ויזכה גם הוא לישועת הי כהרף עין, ויש כי תאמר בלבבך וגו' לא תירא מהם והטעם כי זכור תזכור את אשר עשה ה"א לפרעה, ובאותו זכירה תנרום גם היום כן להכרית הגוים ההם, וע"ז נתכוון כלב באומרו עלה נעלה דאף אם עז העם היושב בארץ הלא כבר קרע לנו את הים וכו' וכבר זכינו להרבה נסים אשר עשה הי עמנו עד כה, וא"כ נוכל להזכיר בפה אותן הנסים ובאותו זכירה יעשה לנו הי אותן הנסים ועלה נעלה כי יכול נוכל לה.

(ברך משה)

☆

שלח לך. ופירש"י לדעתך, ונראה דכתב בדבי"י כי המרגלים לא רצו ליכנס לארץ כי ידעו שעדיין לא תחיה ביאה נצחית ויצטרכו לעוד גליות להשלים ארבע מאות שנה שננזר עליהם במצרים, אכן מצינו עוד טעם למה יצאו קודם הזמן דקושי השיעבוד השלים, ובאלגזי כתב דזה תלוי אי אמרינן וי"ו להוסיף או וי"ו לחלק דהנה כתיב ועבדום וענו אותם וגו' ואי וי"ו דועינוי לחלק יצאת א"כ עבדות או עינוי קאמר וכיון שהמצריים עשו שניהם בזה נשלם הזמן, אבל אי וי"ו להוסיף א"כ כך היתה הגזירה שיעבדו בהם בפרך ואז צ"ל דשאר גליות משלימין, ובכי"נ כתב דדבר זה תלוי אי מהני תשובה לב"נ דבקן נאמר נע ונד תהיה ואח"כ מצינו וישב בארץ נוד ונתבטלה גזירת נע כי עשה תשובה, אמנם זה דווקא אי וי"ו מוסיף דאז היה הגזירה נע ונד וכיון דחזינן שוויתרו לו גזירת נע ראיה דמועיל תשובה לב"נ, אבל אי וי"ו לחלק א"כ לא היה הגזירה על שניהם וליכא ראיה דמועיל להם תשובה, והנה כתב האר"י בטעם שהרג משה את המצרי כי משה רבינו היה גלגול הבל והמצרי היה גלגול קין והרגו משה כדי לתקנו, ולפי"ז צ"ל דסי"ל למשה דלא המני תשובה לב"נ ולכן הרגו לתקנו והא דכתיב נע ונד וי"ו לחלק וא"כ נגזר על בנ"י במצרים או ועבדום או ועינוי וכיון ששעבדו בהם בפרך בשניהם לכן קושי השיעבוד השלים הזמן ושוב לא יהיה שאר גליות להשלים וביאתם לארץ תהיה נצחית, וי"ש הקב"ה למשה שלח לך לדעתך דסי"ל וי"ו לחלק וא"כ יוכלו לבא לארץ ביאה נצחית ולא יהיה להם מקום לטעות. **(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)**

על פי רוב ניכר מהות האדם לפי התנהגות בניו ותלמידיו

ומה הארץ השמנה הוא אם רזה היש בה עץ אם אין והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ והימים ימי בכורי ענבים. ופירש"י על 'היש בה עץ'. אם יש בהם אדם כשר שיגין עליהם בזכותו. רביה"ק [מרן בעל דברי יואל] **זי"ע אמר:** הרבה פעמים אפשר להכיר את מהות האיש, אם תוכו כברו, על פי התנהגות בניו או תלמידיו, דאם בניו ותלמידיו הולכים בדרך הישר, סימן שגם הוא איש כשר, אבל אם הוא אינו כברו, וכל הנהגתו רק כלפי חוץ, אזי ניכרין מעשיו בפירותיו, בבניו ובתלמידיו.

ורבינו ז"ל פירש בזה דברי רש"י ז"ל עה"פ **ומה הארץ וגו' היש בה עץ אם אין, ופרשי"ל אם יש בה אדם כשר שיגן עליהם בזכותו,** ולכאורה לפי דברי רש"י קשה המשך הפסוקים "**ולקחתם מפרי הארץ**". וביאר רבינו דמה שציוה משה רבינו עליהם לראות אם יש בה אדם כשר שיגן עליהם בזכותו, זהו **לכאורה דבר קשה מאוד להבחין ולדעת, כי מי יוכל לדעת מה בלב חבירו אם הוא אדם כשר,** ורק השם יראה ללבב, ואף אם נדמה לפעמים שפלוני אדם כשר הוא, מנין אפשר לדעת שכך הוא באמת, דילמא אין תוכו כברו, ואם כן איך יוכלו להבחין ולהבין אם יש שם צדיק. אולם **משה רבינו מסר להם סימן מובהק, דהיינו שעל פי רוב ניכר מהות האדם לפי התנהגות בניו ותלמידיו, דאם הוא אדם כשר ולבו לשמים, הרי הוא עושה פירות וגם פירותיו כמותו, שגם הם הולכים בדרך הטובה והישרה, מה שאין כן מי שאין תוכו כברו, ורק מראה עצמו לאדם כשר, אולם שבע תועבות בלבו, אז ניכרת מחשבתו ומעשיו על ידי פירותיו, כי בניו ותלמידיו אינם הולכים בדרך הישרה, והם מגלים את מהותו האמיתי של הנ"ל.**

וזה שאמר "**היש בה עץ אם אין**", אם יש שם אדם כשר וצדיק שיגן עליהם בזכותו, ומהיכן ידעו זאת, לזה אמר "**ולקחתם מפרי הארץ**", על ידי שיראו ויתבוננו בהפירות שלו היינו הנהגת בניו ותלמידיו, ומזה יוכלו לדעת אם הוא באמת אדם כשר.

בוצינא קדישא (ח"ב עמ' רכ"ב)

פנינים מתורתן של מרן רגי"ה וגעל"ד רבי יואל זי"ע
מספר "קדושת יואל" אשר על התורה הקדוש

נמסר לנו בתשו"ח ע"י מערכת "ליקוטי אורה"

שלח לך אנשים (יג ג). פירש"י לדעתך, אני איני מצוה לך, אם תרצה שלח. ולכאורה קשה לכאן להקב"ה לא זוהו, למה שלחם משה רבינו בחכמת.

ויש לומר על פי מאמר הגמרא (קידושין לג:, עבודה זרה ג.) גדול מצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה, ופירשו תוס' (ד"ה גדול) הטעם בזה, משום דמצווה ועושה מתגרה בו היצר הרע טפי, ודוגמ תמיד לבטל ילדו ולקיים מצות בוראו, אבל מי שאינו מצווה ועושה לא מתגרה בו היצר הרע כל כך, משום שיש לו פחד בשלו ואם ירצה יניחנה (עי' קדושת יום טוב לשפה"ג אות ד')

ועפי"ז יש לפרש לענייננו, כי משה חשב בלבו על רוח הקב"ה לגרום למלות המרגלים, לפי שמי יהיו המרגלים מצווים ועושים, ויקשה להם ביותר להתגבר על יצרם הרע שלא להוציא דיבת הארץ, על כן שלחם משה רבינו מעצמו, כי זוה יהיו רק אינן מצווין ועושין, וממילא לא יתגבר עליהם יצרם הרע כל כך, ויגללו מעצה הרשה.

[**ובדרך** זה נראה לומר טעם טוב על מנהג הקהילות מקדמת דנא, דכשבא רב אל איזה עיר מכבדים אותו ליתן דרשה, ולכאורה הדבר תמוה, דבמקום שיש שם רב ירא ה' וגדול בתורה וירא ומרגיז קדושה וטהרה, איזה צורך יש עוד לשמוע דרשה מרב הבא מעיר אחרת.

אך על פי האמור יפשר לומר, כי הרב המרע לעתרת הלץ מצווה ועומד להוכיח את בני קהילתו, וכמו כן בני הקהילה המה מצווים ועומדים לשמוע בקולו, וכיון שאניהם מצווים ועושים לכן מתגרה היצר הרע על אניהם שלא למלות תפקידם, אבל כשבא רב ממקום אחר שאינו מצווה להגיד, וגם בני הקהילה אינם מצווים לשמוע בקולו, אז אין מתגרה בהם היצר הרע כל כך, ולכן יש תקוה שיהיה בכוחו להגיד דברים נכוחים, וגם יתקבלו דבריו לעשות פרי לטובה].

פתיחה לדרשה יום שב"ק שלח בעיר מאראש וואשארהעלי יצ"ו

וחתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ (יג כ). יש להבין התחזקות זו מהו, וכי דבר קשה הוא ליקח מפרי הארץ, עד שהוצרך לומר להם והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ.

ונראה בפח לרמז על מה שאנו רואים בימינו אלה, אין שעמדו כחות הטיונים שאין להם בעולמם רק מלוה אחת והוא "מיבת הארץ", ומעולם לא שמעו ורואינו שידקדקו בחיזה מצוה אחרת, כגון בשמירת שבת או מאכלות אסורות כדרך שמדקדקים במצוה זו, והבל יפלא פיהם בדברם בהתלהבות ממצות מיבת הארץ, ועושים תעמולה להסית את העם לעלות לארץ לקיים מצות ישוב ארץ ישראל, ובשמת בחופן זה שעוברים עבירות אין כאן מצוה לעלות אל ארץ ישראל כלל, אלא אדרבה עבירה גדולה יש בה, וכידוע דארץ ישראל אינה סובלת עובדי עבירה והיא מקיאה אותם כמבואר בקראי (ויקרא יח כה-כח).

ואין ואומר, כי מיום בריאת העולם לא היה עדיין בעולם לדיק שיוכל לעשות טובה לכל העולם כולו, כדרך שיוכלו לעשות כחות הטיונים המיוחים והכופרים ה"י אם יתאמדו בריש גלי ויפרשו לגמרי מכלל ישראל, וזהו הטובה היותר גדולה שיכולים לעשות לנו, כי אז יכירו וידעו כל ישראל שאם משומדים ולא יבואו לתשובה אבתרייהו.

וזה שרמז לנו משה רבינו, והתחזקתם ר"ל דאתאלה לריכים להתחזק בשמירת כל התורה והמלות, ורק אחר כך ולקחתם מפרי הארץ, מוכלו לדבר ממלות מיבת הארץ, אבל כל זמן שאינכם שומרים את התורה והמלות כראוי, אין לכם שום שייכות למלות ישוב ארץ ישראל ומיבת הארץ.

דרשה פ' שלח תרצ"ג בק"ק סוואליאווא יצ"ו

[**ומעניין** הזה כדאי להעתיק מה שמסופר בספר זכרון ליום מ"ל (פרק ז עמוד סט) וזה לשונו, בעתותם הימים התחיל רעיון הציוני להתפשט בתחנה ישראל, והתחילו לתרגן עליות לארץ ישראל, ומשם לרשתם רבים וטובים מירחי ה', כי העמידו פניהם שכוונתם לטובה לקיים מלות ישוב ארץ ישראל, וכמובן שכל אלו שנמשכו אחריהם הלכו מדחי אל דחי ר"ל, ורבינו הבכיל לרחות הסכנה העלומה הזה בבחינת

(תמיד לב.) ויזהו מכם הרואה את הגולל, לכן חזר כגבור חלציו ולחם נגדם בעוז ותעצומות כדי שלא ימשיכו הילחים לחרי דעותיהם הנפסדות, ובפרט עמד כמומה בצורה שלא ליתן לגגע הליונות להתפשט בעיר סחטמר.

אולם פעם כאשר לא היה רציונו בעיר במשך שני שבועות, עלה בידיהם למשוך אחריהם כמה מהורים מעיר סחטמר אשר לא למדו בישיבתו של רציונו, על ידי שאירגנו להם שיעורי תורה בשותפות, כדי שיוכלו למשוך אותם בדרכי עקלתון שיעלו אתם לארץ ישראל, וכאשר חזר רציונו לביתו נאוה קודש הגיע לאזניו השמועה הלא טובה, ותרה לו הדבר מאוד.

ובאשר הופיע כדרכו בשבת מברכים אחר התהרים בבית הכנסת לדרוש בפרקי תהות, התחיל לעורר ולשמות בתוקף נגד הפירוד הלזה, ובתוך דבריו אמר לפרש הפסוק (תהלים יח ז) הפלה תפדיך מושיע חוסים ממתקוממים בימינך, ופי' הפלה, מלשון פלא, הפלא תפדיך, שתפדי ה' נפלאים המה, מושיע חוסים, שהקב"ה מושיע לכל החוסים בו, ממתקוממים 'בימינך', מחותן שקמים נגד ילדי ה' על ידי התורה הקדושה שנתנה מימינו (דברים לג ב, עי' ברכות ו.), היינו שהמתקוממים רוצים להרוס ולעקור כל דבר שבית היהדות נודפת ממנו, ומסתירים את מעשיהם המגונים בדברי התורה שבקרבת ימין, כגון במצות יישוב ארץ ישראל, חולם הקב"ה מגיל ומושיע את ישראל החוסים תחת כנפיו מתחבולותם.

ובאשר חורייתא קא מרתחא ביה הכריז בקול גדול וחזק על הורי הבחורים הלזו, 'בחלד מוצאי שבת זחלט מיר טרעפן די קינדער צום גלח', ועל ידי זה ירויחו שידעו הכל שיצאו מכלל ישראל, ולא יהיו ישמיעו בכל הר קדשי לתפוס מחרים ברשתם. ובלהב קודש לעק רציונו בטפחו על שכמו ביד קדשו, 'עלי ועל בוחרי זיי זחלן זיך גיין שמד'ן, מ'זחל ניסט וואכגעשלעפט ווערן נאך זיי לו ליוונות', עכ"ל הגולגים. (ועי' תוס' לשבועות ג נהר יב, ועי' ויחל משה מאמר ב סי' קכז-קל בביאור הדבר)].

ויהיו בני ישראל במדבר וימצאו איש מקושש עצים ביום השבת (טו לב). יש לדקדק על חומרו וימצאו, דמשמע מזה שהיה כאן מיזה מציאה, שלא יותר היה לו לומר וירצו.

ואפשר לפרש בדרך רמז מוסר, שצע הכמוב להזהיר כנגד אלו המתחבשים בשולחים בביתם בשבת ספר ללמוד חכמות שונות, ואומרים שעל ידי זה יתרמי להם אחר ניצוציהם מקור לפרנסה בניקל ובדרך כבוד, אמנם בדבות הימים בהיותם שמה מתבדדרים במצבם ביותר, עד שפתאום רואים התבות אין שבניהם יכלו למרבות רעה, ומחללים שבתות, ובאמת על דעת כן בודאי לא שלחו בניהם שמה, כי הם שומרי תורה ומצות בחמת. ולנגד זה בא הכמוב להזהיר, וימצאו"ו אים מקושש עצים ביום השבת, שהוא כעין מציאה הבאה בהיסח הדעת (סנהדרין לז.), והייט כי אלו המנים ימצאו פתאום אין שבניהם יכלו למרבות רעה חלילה, והקדימו תבשילם, ומחללים שבתות. על כן החכם עיניו בראשו שלא ישלחם למקומות אלו רק ליצובות קדושות, והקב"ה הזן ומפרנס לכל הוא יפרנס את העוסקים בתורה בנעימם.

דרשה שב"ק שלח תרצ"ב בעיר גרויסווארדיין יצ"ו

ועשו להם ציצית וגו' ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת (טו לח). ליתא במדרש רבה (פי"ז ס"ק) הלא הוא לבמיב (תהלים לג יח) אור זרוע לצדיק וגו'. והוא פלא.

ונראה לפרש על דרך אמרם ז"ל (מנחות מג:) מניח היה רבי מאיר אומר מה נשתנה תכלת (פירש"י, שיחדו הקב"ה למלוה זו) מכל מיני לבעונין, אפי' שהתכלת דומה לים, וים דומה לרקיע, ורקיע לכסא הכבוד, ופירש"י מכח התכלת מזכיר היובד על כסא. והיינו שיש לו התקשרות לו יתברך. ובענין הלזה יתכן לפרש אצל הצדיקים, כי בעוה"ר אין לנו צדיקים וקדושים כאשר היו מימות עולם במשך השנים כולם, אמנם אם הצדיק שהוא חיי בדור הזה הולך בדרכי חניו, הוא דומה לחניו, והרי חניו דומה לאבי חניו, וכן הלאה דור אחר דור, ועל ידי זה יש לו לצדיק זה שהוא חיי בדור הזה, התקשרות בצדיקים וקדושים הקודמים.

ובזה יבואר דברי המדרש, ועשו להם ציצית וגו' ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת, והטעם שהוא הכמוב לתת תכלת דוקא, לפי שהוא דומה לים שהוא דומה לרקיע אשר הוא דומה לכסא הכבוד, וכיון שיש להם שייכות זו לזו יש לו התקשרות עם היובד על הכסא, לזה הסמיך הכמוב אור זרוע לצדיק, כי כמו כן הוא בחנין הצדיקים, שאם הצדיק דומה לצדיקים הקודמים, אזי יש לו שייכות והתקשרות עמהם.

מפי הגה"צ מסאלקא ז"ל, ששמע מפי רבינו ז"ל

סיפורי צדיקים, גבורי הפסוקים
הפלאים זיו ונוגה פניקים

ויקרא משה להושע בן נון יהושע

הגאון ר' יהונתן אייבשיטץ סבל כידוע מרדיפות שונות שהיו מנת חלקו ממתנגדיו שהוציאו עליו כל מיני לשון הרע וכדו', פע"א אמרו לו שמתנגדיו מתכוננים להתנפל עליו במקלות ולהכותו מכות אכזריות, אמר להם: כשיהושע הלך עם המרגלים התפלל עליו משה "י-ה יושיע מעצת מרגלים" אולם אח"כ נאמר "ויאמר כל העדה לרגום אותם באבנים" ולא מצינו שמשה עשה פעולות להצילם, ללמדינו שמהבל פיהם של ישראל יש לחשוש יותר מאבנים ומקלות שע"ז לא התפלל.

טובה הארץ מא"ד מא"ד

הרה"ק ר' שמואל אבא מזיכלין ז"ל היה נוהג לשלוח כסף לעניי ארץ ישראל בכל שנה ושנה ומלבד זאת שלח סכום כסף כל כמה חדשים לבני הרה"ק ר' משה מלעלוב ז"ל שהיו חביבים מאד על הרה"ק מזיכלין, פע"א בא איש אחד מחסידי הרה"ק מזיכלין שהיה בארץ ישראל והביא אתו מכתב אשר שלח הגאון רבי מאיר אויערבאך ז"ל בעל "אמרי בינה" (שהי' מקודם רב בקאליש, ואז היה רב בירושלים) להרה"ק מזיכלין, במכתב מתלונן הגאון על מה שהרה"ק שולח הרבה מעות לבני הרה"ק מלעלוב לחוד, ושואל מה היתרון להם משאר עניי ארץ ישראל, קרא הרה"ק מזיכלין את המכתב ואמר: במשך הזמן תתברר להגאון ר' מאיר האמת.

אחר זמן קצר נסע הגביר החסיד ר' לייב קושמירק לארץ ישראל וביקר גם את הגאון ר' מאיר אויערבאך ז"ל, כשנודע להגאון שר' לייב הוא מחסידי הרה"ק מזיכלין ביקש מאתו כי בטרם יסע בחזרה יבקרו שוב הואיל וברצונו לשלוח על ידו מכתב לרבו, הגביר עשה כן וכשהגאון ר' לייב מסר לו המכתב אמר לו, שתוכן המכתב הוא הבעת חרטה על אשר התלונן במכתבו הקודם על שהוא שולח הרבה כסף לבני הרה"ק מלעלוב, והוא מבקש עתה סליחה מהרה"ק מזיכלין שכן הוא רואה עכשיו שבאמת טוב הוא עושה בזה שהוא שולח להם כסף, שאלו ר' לייב: ילמדנו רבינו בתחילה מאי קסבר ולבסוף מאי קסבר, השיב לו הגאון: שבועות אחדים לאחר שכתבתי אותו המכתב, נראה לי בחלום זקן אחד ואמר לי: איך מלאך לבך לכתוב מכתבים לצדיקים ולדבר סרה על בניו הקדושים של הרה"ק ר' משה מלעלוב ז"ל, השבתי לו בחלומי: ומה אעשה הלא אני רואה בהם כמה חסרונות, השיב לי הזקן: זהו מפני שאין לך מידת ענוה, ואם תבוא למידת ענוה תראה בהם כל מיני מעלות, כי על ארץ ישראל כתוב בפרשת שלח: "טובה הארץ מאד מאד" רוצה לומר: כשהאדם הוא בבחינת "מא"ד מא"ד הוי שפל רוח" (אבות פ"ד מ"ד) אז הוא רואה כל טוב בארץ, ואינו רואה שם שום רע ח"ו, הקיצותי מחלומי ונזכרתי במכתב שכתבתי להרה"ק מזיכלין, והתחלתי להשריש בקרבי מידת הענוה ומאז והלאה הנני רואה בבני הרה"ק מלעלוב כל מיני מעלות ויתרונות ואני מתחרט על מה שכתבתי אז עליהם.

ועשו להם ציצית

הרה"ק מרוזין היו נוהג לעטוף את בניו מבני חודש ומעלה ב"ארבע כנפות", ומסופר על הרה"ק ר' דוד משה מטשארטקוב כשהיה תינוק מוטל בעריסה ולפתע החל בוכה בקולי קולות, ולא הי' אפשר להרגיעו ולהשתיק את בכיו, נבהלה הרבנית ונכנסה לחדר בעלה הרה"ק מרוזין, ושאלה אותו מה לעשות עם התינוק הבוכה ללא הפסק, אמר לה הצדיק לכי נא ובדקי בציציות של הטלית קטן שהלבשת היום את הילד, מיהרה הרבנית אל התינוק בדקה ומצאה שחוט אחד מן הטלית קטן נקרעה, הסירה הרבנית את הטלית קטן הפגומה ממנו ועטפה אותו בארבע כנפות כשרות וכהרף עין נרגע התינוק מבכיו, מאותו יום והלאה היו קוראים להרה"ק מטשארטקוב: יהודי בעל הציצית.

לשון חכמים

לשון חכמים צדק ומישרים, בדרך צחות ומליצה נאמרים

נחנה ראש ונשובה מצרימה. י"ל בדרך הלצה מה שטעו המרגלים בחטאם, וכבר מבואר בספרים כי טעותם היתה ברימון אשר לקחו. ונראה כי טבע של ארץ ישראל וגם בזמנו אנו רואים כן אשר שמה לא נמצא רבי, דהיינו שיסעו אליו אנשים המתחסדים כמו בכל הארצות, והטעם כי כל אחד ואחד מדמה בנפשו כי הולך בדרך תמים ולמה לו עוד ראש הדור המנהיג ושיאספו אליו חסידים ויראים על שבת ויו"ט, ולזה אמרו נתנה ראש ונשובה מצרימה, היינו שיהיה לנו ראש הדור ורבי, ע"כ נשובה למצרים שהוא בחוץ לארץ, כי בחו"ל נמצאים רבנים כאלה לא כן בארץ ישראל. ע"כ פגמו וחטאו ברמון לאשר אמרו ז"ל (מגילה ו.) ריקנים שבה מלאים מצוות כרמון, ופושעי ישראל מלאים מצוות כרמון, ובארץ ישראל נדמו האנשים כרמון, שכל אחד ואחד מלאים מצוות כרמון.

ונסמכה פרשה זו לפרשת בהעלותך יען כי שמה נאמר שמשה רבינו ע"ה אמר (יא, כט) מי יתן והיה כל עם ה' נביאים, ומזה יצאה טעותם שמחשבת משה היא שיהיו כל אפין שוין, לזאת יהי' יתכן ביותר בארץ ישראל. ובאמת טעו בזה כי גם משה רבינו ע"ה רצה שיהי' מנהיג הדור כאשר אמר (מ, כט) יפקוד ה' אלקי הרוחות וגו' ואדרבה, קרח ועדתו המה רצו שיהיו כל אפין שוין כמו שאמרו כי כל העדה כולם קדושים. (מכי"ק).

עטרת ישועה

ויקרא משה להושע בן נון יהושע. ובתרגום יונתן כד חמי משה ענוותנותיה קרא להושע וצ"ב. וי"ל עפימ"ש במדרש מהיכן זכה משה לקרני הוד מפני שנשאר דיו קמעה בקולמוס והעבירו על ראשו ומשם נעשו קרני הוד ופי' דכשכתב משה רבינו ע"ה את התורה כשהגיע לפסוק והאיש משה עניו מאוד לא רצה לכתוב זאת מרוב ענוותנותו כי אין זה מדרכי ענווה לכתוב על עצמו שבח גדול כ"כ אך מה יעשה בצווי השי"ת לכן קיצר בכתיבה בכל האפשר וכתב ענו בלא יו"ד וז"ש המדרש שנשאר קמעא בקולמוס היינו אות יו"ד ובשכר זה זכה לקרני הוד ולכך כיון שנשאר לו יו"ד יתירה לכן נתנה ליהושע, וז"ש כד חמא משה ענוותנותי' של עצמו ומפני זה קיצר בכתיבה וחסר יו"ד ולכן קרא להושע בן נון יהושע.

(פנינים יקרים)

☆

עוד יל"פ דברי התרגום יונתן כד חמי משה ענוותנותיה קרא להושע בן נון יהושע, דהנה יהושע נקרא בן נון, בן בחיריק, ומצינו לזה ב' טעמים, האחד, ללמד שהי' מתבונן בשער נו"ן, ובין הוא מלשון התבוננות (כן אי' בילקוט ראובני בשם מגלה עמוקות), **וטעם** השני אי' דיו"ד של יהושע היא יו"ד של שרי, ושם היתה בלי נקודה, ועכשיו היא בנקודת שוא, לכך נטל מהסגול של בן ב' נקודות, וממילא לא נשאר רק חיריק, ולכך נקוד בן בחיריק במקום סגול, ולפי"ז ע"י משה שקרא לו יהושע עם יו"ד, והוצרך ליטול שוא הוכרח לקרוא לבן בחיריק, ואז אינו מוכרח לפרש דידע להבין בשער הנו"ן, ויש לו ע"י הוספת היו"ד גריעותא דאינו ניכר מעלה שלו שמתבונן בשער הנו"ן, והיה אפשר לומר דלא ניחא ליה ליהושע בזה, אבל כאשר ראה משה ענוותנותי' ובוודאי לא איכפת לי' דבר זה אז קרא אותו יהושע להנצל מעצת המרגלים.

(חתם סופר)

דורש טוב

דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם לדורותם וגו'. "לדורותם" הוא לכאורה כשפת יתר.

וי"ל, דהנה כמה וכמה מצות מצינו שצריכין שיעשה לשמה, **ומכל מקום חילוק יש ביניהם:** מצה, וכיוצא בה, בעינן שתהיה עשויה לשם מצוה אך אינה צריכה שתעשה לשם בעלים, משא"כ קרבן חטאת וכן גט, בעינן שיהא אפילו לשם בעלים. וטעם הדבר הוא, משום שבמצה כתיב: **"ושמרתם את המצות"** סתם, ולא כתיב **'לכם'**, לכן לא בעינן לשם בעלים. משא"כ גבי גט כתיב: **"וכתב לה"** לשמה, לשם האשה.

והנה כאן גבי ציצית, אפשר היה לומר דילפינן מ**"ועשו להם ציצית"**, שתהא צריכה עשיה לשמה, ולא די בעושה לשם מצוה, אלא בעינן אפילו לשם בעלים. ולפי זה אם ירש טלית מצוייצת מאביו, לא יקיים בה מצות ציצית, לכן קא משמע לן: **"על כנפי בגדיהם לדורותם"** שיכולים להנחיל כנפי בגדיהם גם לדורותם, **ואם שצריכים עשיה לשמה, מכל מקום אין צריך שתהיה עשויה לשם בעלים.**

ערוגת הבושם

והמתה את העם הזה כאיש אחד. ויל"פ עפי"מ דאמרו חז"ל (יומא פ"ו:) **עבר עבירה פעם ראשונה ושניה מוחלין לו, שלישית** אין מוחלין לו, ופריך בגמ' והתניא שלישית מוחלין לו רביעית אין מוחלין לו, ומתרץ לא קשיא הא ביחיד הא בציבור דבציבור מוחלין עד ד' פעמים, והנה רשיז"ל כתב (בפרשת קורח) עה"פ וישמע משה ויפול על פניו, שכבר היה בידם סרחון רביעי, חטאו בעגל ויחל משה, במתאוננים ויתפלל משה, במרגלים ושמעו מצרים, אמר מעתה אין בי כח להתפלל עליהם, והטעם י"ל משום דבציבור נתלה עד ד' פעמים לפיכך על השלשה פעמים היה יכול להתפלל ועל חטא הד' תשש כוחו, וא"כ כאן בחטא המרגלים דהיה עדיין חטא השלישי ובציבור מוחלין עד ד', וזו היתה טענת משה רבינו שאמר "והמתה את העם הזה" אע"פ שהם רבים. כאי"ש אח"ד, כאילו היה איש אחד שנפקד חטאו בפעם השלישית.

(משכנות יעקב)

☆

והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ והימים ימי ביכורי ענבים. ונ"ל דבחזקוני הקשה אמאי אמר ולקחתם ולא אמר והבאתם, ותי' דלשון והבאתם משמע בע"כ, וגזל עכו"ם אסור, ולכך אמר ולקחתם ואין קיחה אלא בכסף עכ"ד, ולכאורה קשה דהא א"י מוחזקת לנו מאבותינו, א"כ אין כאן משום גזל ואמאי לא לקחו בחנם, אך י"ל דאע"ג דגוף הקרקע שייך לנו אבל הפירות שלהם ולכך ציוה להם ליקח בכסף, אך הא ניחא אם לקחו פירות שאינם צריכים לקרקע, דפירות הנצרכים לקרקע כקרקע דמי והקרקע מוחזק לנו מאבותינו, וז"ש להם משה והתחזקתם שאע"פ שא"י מוחזקת לנו מ"מ ולקחתם מפרי הארץ ואין קיחה אלא בכסף, והטעם מפני ש"הימים ימי ביכורי ענבים", והוי פירות שאינם צריכים לקרקע דשייך להם, ע"כ ולקחתם בכסף.

(דברי מהרי"א)

בפרשתן ועשו להם ציצית... וזכרתם את כל מצות ה'

שורש המצוה, למען נזכור כל מצות ה' תמיד, ואין דבר בעולם יותר טוב לזכרון כמו נושא חותם אדוניו קבוע בכסותו, אשר יכסה בו תמיד (חינוך מצוה שפ"ו).

ובכל שעה ובכל רגע צריך לכך (לזכור מצות ה') **דוגמא לדבר כאדם המזהיר את חבירו וברצונו שיזכור, הריהו קושר קשר באזורו בכדי שיזכרנו, ולכן יש בציצית ה' קשרים כנגד חמשה חומשי תורה, וארבע כנפים, בכדי שבכל צד שיפנה יזכור.** (טור סי' כ"ד).

מסופר, באסיפת הרבנים בפעטערבורג (בשנת תר"ב) **בימי הצאר ניקולאי הראשון, היה ראש המדברים הגאון רבי יצחק מוואלושין זצ"ל, שהיה מקובל מאוד על המלכות, האסיפה כונסה מטעם שר החינוך אובארוב, ונועדה לקבל את הסכמתה של רבי יצחק ושאר הרבנים שהיהודים ישנו מאורחותיהם, יקצורו בגדיהם ויקצצו בפיאותיהם, וישלחו את בניהם לבתי ספר שלהם רח"ל, הסרסור לדבר השכלה בישראל היה אז הרב מטעם ד"ר ליליינטאל, שנחשב מאוד בעיני אובארוב, והיה נוסע על פני קהלות ישראל ומטיף ללבוש ה"אשכנזי" ול"השכלה", ומדבר אליהם לקבל באהבה את דרך הטמיעה, שאליה התכוונו המלכות למעשה.**

בשעת האסיפה בין ישיבה לישיבה נפנה השר אובארוב אל הגאון מוואלזשין ואמר: מפני מה לובש הרב טלית גדולה מצוייצת בציציות ארוכות כל כך? כלום אי אפשר לו לאדם מישראל לקיים המצוה בלבישת טלית קטנה מצוייצת בציציות קצרות? והרי ד"ר ליליינטאל שומר דת, וגם רב, וודאי אף הוא לובש טלית ואין הוא נראית מבחוץ!

השיב לו רבי יצחק: אומר לך, מצות ציצית ניתנה לנו, שנהיה זוכרים את המצות שציוה לנו הקב"ה, ככתוב "וראיתם אותו - וזכרתם" ואין הזכרון שוה אצל הכל.. ד"ר ליליינטאל שהוא אדם משכיל, בעל מוח ובעל זיכרון, די לו בטלית קטנה ובציציות קצרות, שיהיו מזכירות לו את המצוות... כנגד זה, אני אינו אלא יהודי מן הדור הישן, בא בימים, ותש כח זכרוני, וכדי שאהיה זוכר את כל התרי"ג מצות, אני צריך לטלית ארוכה ולציציות ארוכות...

הסתכלות בציצית

טוב להסתכל בציצית בשעת העטיפה (שו"ע סי' כ"ד סעי' ג' בשם רב משה גאון, ועוד ראשונים, והביאו הגמ' מנחות מ"ג ע"ב דדרשי' וראיתם אותו ראיה מביאה לידי זכירה, זכירה מביאה לידי עשיה).

והעולם נוהגין להתבונן בציצית לפני העטיפה בשעה שמפריד את הציצית (ובכה"ח סק"י כתב דיוצאים בזה).

יש נוהגים להסתכל בציצית כשמגיעים ל"וראיתם אותו" וליתן אותם על העינים, ומנהג יפה הוא וחיבוב מצוה. ולכמה ראשונים מקיימים מצות עשה כשמסתכלים על הציצית. (שו"ע סעי' ד', ובב"י הביא סמ"ק ורבינו יונה וריב"ש שכתבו להסתכל בציצית, ולדעת הריב"ש וכן העתיק המח' בשו"ע שענין ההסתכלות הוא בגדר חיבוב מצוה בעלמא. וסתימת כמה ראשונים דכשמסתכלים על הציצית מקיימים מצות עשה, והם מונים מצוה זו בין התרי"ג מצות, בב"י הביא דעת הסמ"ק סי' ר"ח שכתב מצוה להסתכל בציצית דכתיב וראיתם אותו, ומדבריו משמע דזהו בגדר מצוה עשה. אלא דהב"י הביאום בין כל הני ראשונים שכתבו להסתכל בשעה שאומרים "וראיתם אותו" והוא נקט שזהו לחיבוב בעלמא. ובס' חרדים פרק ב' סתם וכתב להסתכל בציצית דכתיב

וראיתם אותו.. ממנין תרי"ג מצוות לסמ"ק ורשב"ץ. ומבואר דדעתו שהם סוברים שזהו ממנין המצות, ובכה"ח כתב בשם חס"ל שבשעה שמסתכל על הציצית ב"וראיתם אותו" יכוון לקיים מצוה. וכן מבואר בשפת אמת הגמ' במס' מנחות דמצות ציצית הוא מצוה קלה, ולכאו' אמאי הוא מצוה קלה, אלא דההסתכלות על הציצית זהו מצוה קלה כדברי החרדים.

אלא דלפי"ז אינו מבואר מתי מקיימים המצוה, אי בכל פעם שמסתכלים על הציצית אפשר לקיים המצוה).

בקב הישר (פרק מה) **כתב - קבלה בידי אנשי מעשה, שאם היו יושבים בטילים מן המצות היו ממשמשים בציצית ומסתכלים בהם, כי ההסתכלות בציצית הוא ענין גדול ותקומה אל השכינה בגלות.**

קיום המצוה בכל עת

בכף החיים (סי' ר"א אות ט"ו) **הביא משער הכוונות שיהא אדם זהיר שלא להסיר מעליו הטלית קטן בשום פעם, ורק בכניסתו לבית המרחץ יוכל להסירו מעליו** (ושם העתיקו לציין שיש לישן בלילה עם הטלית קטן, והביא ראיה מדוד המלך שאמר בבית המרחץ, אוי לי שאני ערום מן המצוות, ואם בהיותו ישן היה מסיר הציצית א"כ למה לא היה מצטער בכל לילה שנשאר בלי שום מצוה, ועי' במ"א סק"ב מה שכתב בדבריו).

ובטעמי המנהגים הביא מהרה"ק מנעשכיז ז"ל שיראה להקפיד שלא להסיר הציצית מעליו אפי' פסיעה אחת.

הידוק ציצית בביה"כ

להדק קשר הציצית בבית הכסא, מעיקר הדין אין בו איסור, כיון שאין כאן לא דיבור ולא מחשבה לאיזה דבר שבקדושה, ומכל מקום כדאי להזהר בזה (שו"ת שבה"ל ח"י סי' ט"ו, ב, והוסיף שגם הוא נהג כן).

טלית נאה, ציצית נאה

הטלית והציצית יש להקפיד שיהי' נאה נקי ומכובס, דכל המצוות צריכים לעשותם בהידור בכל מה דאפשר, שנאמר זה קלי ואנוהו התנאה לפניו במצות, (משנ"ב סק"ט כתב דצריך שיהיו נאים, ובשד"ח כללים מע' ז' כלל י"ב האריך אי דין הידור מצוה הוא מה"ת או מדרבנן, בכה"ח סק"ג בשם חס"ל ואורחות יושר שיש להקפיד בענין הכיבוס בכדי שיהא מלובן).

הפשטת וקיפול הטלית

נכון לפשוט הטלית ביד שמאל (דע"ת סי' ח' סע' ב, כה"ח סי' כ"ח סק"ח, ובא"ה, וכמו בתפילין שיש לפושטם ביד שמאל להראות שקשה עליו חליצתן, ובמח"ב לחיד"א כתב לפושטו מעומד כמו שהלבישה מעומד, ויל"ע מ"ש מתפילין).

קיפול הטלית הריהו גם בכלל מצוה, והמהרי"ל היה מקפל הטלית מיד במוצאי שבת כדי שיתעסק במצוה מיד, ולכן צדיקים הקפידו לקפל הטלית לבדם ולא היו נותנים לאחרים לקפל, בכדי להראות חביבות למצוה, (נימוקי או"ח והביא ראיה מהמהרי"ל הנ"ל, ובבן איש חי פר' נח, ט"ז כתב דיקפל הטלית לבד ולא יתנו לשמש דזה קשה למזל).

ויקפלו סמוך לפשיטתו ולפחות לא יניחנו ללא קיפול בלילה, ואם שכח ולא קיפלו, למחר יערנו תחילה לפני שלובשו (טעמי המנהגים בשם ס' זכירה דסכנה היא אם אינו מקופל, בא"ח, כה"ח).

סגולות שמועילות ההסתכלות בציצית

(הועתק מס' פסקי תשובות עם הוספות)

- **ליראת שמים** (בית אהרן בפרשתן, ראיה אותיות יראה דראיית הציצית מעוררת יר"ש).
- **לראיה של חזון ונבואה** (נועם אלימלך בפרשתן).
- **להתפלל בדחילו ורחימו, ולהביא לידי האדם יראת הרוממות** (טעמי המנהגים אות י"ד בשם האר"י ושם כתב שיקח הד' ציציות בידו ויסתכל בהם שתי פעמים כנגד ב"פ עין ויאמר או יחשוב כאילו יש בהם תכלת).
- **לינצל מחטא והרהורים** (גמ' מנחות מ"ד מעשה באדם אחד.. שהציצית טפחו על פניו והתגבר על היהצ"ר.

  ובנועם מגדים בפרשתן, ציצת, הוא ר"ת צדיק יראה ציציותיו תמיד, כי מי שרוצה לזכות להיות במדריגות צדיק שמירת הברית, יראה ציציותיו תמיד.

  ובעטרת זקנים סי' ח' כתב שהסתכלות בציצית הוא תועלת גדולה לנשמה שלא יזדמן לידו חטא, וגם להשיג תועלת גדולה).
- **לנצל מכעס** (קיצור של"ה מובא בכה"ח סקכ"ה, דכנף בגמ' כעס, ובס' שומר אמונים (הקדמון) תיקון לכעס שיאחז בכנף הציצית ועי"ז יסיר הכעס, ובקב הישר כתב בשעה שלובש הציצית הוא עת רצון להתפלל שינצל מקנאה שנאה וכעס).
- **לינצל מעינא בישא** (חיד"א, הו"ד בכה"ח שם).
- **לינצל מדבר שבא לידו וזה אין לכבוד שמים** (הנהגות מוהרצ"א בעל בנ"י מובא בס' זכרון לראשונים).
- **מוספת קדושה לאדם** (שע"ת לרבינו יונה עפ"י ספרי בפרשתן).
- **תועלת גדולה לנשמה** (שער הכוונות דרוש ז').
- **תועלת לזכרון טוב** (ספרים).
- **לפרנסה טובה** (טעמי המנהגים בשם כתבי האר"י).
- **לרפואה** (אוצר החיים בשם החוזה מלובלין, סגולה לחולה להסתכל על הציצית).

חרם דרבינו גרשום בקריאת מכתבים (ב')

א] כמו שיש חרם לפתוח בעצמו ולראות במכתב חבירו בלא רשותו כמו"מ אין היתר לומר לנכרי לפתוח את המכתב ולקוראו ואף בזה עוברים על חדר"ג [א].

ב] יש לציין דאע"פ כי בחדר"ג שלא לישא ב' נשים בני ספרד מקילין יותר מבני אשכנז [ב] אבל בחרם זו שלא לקרוא מכתב חבירו גדולי פוסקי ספרד מחמירים בו ביותר [ג].

ג] בכל תקנות חרם דרבינו גרשום ישנו מחלוקת הפוסקים אם בזמנינו יש לו תוקף של "חרם" או שבזמנינו יש איסור רק מחמת "מנהג" שנהגו להמשיך בתקנת חדר"ג [ד].

ד] אמנם חרם זו שתיקן רגמ"ה שלא לקרוא מכתב חבירו יש לו תוקף של "חרם" עד היום הזה [ה].

ה] יש שכתבו שהפותח מכתב חבירו לקרוא בה בלי רשות אינו מוחרם עד שיחרימוהו בפירוש אמנם אם היה כתוב על האגרת "חרם דרבינו גרשום" הרי זה מנודה ומוחרם מיד [אם יודע שיש איסור וחרם בקריאת המכתב בלי רשות] שהרי בזה שכתב כן על האגרת נידהו ואע"פ שהמנדה אינו בר סמכא לנדות מ"מ כאן שנידהו כדין חל הנידוי [ו].

ו] אך יש הסוברים דהפותח וקורא אגרת חבירו בלי רשות אף שלא כתוב שם "חרם דרבינו גרשום" הרי הוא מוחרם מאליו מיד ונוהגים בו דיני מוחרם ודווקא באופן שידע עכ"פ שישנו איסור וחרם בזה שלא לעיין בכתב חבירו בלא רשות [ז].

ביאורים והוספות

(א) כ"כ בקב ונקי ח"ב סי' תנ"א.

(ב) עיין שו"ע אבהע"ז סי' א' ס"י.

(ג) כמבואר בשו"ת חקקי לב יו"ד סי' מ"ט להגר"ח פלאג"י.

(ד) בעיקר הנידון אם יש תוקף לתקנת רגמ"ה באלף השישי יש בזה שלש דיעות א' יש הסוברים שכל תקנותיו הוגבלו עד סוף האלף החמישי אלא שישנם מקומות שהמשיכו לנהוג בהן בתורת מנהג וכמבואר בשו"ע (אבהע"ז סי' א' ס"ו) "ולא החרים רבינו גרשום אלא עד סוף האלף החמישי" וכתב שם הרמ"א "ומ"מ בכל מדינות אלו התקנה והמנהג במקומו עומד" ומביא שם ב' דיעות אם כופין בחרם ונידוי למי שעבר חדר"ג ונושא ב' נשים די"א דאין לכוף בזה"ז מאחר שכבר נשלם אלף החמישי, ב' דיעה שניה בזה שיש תקנות שנוהגות עולמית ויש שהוגבלו בזמן (עיין שו"ת חת"ס אבהע"ז סימן ג' ועיין בבית שמואל סימן קט"ו סק"ז ובפתחי תשובה סימן קי"ט סק"ח) ג' דיעה השלישית שכל תקנותיו של רגמ"ה מבלי יוצא מן הכלל יש להן תוקף לעולם (עיין מהרש"ל יבמות פרק ו' סימן מ"א).

(ה) בשו"ת קול גדול סי' ק"ב למהר"ם בן חביב מסתפק שם באיזה אופן מסויים אם יש איסור חדר"ג ונוטה שם להקל ובתוך דבריו כתב דהגם שיש להסתפק בזה והוי ספק חרם ודין "ספק חרם הוא לחומרא" אך היות כי בזמנינו באלף השישי אין לו תוקף של חרם רק של "מנהג" לכן הקיל בזה אמנם בשלטי הגבורים (שבועות סוף"ה) מבואר להדיא שסובר כי תקנת קריאת מכתב חבירו שייכת גם היום בתוקף של "חרם" וע"ע בשו"ת תשובות והנהגות ח"ג סי' שפ"ח שכתב דאף דלגבי חרם דמכתב לא מבואר אם החרם הוא לנצח או לא אך לא דמי לחדר"ג לשאת ב' נשים או לגרש בעל כרחה שבעצם דברים אלו מותרים מדין תורה אלא דראה בהם צורך לאסור והגביל החרם רק עד סוף האלף החמישי שאז חכמי הדור יעיינו אם כדאי להמשיך בו אבל כאן לקרוא מכתב חבירו גם בלי החרם יש בו איסור מצד גזל ורכילות רק הואיל וזה קיל לאנשים ע"כ הוסיף ע"ז חרם בזה אפשר דלא הגביל כלל רק החרים לנצח עיי"ש.

(ו) כ"כ בשלטי הגבורים בשבועות סופ"ה (דף ט"ז ע"ב בדפי הרי"ף) וז"ל "ואפילו תימא שאין מנודה הפותח עד שינדוהו מ"מ הוי הפותח בנידוי כיון דבר נידוי דר"ג הוא בדין נידהו וכל אדם יכול לנדות כל עוד שבדין מנדהו.

(ז) עיין בשיירי כנסת הגדולה יו"ד סי' של"ד על הטור שמסתפק בזה לאסור אף באופן שלא כתוב בפירוש על האגרת "חדר"ג" וע"ע בשו"ת חקקי לב שם שדקדק מדבריו שהחמיר בזה וכן צידד בעצמו להלכה וטעם האוסרים בזה דיש פלוגתא בין רש"י לר"ת בכל חרם אם הוא חל מאיליו או שאינו חל רק כאשר מנדים אותו בפועל אבל כאן בחרם דרבינו גרשום אף ר"ת יודה לרש"י שהחרם חל מאיליו מחמת מעשה החרם שעשה רבינו גרשום וא"צ שוב להחרים בפועל בזמן שעוברים על דבריו.

ז] אם ראה מכתב חבירו בשגגה שלא ידע שיש איסור וחרם דר"ג ע"ז א"צ התרה [ח] ובכל זאת צריך כפרה אפילו על השוגג [ט] וי"א שיעשה התרה בג' אנשים ויקבל ע"ע להזהר מכאן ולהבא [י].

ח] אם ידע שיש איסור לעיין במכתב חבירו שהתרו בו ועבר במזיד צריך התרה ע"י עשרה אנשים שיתירו לו ויאמר לו "שרוי לך מחול לך" [יא].

ט] באופן שיש מכתב סגור לחבירו וחושש שנכתב שם דבר שיכול לגרום לו היזק אסור לקרוא בו אבל יכול לזורקו [יב].

ויש אומרים דבמקום שיכול להנזק והוא הפסד גדול יבוא לפני בי"ד של ג' תלמידי חכמים וישמעו את טענותיו ואז יתירו לו לקרוא במכתבו של השולח כדי לינצל מן ההיזק [יג].

י] הורים או מחנכים שיש להם חשש על הילד שהוא מתעסק עם דברים או חברים רעים מותר להם להסתכל מכתבים אישיים של הילד או לשלוח את כתב ידו לגרפולוג כדי למנוע נזק רוחני ולידע איך ומה לטפל עמו [יד].

ביאורים והוספות

(ח) כמבואר ברמ"א יו"ד של"ד סכ"ב.

(ט) בברכי יוסף שם ציין לשו"ת בית דוד (יו"ד קנ"ח) שנשאל באחד שפתח מכתב חבירו וטען שלא ידע שיש חרם דרבינו גרשום שלא לקרוא מכתבו של חבירו והשיב שם דאע"פ שהוא פטור כמוש"כ הרמ"א מ"מ אינו פטור בלי כפרה דמי שחטא בשוגג אינו נקי לגמרי והראיה דבשוגג חייבים קרבן וגם ווידוי ובעל כרחך צריך לומר דהעובר בשוגג פטור רק מדינא רבה כגון מיתה או כרת אבל בדינא זוטא חייב ולכן צריך כפרה וסיים שם דהכפרה תהיה בקנס ממון לפי ראות עיניי בי"ד.

(י) שו"ת מנחת יצחק ח"ט סצ"ו.

(יא) עיין יו"ד של"ד סכ"ב ברמ"א "אם התרו בו ועבר במזיד כל בו עשרה שלוחי ר"ג להתיר לו כשחוזר מדעתו דאמדינן דעת ר"ג שכך היתה דעתו מתחלה לנהוג בו נזיפה ונידוי לפי דעתם" ועע"ש סכ"ג

(יב) בשו"ת הלכות קטנות ח"א סי' קע"ג נשאל דמי ששלח לחבירו מכתב חתום ב"פגי"ן דרגמ"ה" והשליח חושש שיש בתוכו דבר המזיקו ופסק שם דאם יפתחנה הרי הוא מועיל בחרם ואם ימסרנו למקבל המכתב שמא ינזק ממנו ולכן פסק שיפררו ויזרקו לרוח או יטילו לים.

(יג) בשו"ת חקקי לב שם כתב אודות מכתב שנשלח מגוי לגוי ע"י שליח ישראל והישראל רצה לקרוא המכתב כדי להציל את עצמו ופסק שם להתיר "להציל את עצמו ולהיות מציל מידם" ובלבד שלא יתוודע לגוי כדי שלא יהיה חילול השם אמנם במכתב של יהודי מסתפק שם הגר"ח פלאג"י אם מותר לפתוח כשיש חשש נזק ומסיק דיש צדדים בזה לכאן ולכאן ויתכן שיש להתיר את הדבר ע"י בי"ד – וע"ע בשו"ת תשובות והנהגות (ח"ג סי' שפ"ח) שנשאל באחד שהיה בסכסוך עם חבירו והיה חייב לו רבבות ועכשיו נפל לידו מכתב המיועד לבעל דינו וסבור שאם יפתח ויקראנו תהיה לו תועלת מרובה בדין תורה שמתכונן חבירו ובזה יציל ממונו אולם הוא חושש לעיין במכתב מחמת חדר"ג והשיב שם דמעיקר הדין נפסק בשו"ע (חו"מ סי' ד') דבמקום שיש פסידא עביד איניש דינא לנפשיה ואפילו להכות את חבירו והרי במכה את חבירו ג"כ יש נידוי וחרם ואעפ"כ אמרינן אדעתא להפסיד ממון כשאין עצה אחרת לא גזרו ומסתברא דה"נ בדידן בקריאת מכתב חבירו אבל דחה סברא זו דא"א להתיר זאת דא"כ כל יחיד יעביד דינא לנפשיה שרוצה להציל בזה ממונו אלא חייב לבוא לפני ג' ת"ח שישמעו דבריו ויסכימו שאין עצה אחרת להציל ממנו ויועיל גם כעין התרת חרם שצריך ג' ויתירו לו במקום הפסד גדול לקרוא במכתבו של בעל דינו אבל אסור להורות בעצמו דאולי מגיע לו ההפסד מדינא ואז אינו מותר להסתכל בלי רשות.

(יד) בשו"ת הרשב"א ח"א סי' תקנ"ז כתב דהיות ותקנת רגמ"ה נתקנו לחזק גדרי תורה והצניעות ולכן במקום שצריך לעבור על דבריו כדי להעמיד את הדת בכה"ג לא גזר את תקנותיו עיי"ש – וגם באיסור רכילות ולה"ר מצינו דמותר לפעמים במקום תועלת כשאין אפשרות אחרת והביאו ראיה לזה שמותר לאדם לעקוב אחרי חבירו או תלמידו לדעת מצבו הרוחני א' מצינו בסנהדרין (ס"ז ע"א) שבית דין מעמידים עדים אחורי הגדר לארוב ולעקוב כדי שיוכלו להוודע מיהו האדם המסית לע"ז כדי להעניש אותו, ב' מצינו בגיטין (מ"ה ע"א) בבנותיו של רב נחמן שהיו מגיסות בידיהן את הקדירה הרותחת והדבר היה נראה כי הן צדקניות והאור לא שולט בהן ולאחר מכן עקבו אחריהן וגילו שהן עסוקות בכשפים – ויש שהביאו מקור להתיר את ההסתכלות במכתב חבירו למנוע נזק מגמ' ברכות (נ"ז ע"א) דאיתא שהיה פותר חלומות בשם "בר הדיא" שרבא לא נתן לו שכר על פתרונותיו והיה בר הדיא פותר חלומותיו לרעה ופעם אחת ראה רבא שנפל ספר מידיו של בר הדיא ורבא עיין בספר ומצא שכתוב בו "כל החלומות הולכין אחר הפה" ואמר לו רבא "רשע בדידך קיימא וצערתן כולי האי" כלומר קיום החלומות למעשה היה תלוי רק בפתרון הפה שלך ואתה הפכת אותם לרעה ומוכח מגמרא זו שמותר לאדם לעיין בספרי חבירו על מנת לתהות על קנקנו כמו שרבא עיין בספרי בר הדיא כדי לגלות את דרכו של בר הדיא ויתכן דרבא חשש שמקורו מצד הטומאה ויכול לגרום לקלקולים ח"ו – מסופר שהגר"ח מוולוזין הורה למנהל הישיבה שיפתח את כל המכתבים שהגיעו לתלמידים כדי לגלות אם יש ביניהם תלמיד שאינו הגון שזקוק לתוכחה פעם אחת הגיע מכתב ובו נאמר כי אשתו של אחד התלמידים ילדה בן והמנהל מיהר לבשר את הבשורה לאותו תלמיד וזה הגיב לו מיד בשאלה "מאיזה אשה נולד הבן" והמנהל השתומם וכי יש לך שתי נשים הלא הדבר אסור בחדר"ג ענה לו התמיד "וכי פתיחת המכתב אינה אסורה בחרם דרבינו גרשום"?

שו"ע סימן לב – סדר כתיבת התפילין

א. מְצוֹת תְּפִלִּין שֶׁיִּכְתֹּב אַרְבַּע פָּרָשִׁיוֹת שֶׁהֵן קַדֵּשׁ לִי כָּל בְּכוֹר עַד לְמוֹעֲדָהּ, וְהָיָה כִּי יְבִיאֲךָ עַד כִּי בְּחֹזֶק יָד הוֹצִיאָנוּ ה' מִמִּצְרַיִם, וּפָרָשַׁת שְׁמַע עַד וּבְשָׁעָרֶיךָ, וּפָרָשַׁת וְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ עַד עַל הָאָרֶץ: הגה: וְצָרִיךְ לְכָתְבָם בַּסֵּדֶר הַזֶּה לִכְתֹּב תְּחִלָּה הַקּוֹדֶמֶת בַּתּוֹרָה. וְאִם שִׁנָּה פָּסוּל. וּלְכַתְּחִלָּה יִכְתֹּב שֶׁל יָד קֹדֶם שֶׁל רֹאשׁ:

תמוצית הסת"ם[1]

סדר כתיבת הפרשיות

א. מצות תפילין שיכתוב[2] ארבע פרשיות שהם: [א] קדש לי כל בכור, עד למועדה מימים ימימה. [ב] והיה כי יביאך, עד כי בחוזק יד הוציאנו ה' ממצרים. [ג] פרשת שמע עד ובשעריך. [ד] והיה אם שמוע, עד על הארץ (שו"ע).

ב. לכתחילה יכתוב של יד קודם של ראש (רמ"א). הטעם משום דמוקדם בפסוק. וי"א להיפך דיכתוב קודם של ראש, משום דקדושתו חמורה משל יד [והיינו משום דאית ביה שני אותיות של שם ש–די, אות שי"ן שחקוק על הבית. ודלי"ת על הרצועות. משא"כ בשל יד שיש רק היו"ד ברצועות][3]. ואנו נוהגים לכתוב קודם של יד. (משנ"ב). ובדיעבד לכו"ע אין קפידא.

ג. לכתחילה יזהר לכתוב כל ארבע פרשיות של ראש, או של יד רצופין. ולא יפסיק ביניהם בשום דיבור כלל (משנ"ב). ואם הוא זקן או חולה, ואי אפשר לו לכתוב כל ארבעה פרשיות ברציפות, יכתוב עכ"פ ג' פרשיות הראשונות ביחד. ובעיקר שיש להקפיד שלא יפסיק הוא בין פרשה ראשונה לשניה, מכיון שהם סמוכים בתורה (שע"ת).

ד. ואם כתב ב' פרשיות רצופים, והפסיק, ואח"כ רוצה להמשיך בכתיבה, שיעבור בקולמוס על תיבה הראשונה של הפרשיות[4] (שע"ת).

---

1. והוא תמצית דברי השו"ע הרמ"א והמשנה ברורה. ומועיל מאד לחזור על עיקרי ההלכות בקצרה. וכן לעבור מבחן לתעודת קבלה. [בתמצית זה ימצא הקורא תשובות לכל השאלות של קונטרס השאלות של משמרת סת"ם].

2. קודם שיתחיל לכתוב יתפלל ויאמר: יהי רצון מלפניך ה' א-לקינו וא-לקי אבותינו שתשרה שכינתך במעשה ידי, ותצליחני בכתבי זאת שאני כותב תפילין הללו לשם קדושת מצות תפילין שצונו ה' א-לקינו, ותצילנו מטעות הכתיבה, ומטעות הכוונה. אמן כי יהי רצון. (שע"ת סק"ג בשם ספר הכוונות).

3. וכ"ה ע"פ האריז"ל. ולכן לדידן שכותבים כתב אר"י, יש להקדים לכתוב של ראש קודם. ואף לדידן שנוהגים לכתוב קודש של ראש, מ"מ אין עושין מש"כ בבאה"ט בשם ספר כוונות שיכתוב של ראש ויתקנו לגמרי בהבית ולהשחירו, ואח"כ יכתוב של יד.

4. ואין נוהגים כן, משום דיכול להתקלקל צורת האות ע"כ.

ה. צריך לכתוב ד' דאחד כל כך גדולה כמו ד' דלתי"ן קטנים[5] (מג"א). ואפשר שאין משערין באותו כתב, רק כל שיש בו דלתי"ן קטנים מאוד סגי. ולכן נוהגים לכתבו רק גדולה משאר דלתי"ן שבאותו כתב (משנ"ב)[6].

כסדרן

ו. תפילין בין של יד ובין של ראש [וכן מזוזות] צריכים לכתבם 'כסדרן' (רמ"א), ודין זה מדאורייתא, ולמדינן מדכתיב 'והיו הדברים', 'בהוויתן יהו'. ולכן צריך לכתוב כל ארבע פרשיות של תפילין, לפי הסדר שנכתבו בתורה. א. קדש. ב. והיה כי יביאך. ג. שמע. ד. והיה אם שמוע[7]. ואם שינה מהסדר הנ"ל פסולה משום שלא כסדרן (רמ"א). והיינו התפילין שנעשו מאותן פרשיות. אבל הפרשיות עצמן לא נפסלו. דהיינו כגון שכתב ארבע פרשיות של תפילין ונמצא שבפרשה הראשונה יש פסול. או שנפסל אחר הכתיבה. אינו יכול לכתוב פרשה חדשה של 'קדש' משום שלא כסדרן. אבל אם יש לו פרשה של קדש שנכתבה קודם שאר הפרשיות. יוכל לצרפו לזה[8].

והני מילי כשיודע בוודאי שנכתבה קודם לשאר הפרשיות, דאי לאו הכי ספק דאורייתא לחומרא.

ז. הרמ"א אירי לענין קדימת הזמן. וזהו אפילו בתפילין דר"ת כותבים כסדר הזה. והחילוק בין תפילין של רש"י ור"ת הוא רק בסדר המקום של הפרשיות. דלפי ר"ת מניח פרשת והיה אם שמוע קודם פרשת שמע. אבל הכתיבה הוא כסדרן הנ"ל (ביה"ל).

ח. וכש"כ שיש להזהר שיהיה כל פרשה ופרשה גופא נכתבת כסדרן. ויש להזהר שלא יחסר אפילו אות אחת, דאל"כ לא יהיה לו תקנה אח"כ להשלימה (מ"ב).

---

5. יש להזהר שיהיה רגלו של הדלי"ת גדול שני קולמוסין כפי עובי הקולמוס של הגג. ואם לא יהיה אפילו שיעור אות קטנה לפי גודל כתב הזה יכול להיות שיהיה פסול אפילו בדיעבד. (ויבואר השיטות בזה אם משערין לפי אותו הכתב בסעיף טו).

6. ונוהגים לכתוב גם ע"ין של שמע גדולה.

7. הט"ז (יו"ד סימן רצ סק"א) דייק מדברי התוס' (מנחות דף לב:) חידוש גדול דבהקדים פרשת 'והיה אם שמוע' לפרשת 'שמע' ליכא משום שלא כסדרן, מאחר שאין פרשיות אלו סמוכות בתורה, שפרשת 'שמע' היא בדברים פרק ו', ופרשת 'והיה אם שמוע' בפרק יא, ודוקא פרשיות 'קדש' 'והיה כי יביאך' שהם סמוכות זו לזו בתורה יש לכתבם כסדרן. ובנקודות הכסף (שם) חולק על דברי הט"ז, וכתב דאין סברת התוס' כן, אלא לפי הס"ד שם בגמרא, אבל למסקנא שם אף התוס' מודים דלא התירו לצרף פרשיות ולהשלימן בכתיבה משום דהוי שלא כסדרן. והובא שיטות אלו בקצרה בביאור הלכה (סימן לב ס"א ד"ה כסדר הזה).

8. ומציין בביה"ל (שם) לספר קדושת יו"ט שמפרש כוונת התוס' דס"ל דכוונת המכילתא הוא לענין 'סידור המקום', שלא יהא נסדרת בקלף פרשת 'והיה' קודם לפרשת 'קדש', אבל אם היא נסדרת אחר 'קדש' אפילו היא נכתבה תחילה, כשר.

9. ומסיק הביאור הלכה "ואנו להלכה לא סבירא לן להקל אפילו באופן זה, כיון דנכתבת שלא כסדרה וכדמוכח לקמן בסעיף כ"ג, וביו"ד בסימן רפח, וגם מדברי הגר"א בכל אלו מקומות מוכח דס"ל כפסק השו"ע ולא כהתוספת וכו'". ועי"ש בשער הציון (סק"ג) שאין מצרפין דעת הט"ז אפילו לספק ספיקא, מאחר שלא נזכר כלל דעה זו בשלחן ערוך.

10. ולכן אם הסופר כתב הרבה פרשיות של קדש, ואח"כ הרבה פרשיות של והיה כי יביאך, ונתערבו אח"כ ליכא חשש, דהרי כל הפרשיות של קדש נכתבו קודם (שע"ת סק"ב).

בס"ד

YESSAGE • 845.774.4069

דעם רבי'נס הייליגע תורות

- יסודות הדת
- די ריינע אמונה
- יראת שמים
- דרך האמת
- תשוקה צו תורה ומצוות
- השקפת החיים

קדושת יואל

לאנגנאם פון הייליגן צאנז • באלייבט די אויסגאבע פון רעבי יואל זצ"ל

ספעציעלער פריז בלויז $70 • לרגל הוצאת מהדורה שנ"ל • רעג. $100

- קורץ
- קלאר
- תוכן'דיג

צו באקומען אין אלע ספרים געשעפטן

אין א דור פון 'מבקשים' וואו אידן לעכצן נאך אביסל ווארימקייט, סיפוק, הדרכה ישרה, שמחת החיים, זענען די הייליגע ווערטער פון רביה"ק מסאטמאר זי"ע ווי באלזאם פארן נפש, מלא וגדוש מיט השתוקקות און צפי' צו השי"ת, דיבורי קודש ועלכע דערהייבן דאס הארץ צו עבודת השי"ת, עס באלייכט די אויגן צום דרך האמת מיט די ריינע השקפה טהורה, עס זעטיגט די נשמה צו שפירן א התקרבות צום אויבערשטן.

קדושת יואל איז דער ספר וועלכע נעמט צוזאם די הייליגע תורות פון רבי'ן באופן נאה ומקוצר, געשמאק צו לערנען און גרינג צו פארשטיין, אויף א פארנעם וואס איז נאכנישט געווען ביז היינט.

דער ספר ווערט באוואונדערט דורך גדולי תלמידי רביה"ק זי"ע, וועלכע זעען דעם ספר אלס דער ספר וואס וועט מקרב זיין דעם אינגן דור צו באקומען א געשמאק אין רבי'נס תורות, און זיך בויען מיט די הייליגע יסודות.

טעמו וראו כי טוב!

מכירה ראשית אצל
רשפצת הספור
Call/Txt **845.459.6030**
Email **sales@hamekorbooks.com**

ל' סיון

הגה"ק רבי שלמה קלוגער זי"ע
בעמח"ס טוב טעם ודעת ושא"ס

יניק וחכים

רבי שלמה נולד בשנת תקמ"ה לאביו הג"ר ר' יהודה אהרן אב"ד קומרוב שהי' אוכל חולין בטהרה כל ימיו שהי' מגזע ל"ו דורות רבנים מקטנותו ניכר כי לגדולות נוצר וכשהי' בן שש כבר החל לחדש בהלכה ומכין שלא נמצא לו מלמד לימדו אביו בעצמו ביום הבר מצוה דרש בחריפות ובקיאות להשתוממות הכל, בשנת תקנ"ט נתייתם מאביו לאחר הרבה הפצרות נענתה לו אמו שיסע ללמוד בהישיבה בזאמושץ שהי' בנשיאתו של הראב"ד דשם ר' מדרכי ראבין שבחנו וקיבלו בישיבתו בה למדו בחורים בני עשרים ולפום חורפי' לא ישר בעיניו הלימוד בהישיבה ופרש והלך לו לביהמ"ד ללמוד לעצמו בשמונה ימים למד את סוגית ר' חנינא סגן הכהנים בפ"ק דפסחים ורבי מדרכי הנז' שלח את תלמידיו לבוחנו ונדהם לראותו בקי ומחדש בה כשבא שמע הבחור המופלא הזה אל אזני האב"ד דשם המשנת חכמים (על הרמב"ם) לקחו ללמוד עמו והיו מפלפלים ביחד לילות שלמים גם למד שם עם המגיד מדובנא שפתח לפניו שערי הגדה ולמד עמו מדרשים וספרי מחקר של הראשונים.

על כס הרבנות

כשהגיע לפרקו נשא את אשתו בעיר ראווא ושם ישב בביהמ"ד ולמד י"ח שעות ביום והי' עוסק בקבלה, והי' מצורף לבוררות כשהי' רק בן כ"ב שנים גם הרביץ שם תורה לתלמידים מובהקים ביניהם הה"ק רבי שלום מקאמינקא זי"ע בשנת תקס"ט (או בתחלת שנת תק"ע) נתמנה לאב"ד בקולקוב שהי' סמוך ללבוב והי' נוסע הרבה להגאון הישועת יעקב בתקע"ה נתמנה לכהן ברבנות בעיר יוזפוף בפולין והתעכב בראווא לשנה וחצי והגיע ליוזפוף בתחילת תקע"ח (נ. א. בסוף תקע"ז) ביקש לישב בשלווה קפץ עליו רוגזו של שוחט אשר אסר אותו מפני מעשה שהי' והשוחט הזה שהי' תקיף בעירו ושליטי הקהלה היו לצדו וימררהו את חייו וקיפחו את פרנסתו בחורף שנת תק"פ נקרא לבוררות סמוך לעיר ראווא והגאון רבי יוסף יוזפא ז"ל אב"ד זאלקיווא הי' השליש וסח לו צערו ויעץ אותו הגאון הנז' שיסע לבראד שחסר מקום הראב"ד בעל לב ארי' שנפטר וכתב לו מכתבי המלצה לגדולי הדור דשם ביניהם הגאון ר' אפרים זלמן מרגליות ז"ל ונסע לשם לפני חג המצות ובבואו העירה נכנס בבוקר להגרא"ז לפלפל עמו וכשראהה עזזו ושניצחו בהלכה עיכבו לסעודת הצהרים עם אחיו רבי געציל ורבי יעקב ועסקו בפלפולא דאורייתא כשיצא ליווהו הגרא"ז עד הרחוב באומרו שהוא ספר תורה והזמינו גם למחרת ושיהי' אורחו עד אחרי חג הפסח וכן הי' הי' שנתעכב שם והתאכסן בבית הגאון הנז' ונשא דברים לפני הנאספים בבית ורכש לו שם טוב בעירו הגרא"ז דיבר עם ראש הקהל דשם ר' יוסל נאטנזוין ואחר שנתיעץ עם הישועת

ימי ההילולא

כ"ה סיון

- רבן שמעון בן גמליאל - ג"א תתע"ה
- רבי ישמעאל כהן גדול בן אלישע - ג"א תתע"ה
- רבי ארי' לייב ב"ר אשר (שאגת ארי') - תקס"ה
- רבי דוב בעריש מביאלא ב"ר אברהם מטשעכנוב - תרל"ו
- רבי חיים סופר אב"ד פעסט ב"ר מרדכי אפרים פישל (מחנה חיים) -תרמ"ו
- רבי אליהו מווייסקויט ב"ר אברהם יוזפא (אזור אליהו) - תרמ"ז

כ"ו סיון

- רבי אייזיק ר' יעקלש פרנס בקראקא - תי"ג
- רבי יחיאל מיכל מקורימא ב"ר צבי מנחם מאניפולי - תרט"ז
- רבי אברהם יהושע העשיל ממאגלניצא ב"ר חיים מאיר יחיאל - תרל"ח
- רבי מרדכי זאב הלברשטאם אב"ד צאנז ב"ר ארי' לייבוש - תש"ב
- רבי יהושע בוקסבוים מגאלאנטא ב"ר יוסף (אור פני יהושע) - תש"ד

כ"ז סיון

- רבי חנניה בן תרדיון - ג"א תת"ל
- רבי מאיר מאייזנשטאט ב"ר יצחק (פנים מאירות) - תק"ד
- רבי ארי' ליב שפירא מזיטאמיר ב"ר שמואל אברהם אבא מסלאוויטא - תרנ"ז
- רבי שמואל שמעלקא מחוסט ב"ר ישראל יעקב - תרצ"ד
- רבי משה יחיאל אלימלך מלעבערטוב ב"ר נתן דוד מפאראצוב (ויאמר משה) - תש"א
- רבי נפתלי צבי בראך אב"ד מאגענדארף ב"ר שאול (דבר נצב) - תש"ד

יעקב נתמנה לראב"ד עיר בראד והוא בן ל"ד שנה.

חכמת שלמה

רבי שלמה הי' תל תלפיות שמכל פינות העולם רצו אליו בשאלות אף ממדינות הרחוקות ואיי הים כאמעריקא ואוסטרלי' (ככותב נכדו בתולדותיו) ובפרט אחר שנת ת"ר משנסתלקו עמודי ההוראה החתם סופר והישועות יעקב והחמדת שלמה, גם לרבות שכתב חידושים בכל מקצועות התורה ככותב בהקדמת ספרו שירי טהרה דיש בידו קל"ו חיבורים על תנ"ך וכל הש"ס פוסקים ראשונים ואחרונים ואחרי פטירתו אמר בנו להמדפיסים שאביו הניח ק"ס חיבורים בכל מקצועות התורה ושלושים כרכים גדולים שלש שו"ת (כמובא בהקדמה לספר צוואתו לשון צדיק) סיפרו שהי' לו תיבות גבוהות ובהם מגרות שבכל אחת הניח מה שחידש בשנה אחת ושה' לו מזכירים לנושאים השונים, וכתב בספרו חידושי אנשי שם סי' קצ"ז ז"ל, אין בי כדי התפארת כי ת"ל הוראתי מלאה פני תבל וכולם שמחים על הוראתי בעזה"י זולת בני בלי שם מיעוטא דמיעוטא.. ת"ל הגאונים המפורסמים מו"ה זלמן מרגליות ובעל גור ארי' יהודה אב"ד פה שמחו על הוראה שלי כנד בקציר כמבואר בהסכמת ספר החיים עוד בילדותי והגאונים המובהקים בעל חוו"ד והחת"ס לא הרהרו אחר הוראותי אפילו כמלוא נימא וכותב נכדו בתולדותיו שכאשר פגש החוו"ד את זקינו פא"פ אמר להאנשים אשר עמדו שם בזה"ל: דעו כי הרב רבי שלמה הוא גאון עולם משוש הדור ואף אם הי' בדור שלפניו הי' חידוש הגרא"ז מרגליות אמר עליו שידיו רב לו כהנודע ביהודה וידידו הגרח"נ דעמביצר ראב"ד קראקא כתב עליו דחכמי דורו אמרו עליו שאילו נשתכחה תורה הי' מחזירה בפלפולו.

סדר יומו הי' שבערב הלך לישן שעה אחת והתעורר ליטול ידיו ולכתוב את חידושיו גם אלו שנגלו לו בחלום ושכב לישן עוד שעה וקם לחצות וגמר את כל ספר תהלים והמשיך בשיעוריו עד הבוקר והתפלל בשעה שבע ולציין שהתפלל במהירות לבל יתערבו מחשבות זרות, ובספרו קנאת סופרים דף ע"ד כותב ז"ל: אם הי' רואה כת"ר טרדתי הי' מתמיה כי ביום ד' וה' אני כותב מילי דאגדה מה שחנני ד' בפרשה שעברה בעזה"י לא נעדר בכל שבוע וסמוך לשבת איני מעיין בדברי הלכה בהו"ת ותשובה רק ביום א' ב' וג' ובזה יעברו לפני כמה ענינים בשבוע העבר השבתי ז' ענינים לז' מקומות במשך ב' ימים ובספרו טוטו"ד כותב: ובאמת אני טרוד מאוד ביום בוא מכתבו באו עוד ח' מכתבים ולהשיב לכל אחד מעט נמי הוי טירדא רבה כי ביום שלאחריו יבואו עוד בעזה"י.

לא תגורו מפני איש

רבי שלמה כתב בספרו טוב טעם ודעת בזה"ל: האמת אתי בעזה"י אעפ"כ לא אשא פני איש ולא אהבה ושנאה יקלקל השורה אצלי חס לזרעא דאבא לשקר במילי דאיסורא, בשנת תקצ"א פשטה בבראד מגיפת החולי רע רח"ל ורבים חללים הפילה וע"י כן עלו מחיר התכריכין למעלה ראש ועשו ראשי הקהל אסיפה וגמרו ביניהם שמתי העניים יקברו במלבושיהן בלא תכריכין כשמוע כן רבי שלמה הלך תיכף לאחד מראשי הגבירים אשר הי' לו משען ומשענה יותר מכל הגבירים והוא הי' יושב בביתו סגור מפחד המחלה שלא יחלה בה ונכנס אצלו והתרה בו דגם הגבירים ישתו כוס התרעלה ולא יועיל הון ביום עברה אם תעשה בזיון לעניים אחרי מותם, והגביר הזה עלה עשן באפו על אשר נכנס אצלו בלא רשות ודבר אליו דברים קשים כדרבונות, ובאותו מעמד הי' בן משק

ימי ההילולא

כ"ח סיון

- רבי משולם פייש מטאהש ב"ר מרדכי - תרל"ג

כ"ט סיון

- רבי משולם פייש מטאהש ב"ר מרדכי תרל"ג

ל' סיון

- רבי משה נגארא ב"ר לוי (לקח טוב על רש"י) - שמ"א
- רבי יחיאל יעקב מקאזניץ ב"ר אלעזר - תרכ"ז
- רבי שלמה קלוגר מבראד ב"ר יהודה אהרן - תרכ"ט
- רבי מאיר מקרעטשניף ב"ר מרדכי מנאדבורנא - תרס"ח
- רבי חיים אלעזר וואקס אב"ד קאליש (נפש חיה) ב"ר אברהם יהודה -תרמ"ט

א' תמוז

- רבי קלונימוס קלמן מקראקא ב"ר אהרן (מאור ושמש) - תקפ"ז
- רבי (חיים) שלמה מבאבוב ב"ר מאיר נתן - תרס"ה

ב' תמוז

- יוסף הצדיק משבטי י-ה בן יעקב - ב"א ש"ט
- רבי נחמן מהורדנקא (תלמיד הבעש"ט) ב"ר יצחק - תקכ"ה
- רבי אלימלך מסאקאלוב ב"ר אשר ישעי' מראפשיץ - תרכ"ב
- רבי מרדכי זאב איטינגא (מפרשי הים) ב"ר יצחק אהרן - תרכ"ג
- רבי אברהם מטריסק (מגן אברהם) ב"ר מרדכי מטשערנובל - תרמ"ט
- רבי דוד מאיר ב"ר יוסף באב"ד בעל מנחת חינוך - תרנ"ד
- רבי אליעזר ניסן מצפת ב"ר נפתלי חיים הורוויץ מדזיקוב - תרע"ז

ביתו של הגביר אשר הי' למדן ות"ח ושאל לרבי שלמה הא הגביר הזה הוא איש חסדו ומטיבו וביום חרון אפו יפסיק להחזיקו והשיב לו דד' לי לא אירא מה יעשה אדם לי ואני מתפלל בכל יום שד' לא יסיר השגחתו מעלי, בלילה ההוא נחלה הגביר וישלח לקרוא לו בן משק ביתו שילך לפייס את רבי שלמה כי הי' מתיירא מתרעומתו ויאמר לו כי הוא ישתדל בכל כחו שיהי' מן המוכן בגדי תכריכין לעניים כמאז וגם נתן בידו סך ח"י רו"כ לפדיון נפשו והוא הלך תיכף לרבי שלמה והוא ראה ותמה איך שד' לא יעזבוהו בגודל בטחונו בו ולמחרת נתן הגביר לרבי שלמה ב' אלפים רו"כ לבגדי תכריכין לעניים (תולדות שלמה)

לא תקח שוחד

ביום הפורים כאשר הגבירים והנכבדים הביאו אליו משלוח מנות ובתוכם בא גביר אחד נכבד שהי' דרכו בכל שנה ליתן לו אדום זהב (דוקאט) אחד ובשנה ההוא שלח לו ששה אדומים ובראותם לקח לעצמו רק אדום אחד וחמשה הנותרים שלח לו חזרה והי' הדבר לפלא וכששאלוהו ע"ז השיב דהא הגביר הזה דרכו מימים ימימה לשלוח רק אדום אחד ואיך פתאום עבר עליו רוח נדיבות ואין זאת כי בלי ספק יש לו ד"ת או שאר דבר הנוגע לדת ד' ותורתו ורוצה לשחדינו בממון ות"ל כי ירדתי לסוף דעתו והי' בעיניהם לחדה סתומה, אולם חכם עדיף מנביא דכעבור שמונה ימים אחר פורים בא הגביר ובא אצלו שיתן הכשר על משקה ראם אשר הביא אתו מעיר לונדון והוא אסר זה המשקה וכתב תשובה ארוכה לאסרו על פסח ונדפס בהגהותיו על שו"ע או"ח חכמת שלמה (תולדות שלמה)

הסתלקותו לחיי העוה"ב

בשנותיו האחרונות נחלש למאד וכתב לראשי הקהילה דאינו יכול להורות יותר בין הדברים כותב במכתבו ואעידה לי עדים נאמנים את השמים ואת הארץ כי משך מ"ח" שנים הללו עבדתי את עבודתי באמונה ובתום לב.. כל ימי שבתי עמכם נקל הי' לי למסור גופי נפשי ומאודי וכל חפצי בעבור להעמיד ממשלת הדת והדין על תילם, ובתשובה נענו שהם ימשיכו לשלם את שכרו, בתרכ"ט חלה למאוד חושיו וזכרונו לא נפגעו בליל יום ד' ל' סיון בירך את בנו ואחרי שהוא הלך לביתו הורע המצב ונקרא לשוב ובשעה ארבע בעלות השחר נסתלק, לפי צוואתו ערכו לו מעין ד' מיתות וכן הורה לפני כן לאנשי הח"ק להניח מחבוריו על איבריו כל חיבור לפי שורשו של אותו אבר והחיבור על חו"מ על ליבו, השואל ומשיב רצה לבוא להספידו אבל הבריקו לו שלא יבוא שכן כתב בצוואתו שלא יספידו אותו אנשי הח"ק העידו שבעת הטהורה הי' נראה כמו בחייו ואף בפנים יותר צהובות ונערכו לו הספדים בכל עולם היהודי.

מורשתו הרוחנית

כנ"ל הי' ספרא רבה והשיב תשובות לאלפים וכתב חידושים בכל מקצועות התורה השנים בשנת תרי"ט פרצה שריפה ופגע האש בדירתו אבל חיבוריו ניצלו בדרך נס אבל הרבה מחיבוריו נאבדו במשך השנים ונפרט מה שנשאר לנו לפליטה.

ספר החיים על שו"ע או"ח ומהדורא תנינא בשם שנות חיים ומצורף ספר סת"ם ס' טעם ודעת על יו"ד, משפט צדק על חו"מ, מזבח אבנים על אה"ע, ס' מי נדה עמ"ס נדה, ס' עבודת עבודה על מסכת ע"ז, ס' בגדי יום טוב על מסכת ביצה, ס' נדרי זריזין עמ"ס נדרים, הגדה של פסח עם פי' מעשי ידי יוצר עם חידושי דינים, ס' גבורות שלמה דרושים עה"ת, ס' כרם שלמה מאמרים באגדה על המועדים, ס' מאמר אסתר על מגילת אסתר ג' מהדורות, שו"ת טוב טעם ודעת על יו"ד ג' מהדורות, שו"ת שירי טהרה על הל' נדה ומקוואות שו"ת שבעה עינים, היתר עגונה מבראד משנת תק"ץ, שו"ת האלף לך שלמה אלף ומאתים תשובות שהשיב בד' חלקי שו"ע בקיצור (לעת זקנתו ככותב בספרו קנאת סופרים:, אך כעת לעת זקנתי אני מוטרד מאוד כי הקיפוני בכל יום שו"ת להלכה למעשה אשר הכרח להשיב גדרתי בעדי שלא להשיב בשום פלפול רק מה שנוגע להלכה בקצרה) ס' חידושי אנשי שם לקט מחיבוריו על שו"ע אה"ע ס' קנאת סופרים דיני סת"ם נדה מקוואות ונדרים, ס' עין דמעה הספידיו על גדולי הדור, ס' מאיר עיני המחכים לסליחתו הספד על הה"ק מפרעמישלאן זי"ע שהי' קרוב אליו ככותב בהקדמתו שהתקרב אליו וראוהו פעמים וגלוי לכל עניותו וצדקת פזרונו וענייים בני ביתו ומאסו בהבלי העוה"ז בתחלת הספר בירור הלכה להצדיק הנוהג שהחל כאן לפי מנהג קדום שבארצות המערב לבנות אוהל על קברי צדיקים, מצורף הספד על שלושת הצדיקים הה"ק רצ"ה מזידיטשוב זי"ע הג"ר יוסף אשר ארנבערג מפרעמישלא והגור ארי' יהודה.

א' תמוז

הגה"ק רבי קלונימוס קלמן עפשטיין זי"ע בעמח"ס "מאור ושמש"

תולדותיו

נולד בשנת תקי"א בעיר ניישטאט שבפולין ואח"כ עבר לגור בעיר קראקא. סיפר הרה"ק בעל דרכי תשובה זצ"ל ששמע מהרה"ק ר' אהרן קראקעווער זצ"ל בנו של בעל מאור ושמש, שזקנו דהיינו אביו של בעל המאור ושמש הי' מלאכתו מלאכת אופה בעיר קראקא ובנו בעל המאו"ש כשהי' ילד כבר שית ושבע הי' מסייעו במכירת הבייגעל והי' חריף מאוד במלאכתו, פ"א בימי החורף כשגמר מכירת הבייגעל והיתה לו

קר מאוד מהקרירות ששררה בחוץ נכנס לביהמ"ד להחם עצמו, וכראותו את תלמידי חכמים שביהמ"ד מפלפלים זה בזה בהלכה בחריפות ובקיאות הטה אזנו לשמוע ולא זז עיניו מהם והתענג מאד מהמראה עד כמה שעות בלילה, ולמחרת גמר מהר את עבודותו והלך עוד פעם לביהמ"ד להתענג עצמו, כך הי' כמה ימים, והי' שם אחד מהמפלפלים שביהמ"ד שהי' עשיר מאוד ות"ח גדול ויפלא מאד בראותו נער קטן אינו נלאה כל יום כמה שעות לבוא לביהמ"ד ולשמוע קול התורה ויפנה אליו ושאלו בני אתה יודע איזה דבר מהפילפול דיברו היום, וענה לו הנער שיודע ואמר לו כל הפילפול מהחל עד כלה ויפלא מאד העשיר ושאלו מי הוא ובאיזה חדר לומד ויען הנער ויאמר הננו בנו של האופה ואיני לומד בחדר כי לאבי אין לאל ידו להחזיק אותי אצל מלמד, ויהי כראות העשיר דבר פלא זה כי נער קטן אפי' חומש אינו יודע יוכל להחזיר פילפול מכמה שעות הבין שאם יחזיקו אותו אצל מלמדים לאילנא רברבא יתעביד, וילך אצל אביו ויאמר לו הנה יש לי בת קטנה בת ששה שנים ואם תתן את בנך לחתן לבתי אז אלביש אותו ואחזיק אותו, ולעת החתונה אתן לו נדן גדול עשרת אלפים זהובים, והסכים אביו, ויעשו התנאים, והגביר קיים את דברו והלביש אותו והוליכיהו אצל מלמד, ויהי' בהיותו כבן עשר שנים נעשה לת"ח גדול ויקנא בו עשיר אחר ורצה לקחתו לחתן לבתו הלך אצל אביו ואמר לו שאם יתן לו בנו לחתנו לבתו, מוכן להחזיר כל ההוצאות של המחותן שהי' לו עד כה, וגם אני אתן עשרת אלפים זהובים לנדן, ואוסף גם לך עשרת אלפים זהובים, הלך ר' אהרן אצל המחותן ואמר לו דברו של אותו עשיר, אמר לו המחותן הן אמת ידעתי שמוכרח אתה לכסף אז אתן גם אני לך סכום הנ"ל, וכדי שלא יבוא למחר עשיר אחר ויאמר הננו מוסיף עוד, על כן בעוד כמה שבועות ובנך נעשה בר מצוה אז נעשה החתונה בשעטו"מ, וכן הוה ביום נעשו י"ג שנה התקיים החתונה עם בתו של אותו עשיר.

רבותיו

רבו הראשון הי' רבן של ישראל הרה"ק ר' אלימלך מליזענסק זי"ע, ובו הי' דבוק מאוד מאוד, ותיכף אחר שבעת ימי המשתה שלו בראותו שאין לו תכלית לישב בקראקא ותחל רוח ד' לפעמו בקרבו לנסוע להרה"ק ר' אלימלך זי"ע ויגל את אשר בלבבו לאשתו ונסע בסוד לר"א, כי באותו זמן שררה בקראקא התנגדות גדולה לדרך החסידות וגם חותנו הי' מתנגד גדול מאוד, ויהי' כאשר בא לליזענסק ויעמוד אחורי הדלת ור"א נתן לו שלום ושאלו מי אתה, ולמה בא, השיב אני קלונימוס מקראקא ובאתי ללמוד אצל הרבי, ענה לו ר"א איני לומד עם תלמידים, ויעמוד שם כמו שעה וישאלהו שנית כבראשונה ויענהו כבראשונה כך הי' כמה פעמים, עד שאמר לו אם רוצה להיות משרת אצלו יהי', ור' קלונימוס הסכים, וכך זכה לצקת מים על ידיו הק' ונתדבק בו מאוד, וגם רבו הק' החשיבו לתלמידו הנאמן ולו גלה היכן יהי' מקום קבורתו כידוע העובדא שפ"א באמצע הלילה אמר לו רבו שיבוא עמו לבית החיים ויקח עמו מקל, וכל מה שיראה יעשה במקל סימן על הארץ במקום ההוא וראה המו"ש שנתגלה עמודא דנורא, ומסביב עמודא דנורא ניתזו ניצוצות אש, ועשה סימנים על הארץ במקום ההוא עם המקל, ואח"כ אמר הרר"א שהעמודא דנורא הי' הבעש"ט זי"ע, ובהמקום שנתגלה העמודא דנורא יהי' הקבר שלו, ובהמקום שבו ניתזו הניצוצות אש יהי' האהל מסביב. פ"א הי' על ציונו של רבו הנוע"א וצוה לבניו שיעמדו מן הצד והשכיב עצמו על הציון בפישוט ידים ורגלים זמן רב מאוד, ובניו נבהלו וניגשו אליו והתחילו להקיצו, ובקושי הקיצו אותו, ואמר אח"כ מה רציתם ממנו אם הייתם מניחים אותי לישכב עוד כמה דקות, אז כבר הלכתי עם רבי ישר לגן עדן. כמו"כ נסע להרה"ק המגיד מזלאטשוב ע"פ ציוו של רבו ר"א, וכן נסע להרה"ק רבי ר' זושא זי"ע, ולהרה"ק מאפטא זי"ע, וגם זכה להיות אצל הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע, וגם הי' מבקר בהיכלי הרה"ק מהר"מ מרימנוב ומ"מ הרבי ר' הערש מרימנוב זי"ע, כן נסע להרה"ק ר"נ מראפשיץ חבירו בבית מדרשו של הרה"ק החוזה מלובלין, ואהבת דודים שררה בינו ובין הרה"ק האור לשמים מאפטא זי"ע.

סמיכתו

פ"א באותן השנים ששימש את רבו ר"א באמצע הלילה בעת שערך רבו תיקון חצות, צוה עליו רבו להביא לו כוס טייא כשחזר לחדר רבו והכוס בידו, ראה עומד לפניו איש זקן וזיוו כמלאך ה"צ, נפל עליו פחד גדול ונרתע לאחוריו ומרוב פחד נפל הכוס מידו ונשבר והוא ברח מהחדר, והיתה תמיהה בעיניו איך נכנס הזקן הלא כל הדלתות הי' סגורות בלילה, עבר זמן מה ורבו קרא אותו והזקן כבר לא הי', ושאלו רבו מה היתה הפחד שנפל עליך, אמר לו ראיתי זקן אחד אצל הרבי ומזיו תוארו נפל עלי פחד גדול, עד שכמעט נתעלפתי, שאלו רבו האינך מכיר אותו ויאמר לא, אמר לו רבו "אוי לו לבן שאינו מכיר את אביו הלא הזקן הי' אברהם אבינו ע"ה ובא להתנצל על כובד אריכת הגלות", ואז כשהי' לו המדריגה לראות מראה נוראה זו צוה לו רבו שיסע לביתו ויקבל עליו להנהיג עדה בחסידות, בשנת תקמ"ז נתיישב בעיר הגדולה קראקא והתחיל להפיץ בה תורת החסידות הוא הי' הראשון שפרץ חומת ההתנגדות בעיר המעטירה קראקא, ושם סבל מאוד מהמתנגדים שלא סבלו התנהגתו בשעת התפילה בהתלהבות העצומה, ולא השלימו כי ההעילוי הצעיר נתפס לחסידות, פ"א ניגש אליו אחד באמצע תפילתו והצליף על אצבעתו עד שהתיז דם, והמאו"ש שהיה דבוק בתפילתו אף לא הרגיש את הכאב, וכהנה וכהנה מכשולים ומניעות עשו לו והוא התגבר על הכל, ותוך תקופה קצרה עלתה בידו לשנות את האויר של קראקא, והרבה גדולים הצטרפו אליו, ופתח ביתו לבית מדרש. אבל לא מצא שם מנוח ורדפו אותו עד שמסרו אותו לשלטונות ועצרוהו במשמר ותמורת סכום כסף גדול שוחרר, אולם הוא יצא

מקראקא ועבר לגור בניישטאט עיר מולדתו ושם קנו לו חסידיו דירה, ועבד עבודתו באין מפריע, כשיצא מקראקא אמר שהמתנגדים שנלחמו לשם שמים יצטרפו בסופו של דבר לחסידות ואילו אלו שנלחמו שלא לש"ש יתקלקלו ויצאו לתרבות רעה, וכן הוה.

גדלותו בתורה

כשחזר לקראקא אחר שהותו בליזענסק, חותנו שרגז מאוד עליו על שנתפס בחסידות אסר עליו לדרוך על מפתן ביתו, והוא הלך לביהמ"ד רק לאחר שבועיים ימים החלו כמה מנכבדי העיר להשלים בין החותן והחתן, ובקושי הסכים, בסעודתם הראשונה שאלו חותנו מה למדת בליזענסק, השיב לו כי בליזענסק למד מפי רבו דרך בעבודת ה' לדעת שיש אלוקים בעולם והוא מנהיג לבירה, אמר לו חותנו כל בר בי רב יודע זאת, ענה לו אבל שם למדתי להרגיש זאת בחוש, אבל הוא עדיין לא נחה דעתו בזה ואמר לו הבה נראה מה למדת בליזענסק והציע לפניו קושיא עצומה ששבועות מספר לפני זה הציע לפני כל גדולי העיר ונלאו למצוא תירוץ, ואמנם ההתנגדות של חותנו נפשרה כאשר חתנו הצעיר תיכף תירוץ נפלא, פ"א באחד מימי החול המועד נאספו אצל אביו ר' אהרן כל בני משפחתו לסעודת החג, וכל אחד השמיע פילפול מעניני דיומא, כאשר הגיע תורו לומר התבטא אחד האורחים שהי' מתנגד "במקום הפילפול יסיק קלמיש'ל את התנור כפי שלמד בבית מדרשו של ר"א כאשר התחמם לאור" (כידוע שהי' שם משרת מקודם) המאו"ש החליט באותה שעה להראות את כוחם של החסידים בלימוד התורה ועל אתר החל לדרוש פילפול נאה שבהם הפריך בזה אחר זה את כל הפילפולים של אחיו, ואת כל הקושיות שהעלו בדבריהם תירוץ בחדא מחתא עד שכולם העידו על כוחו הגדול לאמיתה של תורה. ולא רק בתורת הנגלה הי' רב חיליה אלא גם בתורת הנסתר, והדבר נודע בעקבות הבהרת מימרא בזוהר, שנתקשה לרבה של קראקא, ולא מצא פירוש נכון על זה ומשמשו סיפרו בדרך אגב שבלילה עבר ביתו של המאו"ש ושמע מאחורי הפרגוד איך שלומד ספר זוהר הקדוש, ואף הסביר הדברים בהסברה נפלאה ומובנת, הוזמן אותו הרב, בראשונה נסה להסתיר יכולתו ברז, אולם הרב גזר עליו בגזירת מרא דאתרא ורק אז נענה לו והסביר לו בטוב טעם מה שקשה לו.

איש אלוקים

בין רבותיו של המאור ושמש הי' הרה"ק רבי ר' מענדעלע זי"ע מרימנוב ידוע שהרה"ק רבי ר' מענדעלע זי"ע הי' מדקדק מאד בין המסובין על שלחנו, בשבת אחת הכריז ר"מ מי שאינו שומר הברית יעזוב מיד שלחנו, וכולם עזבו את השלחן וברחו בבהלה, חוץ מהמאור ושמש שנשאר על מקומו, ובענוותנתו אמר יהודי זקן אני ואין בידי לרוץ ולברוח. – הרה"ק בעל דברי חיים שהגיע לניישטאט להסתופף בצילו הפליג בשבחו ואמר "מכיר הייתי בשלשה צדיקים שהיו בבחינת אדם הראשון לפני החטא, וכל מה שאוכלים יותר היו מרבים במצוות והם: הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ, הרה"ק ר"מ מאפטא בעל אור לשמים, והרה"ק בעל המאור ושמש זי"ע. באחד מימי החול המועד סוכות תקע"ד אמר המאור ושמש לידידו הרב מקארוב שיודע שאותו יחוד שמסוגל ליחוד ביום הזה, אסור ליחד אותו רק בארץ ישראל ומי שמיחד אותו בחוץ לארץ מוכרח ליפרד מעלמא הדין, חושש אני שהיהודי הקדוש מפשיסחא זי"ע לא ישגיח על איסור זה וחושש אני לחייו, ואמנם היהודי הק' מפשיסחא זי"ע נפטר לעולמו באותו יום, וכאשר פתר כן הי'. – בנו הרה"ק מהר"ר יוסף מניישטאט סיפר מעצמו ג' פלאים אחד מן הפלאים היתה שאביו בירך אותו שבכל עת שיצטרך למעות יושיט ידו לכיס וימצא שם, ומעולם לא עשה זאת חוץ מפעם אחת כשבא אליו אורח הגון לשבת והי' אז דחיקא ליה שעתא והתיר לעצמו משום דבר מצוה והושיט ידו לכיס ומצא שם כסף.

אשכבתי' דרבי

בשנת תק"פ חלה ונפל למשכב, הרופאים יעצו לו לנסוע לקראקא ולדרוש ברופאים ושם הלך ונחלש עד אשר נאסף לעמיו בן ע"ב שנים ביום ג' א' תמוז תקפ"ג – וזה אשר נחרת על מצבת קבורתו: פ"נ ק'וננ'יה על איש חי רב פעלים, ל'חכמים מאיר ומנהיר למשכילים, ו'אמרותיו טהורות שבעתים מזוקקים, נ'תפאר קהילתו בקהל חסידים, י'ראי ה' הי' אל דברו חרדים, מ'גיד אמרי קדשו שפתים ישקום, ס'לסול למודו בנסתר ובנגלה, לא מש מאהלה של תורה יומם ולילה, הרב החסיד המופלג פאר הצדיקים מוה"ר קלמן בהרבני מ' אהרן הלוי זצ"ל י"נ בקדושה ובטהרה ונשמתו בצרור החיים צרורה ויקם עם נקיקום ביום ב' דר"ח תמוז תקפ"ג לפ"ק ת.נ.צ.ב.ה.

מורשתו הרוחניות

הירושה הרוחנית אשר השאיר לנו הוא הספר הקדוש שעל שמו ידוע הוא בקרב עם סגולה ה"ה "מאור ושמש" בספרו זה מביא ובונה מסורות מוסמכות ביותר בתורת החסידות, מפי רבותיו תלמידי המגיד זי"ע הרה"ק ר"א, ר"ז, החוזה, ר"מ מרימנוב, והוא שהעלה דבריהם לראשונה על הכתב ולכן נמנה ספרו בין ספרי היסוד מוסכים בתורת החסידות, בהקדמת הספר מצוין שהדברים נכתבו בעירוב ימיו, שנים מספר לפני פטירתו, עד חומש דברים נכתבו על ידו, ואילו מכאן ואילך ע"י תלמידיו, וידוע שהדברים אלו מועטא דמועטא מה שאמר דרכו הי' להגיד ולהגיד בסעודת שבת עד שנתקררו המאכלים, ועוד מובא שם שלפני פטירתו ביקש לקבץ כל החידושים לכרך אחד, שם הספר קבע הרה"ק בעל ארי' דבי עילאי זי"ע חתנו של מרן בעל הישמח משה זי"ע כדבריו "כשמו כן תהלתו המאיר לארץ ולדרום עליה אור שבעת הימים, והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע וכשמש וירח", ויש בכך רמז

לשם המחבר כי מאור ושמש בגימטריא קלונימוס קלמן בן אהרן הלוי בצירוף י״ב אותיות של שמו, גדולי החסידות מפליגים בשבח ספר זה, הרה״ק השר שלום מבעלוא זי״ע היו אומר את רבי קלמיש ידעתי והכרתי גודלו בלובלין, אבל גדלות נעלה כאשר ראיתי בספרו על זה לא פללתי מעולם, בעל ארי׳ דבי עילאי העיד כי יש בכח הספר ליטול נשמה מגוף אדם לכבסו וללבנו ולהחזירו כברי׳ חדשה, הרה״ק ר׳ שלמה מבאבוב זי״ע היו אומר ״כי מאור ושמש הוא שלחן ערוך של חסידות״.ובדברי הדרכה שאמר כ״ק מרן רבינו בעל ברך משה זי״ע לאחד התלמידים, אמר לו מרן ז״ל שכל אחד צריך שיהיו לו שני שיעורים בשני ספרי חסידות, שיעור אחד על הדף, ושיעור על סדר פרשת השבוע, וסיים רבינו שבבחרותו למד בספר מאור ושמש על הדף.

א׳ תמוז

הרה״ק רבי שלמה האלבערשטאם זי״ע מבאבוב

צור קודש מחצבתו

נולד בשנת תר״ז לאביו הגה״ק רבי מאיר נתן בן השלישי למרן הק׳ מצאנז זי״ע, ולאמו הרבנית מרת ביילא בת הרה״ק רבי אליעזר מדזיקוב זי״ע, כבר בשנות חייו הראשונות הי׳ ניכר עליו שלגדולות נוצר מסופר שבחתונת אחד מבניו של הדברי חיים כשהי׳ עוד נער צעיר לימים הי׳ נישא על זרועותיו של אחד מתלמידי הרה״ק מצאנז, כשעבר לידו הרה״ק מצאנז אמר לו בזה״ל: ״אם חפץ אתה לראות כיצד נראה צדיק בינקותו התבונן היטב בילד זה שעל זרועותיך״, בגיל שמונה נתייתם מאביו שנפטר ביום ט״ו באב תרט״ו (אחיו הגה״ק משינאווא אמר שמחמת שהי׳ בו הרבה אמת ולא הי׳ יכול לסבול את עולם השקר נסתלק בדמי ימיו), ונתגדל על ברכי זקינו הק׳ הדברי חיים שלא זז מחבבו ולמד עמו הרבה, למד בחברותא עם הגה״ק רבי משה מבארדיוב בן הגה״ק מגארליץ זי״ע ועליהם הטיל הרה״ק מצאנז שיסדרו את תשובותיו לדפוס, ופקודת הקודש עליהם לבל יהי׳ לנכרי שום מגע ומשא בעבודת הדפוס ואפי׳ בהנייר לא יגע, ואמר הגה״ק מבארדיוב שהגם שהדבר עלה לו בקושי גדול אעפ״כ מילא רצון קדשו בשלימות, מגודל חביבותו של זקינו הק׳ אליו נתן לו במתנה את ספה״ק עץ חיים שהי׳ לומד מתוכו לילות רבות, והי׳ ניכר על הדפים סימני שעוה שנטף מן הנר שלמד הד״ח לאורו.

גם זקינו הרה״ק רבי אליעזר מדזיקוב זי״ע קירבו מאוד, ולשאלת בנו האמרי נועם דהלא הזהירו חז״ל שלא ישנה אדם בנו בין הבנים ולמה מקרבו יותר מכל נכדיו, ענה לו דצורתו של נכדו (ה״ה הרה״ק רבי שלמה) הוא כצורתו הקדושה של אביו הגה״ק מראפשיץ ועל כן חיבה יתירה נודעת לו.

האיש מקדש

בשנת תרכ״א נשא את הרבנית רבקה הענא בת הרה״ק רבי יהושע בן הגה״ק רבי שלום מקאמינקא זי״ע וישב שם כשתי שנים סמוך על שולחן חמיו, ונלווה אליו כשנסע להסתופף בצל הרה״ק רבי אייזיקל מזידיטשוב זי״ע, ואח״כ שב לצאנז לזקינו הק׳ בעל דברי חיים זי״ע.

על כס הרבנות

בשנת תרכ״ד כשהי׳ בגיל י״ט שנים נתמנה לאב״ד בוקאווסק זקינו הק׳ נפרד ממנו בברכה חמה בהזכירו את דברי הגמ׳ אילן במה אברכך וגו׳ והמשיך ואמר במה אברכך בתורה, ביראה, הרי פירותיך מתוקים וצלך נאה, אלא אברכך שיהיו בניך ובני בניך דומים לך, שם כיהן ברבנות עשר שנים.

בשנת תרל״ט התיישב באושפיצין בהתחלה כשעלה שם על כסא הרבנות היתה עיר זרה מתורה ויראה ולא היתה בה כמעט ילד עם פיאות, והי׳ עליו לעמול קשות עד שהכניס בה רוח תורה וחסידות, הוא נהג לארגן בעצמו את הילדים וללמד עמם, גם הרצה שיעורים לבעלי בתים, וגם לחם קשות נגד בתי ספר החילונים (כמסופר להלן באריכות) וכך במשך שהותו הקצר שם הפך את העיר לעיר ואם בישראל שהצטיינו בתורה וחסידות.

בשנת תרמ״ב נקרא לעלות על כס הרבנות בעיר וויזניצא שם כיהן הברוך טעם ועוד, כשקבלו אותו לרבנות בעיר וויזניצא אמר בדרשתו הראשונה בענוות קדשו משל למלך שבנה ארמון מהודר וקרא לציירים אמנים לקשט קירותיו והי׳ שם צייר נפלא במיוחד והמלך קבע לו מקום בחצירו כדי שיוכל תמיד לתקן את ציוריו לימים מת הצייר וכל הציורים העלו אבק קרא המלך לציירים אחרים ואמר להם אם אין בכוחם להחזיר הציורים כראשונה שלפחות יסירו האבק מן הציורים, כך – סיים הרה״ק מבאבוב – הרבנים הראשונים שבעיר היו ציירים אמנים בחכמת תורתם אך בעוונותינו אין אתנו אנשים שיוכלו למלא מקומם והעלו הציורים אבק וזה תפקידי כאן להסיר האבק.

שם בוויזניצא הי׳ לו מחלוקת מאנשי העיר ואמר הגה״ק מבאבוב דבדוק ומנוסה דבני העיר הזאת אינם בשלום עם שום רב, כי בעל הברוך טעם שהי׳ שם רב והי׳ גדול בתורה ולא רבי של חסידים והי׳ להם מחלוקת עמו, הגה״צ רבי צבי הירש (נכד הרבי ר׳ שמעלקא מניקלשבורג זי״ע) כיהן שם כרב והי׳ רבי אבל לא הי׳ גדול מפורסם כל כך, וגם עמו הי׳ להם מריבה, גם האר׳ דבי עילאי הי׳ שם רב והי׳ הן גדול בתורה וגם רבי ואף הוא הי׳ לו מחלוקת בעיר (אגב, ידוע שהאר׳ דבי עלאי כתב פעם מכתב בפר׳ קורח ופתח מכתבו בזה״ל: פה קורח פר׳ וויזניצא), וסיים בענוות קדשו: אני איננו לא גדול ולא רבי וגם יש לי מחלוקת, הרי דאין העיר מוצלחת לשום רב.

בשנת תרנ״ב עבר לעיירה הקטנה באבוב הוא וישיבתו ע״פ ציוו הרופאים מחמת בריאותו ומשם יצאה הוראהלישראל ועל שמה נקרא.

תופס בישיבה

הוא הי' האדמו"ר הראשון בגאליציע שייסד ישיבה לבחורים שהי' מדריכם לתורה וחסידות, שעד אז למדו הבחורים בהקלויזען והשטיבלעך ביחד עם המבוגרים, והי' אומר לפניהם שיעורים יום יום, (בנו הק' הקדושת ציון הי"ד ערך ספר "עשר דרשות" דברי פתיחה של אביו שאמרם לפני הבחורים ונאבד בימי מלחה"ע הראשונה) הרבנית הצדקנית נחמה'לע ע"ה (בת מרן הק' מצאנז הרבנית של הרה"ק רבי יצחק טוביי רובין זצ"ל) סיפרה כי הדברי חיים לפני הסתלקותו חלק ירושה רוחנית לכל בניו ונכדיו וכאשר הגיע תורו של הגה"ק מבאבוב אמר בלש"ק: "פאר ר' שלמה'לען געב איך איבער דאס חסידות, ער זאל פיהרן בחורים מיט יונגעלייט", נכדו כ"ק האדמו"ר מבאבוב זצ"ל כותב על זקינו וז"ל: הראש והראשון לייסד ישיבה במדינת גאליציע עוד בשנת תר"מ בערך (בק"ק ווישניצא יע"א), והוא בכבודו ובעצמו הרצה השיעורים בישיבתו מדי יום ביומו, לפני מאות התלמידים שנהרו אליו מכל רחבי המדינה ומשאר ארצות, והאירו אח"כ את פני ערי ישראל כי רובם נתגדלו לגדולי רבנים ודיינים מפורסמים ראשי ישיבות ותלמידי חכמים מובהקים.

פע"א אמר שידוע שלכל אחד מישראל יש לו אות בתורה אשר בו הוא מרומז, ואמר על עצמו שאות שלו מרומז מהתיבה "ובנוחה יאמר" כי הוא מחזיר את בני ישראל לתשובה ע"י הישיבה גדולה שיסד שיצא משם רבנים ות"ח חסידים ואנשי מעשה, ולכן יכול לישב בביתו וא"צ לנסוע הרבה ממקום למקום להחזיר את ישראל לתשובה.

פזר נתן לאביונים

צדקת פזרונו הי' ידוע עד להפליא, וירש זאת מזקינו בעל דברי חיים זי"ע, וסיפר כ"ק מרן רבינו בעל ברך משה זי"ל כי כאשר נסתלק נשארו אחריו הרבה חובות מאשר פיזר נתן לאביונים, ובניו הק' לא ידעו לשות עצה לסלק החובות המרובים, ונתיישבו בדעתם ועלו על הציון, והתפללו ובקשו שיהא בעזרם כי הולכים לקנות לאטערי שיצליחו בגורלם סכום גדול שיוכלו בזה לשלם החובות, וכך הוה שקנו לאטערי והצליחו ושלמו את כל החובות.

במצותיו חפץ מאוד

הי' רוכל אחד שהי' מסבב על פני הערים ומוכר תשמישי קדושה, והרה"ק הי' תמיד קונה ממנו איזה דבר כדי להטיב את העני, פעם אחר שבועות כשבא הרוכל בבית מדרשו ורצה הרה"ק לקנות ממנו כמנהגו, אמר לו הרוכל דהפעם לא הביא תשמישי קדושה רק סתם סחורה, ביקש ממנו הרה"ק שיראה לו הסחורה, ופתח הלה את אמתחתו והוציא ממנו צעיפי משי שעשירים לובשים אותם, והרה"ק מדד בידיו הק' את אורכם וקנה מהרוכל עשרים צעיפים, הדבר הי' תמוה בעיני החסידים כי אל מה צריך להצעיפים האלו, לימים כשהגיע חג הסוכות צוה הרה"ק לחבר את כל הגזרים ולתלותם בסוכתו לניו סוכה, ואז הבינו מדוע קנה הרה"ק את הצעיפים מהרוכל, והפליא בנו הקדושת ציון כיצד בכל דבר חשב איך לעשות בזה רצון קונו כי כבר בסיון דאג לעצמו ניו סוכה.

לוחם מלחמת ה'

לחם בעוז ותעצומות נגד המשכילים והמתחדשים למיניהם, ועמד לידי גדולי גאליציע ה"ה הגה"ק רבי יהושע'לע מבעלזא והגה"ק רבי שמעון סופר זצ"ל לייסד החברה "מחזיקי הדת", במכתב לראשי הקהלה בעיר טארנא כותב: כל המונע עצמו מלבוא בברית "מחזיקי הדת" לא ידמה שהוא בשב ואל תעשה, רק הוא מחזיק בידי מנגדינו ועתיד ליתן את הדין, וכאשר קבעו הציונים את המגן דוד לסמל שלהם, ציוה הגה"ק מבאבוב להסירם מן הפרוכת ומן המפה שעל הבימה וכדומה, אבל הגה"ק מגארליץ הורה שאותם הפרוכת שיש להם מכבר אין צורך להורידן רק אין לעשות חדשות עם צורות אלו.

בספר קדושת ציון מביא כדלהלן: שמעתי מפה קדשו כ"ק אאמו"ר רבי שלמה מבאבוב זלה"ה בעת אשר הרשע המפורסם בארץ הירש שר"י, שרצה לייסד שקאלעס (בתי ספר) ללמד את ילדי ישראל לימודים זרים וחכמות חיצוניות ר"ל, ואאמו"ר היה לוחם כנגדו בכל עוז ופעם אחת בשעת סעודת ראש חודש השמיע קול דברו ואמר זכות התורה הקדושה וזכות ילדי ישראל העוסקים בתורה יגן עלינו שימות במיתה משונה, וביאר אז בשם צדיק אחד כוונת הפסוק (בפרשתן) אם כמות כל האדם ימותון אלה ופקודת כל האדם יפקד עליהם לא ה' שלחני, דקשה למה אמר אם כמות כל האדם ימותון הוי ליה למימר בואת תדעון כי ה' שלחני אם בריאה יברא ה' ופצתה וגו' ואם לא יברא לא ה' שלחני ואמר שראה בספר ישן קדמון דאם הרשע מת על מטתו כדרך כל הארץ, אז עדיין לא אבדה רשעתו מן הארץ, ויבואו אחרים ויחזיקו ברשעו, לא כן אם הרשע מת במיתה משונה, אזי במותו יקח הכל וירד אחריו רשעתו ולא ישאר לה שם ושארית בארץ, וזהו כוונת הפסוק אם כמות כל האדם ימותון אלה אז יבואו אחרים במקומם ושוב יאמרו שלא ה' שלחני, כי תישאר עדיין הרשעות לא כן אם בריאה יברא ה' וימותו במיתה משונה שלא היתה כמותה בארץ, אז וידעתם כי נאצו האנשים האלה את ה' רק אלה ולא יעמדו אחרים במקומם, כי אתם תמות רשעתם ולא תהא לה שארית, אז הכל ידעו נאמנה כי מנאצי השם הם ע"כ, וכאמור היה זה זה ביום ר"ח, וביום המחרת באה השמועה כי הרשע הנ"ל שתה כוס של סם המות ומת במיתה משונה.

פועל ישועות

סיפר כ"ק אדמו"ר מבאבוב זצ"ל כי פעם הביא איש אחד לבאבוב את בתו ילדה בת י"ב שנים שנכנס בה רוח, הרוח

דיבר מתוכה שמלאכי חבלה מענישים אותו והי' שר שירי עגבים בלשון אונגארי"ש (ואמר אדמו"ר מבאבוב זצ"ל שראו בחוש מה שאמרו חז"ל שרשעים אפי' על פתחו של גיהנום אינם חוזרים בתשובה) וסיפר שהי' שו"ב בעיר קאשוי תחת רבנותו של הגאון ר' משה יונגרייז בן אחיו של המנוחת אשר, והי' מאכיל לבני ישראל טריפות, והרב הנ"ל פיטר אותו ממשרתו ואסר את שחיטתו, (אגב, הרוח היה אומר קטעים שלימות מספר שמלה חדשה מבעל תבואות שור על הל' שחיטה) ואמר לו הגה"ק מבאבוב שיצא מהילדה והבטיח לו שיקח עשרה תלמידי חכמים שילמדו משניות שנה תמימה עבור עילוי נשמתו, ואכן מיד יצאה הרוח ממנה ונתרפאה, לימים פגש הגה"ק בעל קדושת ציון את הגאון רבי משה יונגרייז בעיר בארדיוב ואמר לו הקדושת ציון שיש לו פריסת שלום עבורו מעולם העליון, וסיפר לו אז את כל המאורע שהרוח סיפר לאביו שהוא הרב העביר אותו משחיטתו.

גם ענוש לצדיק לא טוב

הגה"ק רבי שאול בראך זצ"ל בספרו "חלק לעולם הבא" על מס' אבות פ"ו כותב וז"ל: שמעתי מפי קדשו של הגה"צ מו"ה שלמה זצ"ל מבאבוב, שבקהילה אחת רצו לבנות מקוה ודר שם עשיר אחד שעיכב על ידם, וזה העשיר הי' רגיל ליסע אל הצדיק מבאבוב, ובקשו בני קהילה זו שישכון הצדיק אצלם על שב"ק להטות לב העשיר שיסכים לבנין המקוה וכן עשה, והצדיק דיבר שם על לב העשיר שלא יעכב רבים לעשות מצוה, והקשה ערפו לשמוע תוכחות הצדיק, ואז אמר לו הצדיק כתיב "עשיר יענה עזות" פי' אם העשיר ע"י עשרו מעיז פנים, "יענה" מלשון עני, ובכל זאת לא רצה לשמוע לו והשיב בעזות "נראה מה יהיה", ונתקיימו דברי הצדיק שאבד בזמן קצר את כל עשרו, וחשב להציל את עצמו וזייף חתימות על שטרי חוב והוצרך לברוח למדינת הים, ובאותו יום שהייתי שם בא מכתב וכתבו שחידוש הוא שממש באותו יום שלפני שנה העיז פניו ברבו הוצרך עכשיו לברוח מביתו.

וממשיך הגאון הנ"ל: ואני דנתי לפניו כדן לפני רבו, ואמרתי לו שסיפר לי הגאון מו"ה פייבל פלויט בעל ליקוטי חבר בן חיים, שהוא הי' באותו מעמד בעת שסיפרו לרבו הגאון החתם סופר זצ"ל, מעשה שהיה אצל הגאון בעל שערי תורה זצ"ל, שפעם אחת בעת שרצה לדרוש דרשת כל נדרי, הי' שם איש אחד עז פנים ולא הניח לדרוש בשום אופן עד שבא לכלל כעס ואמר שלא יוציא שנתו, ובשנה אחרת ביוהכ"פ בא האיש הנ"ל אל הגאון בעל שערי תורה ואמר כמצחק אי' הבטחתך, ועל זה השיב הגאון זצ"ל "עוד היום גדול", וזה היה בבית הכנסת והאיש הנ"ל הרגיש תיכף חולשות בגופו והוכרחו להוליכו לביתו, וכאשר ראה כי כלתה אליו הרעה שלח שלוחים אל הגאון זצ"ל לפייסו, והשיב הגאון בזה"ל: "קיין סליחה קיין מחילה נאר איין כפרה" וכך היה, ואמר ע"ז החתם סופר זצ"ל שאין זה חידוש כי הלא "רצון יראיו יעשה" כתיב אבל לדעתי אין ראוי שהיראים יהי' להם רצון כזה.

ועל זה השיב לי הצדיק זצ"ל מבאבוב, למה לי להביא ראיה מהחתם סופר הלא מקרא מלא הוא "גם ענוש לצדיק לא טוב" רק הפירוש בזה הפסוק הוא כן, אמת הוא שאין הצדיק מעניש לשום ברי', רק שהצדיק משפיע שפע וחיות לכל העולם, ולזה שהוא רשע אינו משפיע, וממילא נפסק החיות ממנו, וזהו "גם ענוש לצדיק" היינו אם הצדיק צריך להעניש אינו מעניש בפועל, רק "לא טוב" כלומר שאינו מטיב עמו וממילא יענש ברוע מעשיו.

אשכבתי' דמר

בשלש שנים האחרונות הכביד עליו חולי הלב, ונסע מפעם לפעם לעיר באדנויהיים הסמוכה לפראנקפורט לרחוץ במעייני המרפא שם, סיפר בנו הקדושת ציון כי בר"ה האחרון לחייו האריך אביו בתפילתו יותר מהרגילו, והיסב לסעודה עם דמדומי חמה, עד שבאמצע הסעודה החשיך עליהם היום ופרס מפה וקידש, ואז – אמר הקדושת ציון – נתמלאה לבי דאגה מרובה דזקינו הרה"ק רבי אליעזר מדזיקוב זי"ע בשנה האחרונה לימי חייו עשה ג"כ את ההלכה של "פורס מפה ומקדש".

באותו חורף שנת תרס"ה החלים קצת ממחלתו וביום כ"ה ניסן הי' בצאנז על היארצייט, אך בשובו מצאנז לבאבוב התגבר שוב מחלתו, ואח"כ נסע לעיר באדנויהיים בלויית בני משפחתו, הרה"ק הרגיש שימיו ספורים והצטער שנגזר עליו להסתלק בארץ נכרי', וביום ב' דראש חודש תמוז שנת תרפ"ה יצאה נשמתו בטהרה.

מקורביו לא ידעו אם לטלטל את ארונו עד עיר מגוריו באבוב או שיקברוהו פה באשכנז, ואחד מהם נטל את חומשו של הרה"ק שהי' מעביר בו הסדרה, ומצאו מקופל באחד מהדפים פתחו וראו שמקופל בהפטרת פר' ויחי שכתוב "וישכב דוד עם אבותיו ויקבר בעיר דוד והימים אשר מלך דוד על ישאל ארבעים שנה", והי' לפלא כי הרה"ק ישב על כסא הרבנות מבוקאווסק עד באבוב ארבעים שנה, והבינו שצריך לקברו בעיר שמלך בה והוליכו לבאבוב.

מסופר שפ"א ישבו הרה"ק ר' אהרן קרייז' רב בנו של מרן הד"ח, והרה"ק ר' ברוך גארליצער, והרה"ק מבאבוב זי"ע, ובתוך השיח אמר הרה"ק מבאבוב: "דער זיידע האט זיך זעהר גוט אויסגערעכנט" שנפטר ביום כ"ה ניסן שממילא לא אומרים תחנון, הוא ידע, אבל אנחנו לא יודעים אבל לכה"פ טוב בר"ח, וכך הוה ששלשתם נסתלקו בר"ח, הרה"ק ר' אהרן נסתלק בר"ח אב, והרה"ק מגארליץ נסתלק ר"ח אדר, והרה"ק מבאבוב נ"ח נפשיה בר"ח תמוז בשנת הח"ן לחייו.

גדולי ישראל בהתייחסות להצהרת באלפור

הצהרת באלפור היתה למעשה התחלתא דפורעניותא, כשכוחות הטומאה השיגו הישג גדול והצליחו להכנים בעולם היהודי שכרות וטמטום שאכן אישרו וקיבלו כל הזכיות לאומי בארץ ישראל על ידי מדינה ממושלי העולם.

אבל גדולי ישראל וצדיקי האמת שבימים ההם ביכו והתאוננו במורא וכאב על השתלשלות הדברים ועל החורבן החדש שמתגולל על ארץ הקודש, בעוה"ר.

הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע

אחר פירסום השמועות אודות ההצהרה נכנסו ב' רבנים יחד עם הגביר הנודע הרה"ח ר' איציקל תאומים ז"ל מפרעמיסלא אל הקודש פנימה בבית הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע, לשאול אותו חוות דעתו על השמחה ששורר ברחובות היהודים כתוצאה מהצהרת באלפור.

אחרי שמיעת דיבורם ענה להם הרה"ק, בפנותו אל ר' איציקל בלש"ק:

"מילא על ב' הרבנים אין זה פלא בעיני, אבל עליך שהינך סוחר עולמי גדול, ובעל עסק, היא לפלא שתאמין להבלים כאלה,

רק יכול להיות שלפני ביאת המשיח, יצליח מעשה השטן, והרשעים יקבלו ממשלה בארץ ישראל, ולכן חוב על כל יהודי שנצרך לנסוע מביתו, שיסע לאמעריקע או למקום אחר רק לא לארץ ישראל תחת ממשלת הרשעים, מכיון שממשלתם היא סכנה גדולה לכל יהודי בגוף ובנפש". (נדפס בילקוט מאמרים, אום אני חומה, קונטרס ו' עמ' מה).

הרה"ק מהרש"ב מליבאוויטש זי"ע

כחכם עדיף מנביא התבטא אז הרה"ק מהרש"ב מליבאוויטש זי"ע על ההצהרה: **"מכינים רח"ל פראגראמען חדשים על כלל ישראל"**, דיבורים קצרים שאמיתתם רואים אנו עד ימינו אלה.

כתוצאה של ההצהרה פירסמו אז חסידי ליבאוויטש אלפי העתקות מקונטרס בשם "הכתב והמכתב" שבו הובא מכתבו החריף והבהיר של המהרש"ב נגד רעיון הציונות.

הכתב והמכתב

מכבוד קדושת אדונינו מוריגו ורבינו — נר ישראל, רשכב"ה
ויהי תחי' באופני תיהדות בעקבי דמשיחא. נדול
בישראל שמו.
שלום רוב בעד שליט"א. שניאורסאן.
נתן ונבר לרבינו הנדול בעל עמח צדק. נבנ"מ.
וכנו של אדמו"ר קדוש הקדושים
מהר"ש וצלח"ה מליבאוויטש —

נכבדות ידבר על רבר עיר אלקינו סיטום כל הארץ הר ציון "ותציונים"
יצנו לאור ע"א בעיר ווילנא. בספר אזר לישרים — נעתרתי לבקשת
אנ"ש אשר לשמו ולזברו תאות נפש לחדשיטו פעם שני פח עיר נני ישרק.

שנת רבינו הקדוש לפ"ק.

נדפס א. ח. ראזענבערג. 180 העניר סטריט.
ניויארק.

הרה"ק מהרש"ב בעל המנחת אלעזר ממונקאטש זי"ע

הרה"ק ממונקאטש התלהב מאוד בתקופה ההוא בכל דרשותיו ותורותיו, נגד רעיון הציוני שקיבל חיזוק כתוצאה מההצהרה, וקראו בשם 'צרת בעל-פעור' וזל"ק בספרו חיים ושלום (פר' מטות, ד"ה ולמה), **"אשר נתן להם דייקא ה' אה"ק אשר יתן לנו הש"י על פי משיחו, וכמבואר ברמב"ם סוף הלכות מלכים, ולא אשר ילכו לקבל בעל פעור, בהקאלאניען ותחבילות בכתות התולים ובוטחים בו, כי זה דרך טמא לא שערים אבותינו וכו', כי זהו מעכב הגאולה וביאת הארץ, ע"י מחשבות און כאלו וזהו עיכוב הגאולה גם בימינו בעוה"ר ע"י כתות אלו"**, עכדה"ק.

הגאון רבי יוסף חיים זוננפעלד זצוק"ל גאב"ד ירושלים

כשהגיע הבשורה על ההצהרה לאוזני הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצוק"ל מרא דארעא דישראל, התבטא אל מקורביו: "אם היה בכוחינו היו צריכים לתקן קינות חדשות ולסדר מחדש את נוסח תיקון חצות, כדי שנקונן על החרבן השלישי של ארץ ישראל".

וכן מובא בהקדמה לספר "קומי רוני" (שחיבר הגה"צ רבי אשר זעליג מרגליות זצ"ל בענין הקימה בחצות לקונן על הגלות):

"כשנתברר ההודעה מטעם הממשלה על הקמת בית לאומי ליהודים בארץ ישראל, קרא הגאון רבי יוסף חיים זוננפעלד זצ"ל את המחבר, הגה"ח רי אזשר זעליג מרגליות ז"ל, ואמר לו: "תפקידנו לעת כזאת להדפיס מחדש את תיקון חצות באותיות גדולות ויפות כדי לקונן על שריפת בית אלוקינו, ולכן עליך אני מטיל את השליחות הזה, עליך להדפיסו מחדש ולכתוב ספר על גודל הקימה בחצות, והחשיבות לקונן על החורבן"

ואז התחיל ר' אשר זעליג בהוצאת הספר "קומי רוני" המדבר בענייני תיקון חצות.

הגאון בעל החפץ חיים זצוק"ל

כשסיפרו להחפץ חיים זצ"ל על השמחה השורר ברחוב היהודי בפרסום הצהרת באלפור, פרץ החפץ חיים בבכי וילולה, ואמר: **"הרבה פעמים כבר היה עת רצון משמים לגאול את כלל ישראל, ולדאבוננו נהפך הדבר לרעה עקב עוונות הדור, כעת ירא אני שגם היה עת רצון למעלה להגאולה שלימה שנתפס ע"י הציונים"** (חפץ חיים פר' בא).

וכן אמר החפץ חיים אז בלב שבור ורצוץ: **"הלא מאמינים אנו בהבטחת השי"ת שישוב את כלל ישראל לארץ ישראל בניסים גלויים, יודעים אנו שבכוח הקב"ה לשלם לנו, וישלם לנו, בלי לגרוע מהבטחתו אפי' כשערה, ולמה שמחים היהודים בההצרה כזה?!"**, (מאיר עיני חכמים, ח"ב עמ' 476).

בדומה לזה מסופר שבשעתו שקראו לפני החפץ חיים מאמר שפירסם עיתונאי ציוני, ומביע בו תקוותו שבסוף יהיה ארץ ישראל מדינה עצמאית כדוגמת בולגאריע (שקיבל עצמאית מאת טערקיי בשנת תרס"ח), פרץ החפץ חיים בבכי נורא, באומרו: **"איך יכול להיות דבר כזה שכבר אלף ושמונה מאות שנים סובלים אנו בגלות, דמינו נשפך כמים, ומרבים אנו בתפילות ותחנונים להיגאל מעול הגלות, הכל כדי שנזכה לעצמאית כבולגאריע? לדאבוננו שכחנו את ההבטחות מתורתינו הק' ונביאותיו שקבלנו מנביאי אמת וצדק שדבר אחד מדבריהם לא ישוב ריקם!"** (כל כתבי החפץ חיים, עמ' עח).

הגאון רבי חיים מבריסק זצ"ל

בעת ההוא שאלו את הגאון רבי חיים מבריסק זצ"ל את דעתו אודות הצהרת באלפור, היה כשבועיים לפני הסתלקותו, כשהה רבי חיים באוטוואצק, ועל אף חולשתו הרבה התלהב בלבת אש, ואמר:

"אנו מאמינים בני מאמינים ומחכים אנו לדבר אחד, על ביאת המשיח... וזה יהיה בדרכים אחרים, כשמשיח יבוא ירד מהשמים בית המקדש של אש ואז יהיה יום המקווה, ולפני זה יבוא אליהו כנאמר (מלאכי ג, כג) הנה אנוכי שולח לכם את אליה הנביא לפני ה' בא יום הגדול והנורא".

וכן שאל הבריסק'ער רב בכאב: **"איך אפשר אפי' לחשוב על דברים אחרים, כאילו שציונות ורעיונותיהם יש להם שייכות לגאולה?!"**.

הגאון רבי משה קליערס זצ"ל אב"ד טבריה

כשהגאון הצדיק רבי משה קליערס זצ"ל, רבה של טבריה ומגדולי וזקני חסידי סלאנים, שמע אודות השמחה השורר ברחוב היהודי אחרי פרסום הצהרת באלפור תמה ואמר:

"הפרסום הוא דבר שצריך לגרום רק צער ועגמת נפש, ממה נפשך אם אין לזה ממשות, הלוא עושים צחוק מעם ישראל, ואם יש לזה ממשות, הלוא מר הוא לנו לחשוב שאחרי אריכות הגלות מקבלים אנו גאולה כזאת!, הלוא לזה חיכנו כאלפיים שנה?!"

והפטיר באומרו: **"ההצהרה הוא נסיון הקשה יותר מחבלי משיח"** (דמיות הוד, ח"א, עמ' 179).

המשך יבוא א"ה

YESSAGE • 845.774.4069

4 סעטס

פארן פריז פון 2

- בתי מדרשים
- היכלי התורה
- ישיבות
- כוללים

ערמעגליכט דורך א
חשוב'ן נדבן שיחי'

לע״נ הרה״ח ר׳ **חיים יעקב**
ב״ר **יצחק מנחם** ז״ל

ולע״נ האה״ח מרת **בתיה**
ב״ר **יונתן בנימין** ע״ה

תנצב״ה

קדושת יואל

דער ספר קדושת יואל וואס ברענגט בלשון צח ונקי די הייליגע תורות, מיט די הייליגע יסודות וואס דער רבי האט אוועקגעשטעלט להחיות לנו לפליטה גדולה, מען זאל זיך קענען דערהאלטן אין אונזער דור!

צו באשטעלן רופט:

Call/Txt **845.459.6030**
Email **sales@hamekorbooks.com**

- קורץ
- קלאר
- תוכן'דיג

מגיה ראשית אצל
רשפצת המקור
Call/Txt 845.459.6030
Email sales@hamekorbooks.com

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ביקור כ"ק אדמו"ר מסאדיגורא ירושלים שליט"א בבית כ"ק מרן רבינו שליט"א – בקרית יואל יע"א

יום ד' פרשת חקת תשפ"א לפ"ק

א' ממלווין: מיין זיידע (הרה"ח ר' יושע פיש ע"ה מאנ"ש בוויליאמסבורג יצ"ו) איז געווען א גרויסער סאדיגור'ער חסיד פון פריער.

כ'האב געזאגט פאר"ן סאדיגור'ער רבי'ן יעצט אין די קאר, אז מיין זיידע פלעגט פארציילן, אז דעם סאדיגור'ער רבינ'ס עלטער זיידע (האדמו"ר הכנסת מרדכי מסאדיגורא ז"ל) האט אים אמאל געשיקט מאכן אן אפוינטמענט ביים דברי יואל, און דער רבי דער דברי יואל האט נישט אזוי געוואלט, לכאורה וועגן די אגודה ענינים, כ'ווייס נישט, אבער עכ"פ צום סוף האט ער מסכים געווען מ'וועט קומען און מ'וועט נאר רעדן דברי תורה וחסידות און נישט פון דעם, מיין זיידע פלעגט זיין שטיל, נאכדעם זאגט ער וואס מיינט עטם ווי לאנג האט עס געגומען? עס איז אדורך צוויי מינוט און ס'איז געווען קולי קולות...

האדמו"ר מסאדיגורא ירושלים: אונז האבן מיר דא א ספעציעלן שייכות, כ'ווייס נישט צי ס'איז נאך דא רוזשינער אייניקלעך וואם זענען אויך אן אייניקל פון ר' געציל בערגער... (אביו האדמו"ר העסטרת ישראל מסאדיגורא ז"ל הי' חתן הרה"ח הנכבד ר' חיים משה פעלדמאן ז"ל, חתן הרבני הנגיד החסיד ר' אליקים געציל בערגער ז"ל מעיה"ב לאנדאן יצ"ו, ממקרביו הנאמנים של רביה"ק הדבר"י ז"ל ומגדולי בוני ותומכי מוסדותיו הק' די בכל אתר ואתר).

אבער כ'מיין אז דער רבי האט א שייכות מיט מיין זיידן ר' חיים משה פעלדמאן, כ'מיין אז דעם רביז'ס שידוך איז געשלאסן געווארן ביי אים אין שטוב אין לאנדאן.

רבינו: יא יא.

ר' חיים משה, אין וויזניץ איז ער א גרויסער אפיציר...

האדמו"ר מסאדיגורא ירושלים: מ'דארף אים מזכיר זיין אויף א רפואה שלימה, זייט די קאראנע ברוך ה' ער איז געראטעוועט געווארן, אבער ער איז נאכנישט צוריק געווארן בבריאות אינגאנצן.

רבינו: ער איז געפארן קיין ארץ ישראל, ער האט געמיינט אז דארטן וועט זיין בעסער, און דארט האט עס אים געכאפט...

האדמו"ר מסאדיגורא ירושלים: ער האט עס נאך לכאורה געכאפט אין ענגלאנד, אזוי זעהט אוים לויט ווי דער דאקטאר זאגט.

וצוה רבינו להביא כיבוד

האדמו"ר מסאדיגורא ירושלים: דער רבי האט געמאכט א גרויסן קידוש ה' אין ארץ ישראל די וואך, דער רבי איז געפארן קיין מירון, דער עולם איז אזוי פארקלעמט, זייט ליידער וואם איז געשעהן, דער רבי האט געווייזן אז מ'קען קומען, רבי שמעון לכל.

רבינו: זייט דעמאלטם איז מען נישט געפארן?

האדמו"ר מסאדיגורא ירושלים: מ'פארט, אבער ס'איז נישט ווי א רבי וואם איז געקומען מיטן עולם צוריק קיין מירון.

רבינו: אמת, מאי דהוה הוה, אבער מ'דארף זיך נישט צוריק האלטן.

א' ממלווין: ס'איז דא א גמרא ואל יזוז רבי שמעון ממקומו (נדרים סה:).

האדמו"ר ממאדיגורא ירושלים: דער קשר פון רוזין מיין איך ס'גייט נאך צוריק צום ייטב לב.

רבינו: יא, דער ייטב לב איז געווען ביים היליגן רוזשינער.[1]

האדמו"ר ממאדיגורא ירושלים: דער ייטב לב האט אים נישט דערקענט.

רבינו: יא, ער האט אים קיינמאל נישט געהאט געזעהן, ער האט אים דאס ערשטע מאל געזעהן דעמאלטם.[2]

האדמו"ר ממאדיגורא ירושלים: דער היליגער רוזשינער איז געגאנגען מיט רייכע וואלענע בגדים, און די רבי'ס זענען דאך נישט געגאנגען אזוי,[3] האט דער ייטב לב נישט געוואוסט אז ער איז דאס, אבער ער האט געזאגט אז ער האט געכאפט א פחד ווען ער האט אים געזעהן, ס'האט אים אזוי געטרייסלט, ער האט געזאגט אז ער האט זיך געזוכט וואו צו באהאלטן.

רבינו: ווען ער איז אריבער געקומען קיין סאדיגורא (כשנמלט מרוסלאנד) זענען אלע רבי'ס געפארן צו אים. דער דברי חיים איז אויך געפארן.[4]

---

1 כידוע נסע מרן הייטב לב זי"ע להסתופף בצל הרה"ק מרוזין ז"ל, ובענין זה מסופר שהרה"ק מהרצ"ה מליסקא ז"ל השתוקק לנסוע לקבל פני הרה"ק מרוזין ז"ל אבל לא עלתה בידו כי היה עני ואביון, ופע"א נסע לשם מרן הייט"ל והיה מלפנים המנהג שאם אחד מהחברים נסע אל צדיק אחד שכל החברים הייו כותבים את שם על צעטיל אחד שיזכיר אותם לפני הצדיק, וכן עשו גם אז, ויבוא גם הרה"ק מליסקא זי"ע וכתב את שמו על הצעטיל הזה שניתן ביד הייט"ל להזכירם לפני הרה"ק מרוזין ז"ל, ויהי כאשר נתן הייט"ל את הצעטיל לפני הרה"ק מרוזין קרא אותם כסדרן, וכאשר הגיע אל שם הרה"ק מליסקא זצ"ל וקרא צבי בן שרה, עמד הרה"ק ושאל את הייט"ל: ווער איז דער? ואמר ע"ז הרה"ק מליסקא שהרה"ק מרוזין הרגיש שיש לו השתוקקות ליסע אליו, והתפלל עליו שיוכל להוציא מחשבתו מכח אל הפועל, וכן היה שאח"כ עלתה בידו לבוא לשם בעצמו.

[וע"ע בס' דרכי הישר והטוב דף י', ובס' עטרת יהושע לשבה"ג, ובס' גדולת יהושע מהגה"צ רמ"א מטעמעשוואר ז"ל (חלק ב' עמ' נ"ט) מובא הסיפור באריכות].

2 ע"ע בס' המאזרני חי"ל להגה"ח רבי חנני' יו"ט ליפא שווארץ ז"ל (במדור הסיפורים): שמעתי מהגה"צ הרמ"א פריינד ז"ל גאב"ד פעיה"ק שמרן הגה"ק בעל ייטב לב זי"ע נסע בצעירותו להסתופף בצל הרה"ק מרוזין ז"ל, ומכיון שלא היה שם עד אז על כן לא הכיר את קלסתר פניו של הרה"ק מרוזין, ובבואו לחצר הקודש ראה שם איש אחד מסתובב בחצר מלובש רק בהוועסטל ובו תלוים שלשלאות זהב בעדיי עדיים יקרי ערך, והלך לשוחח אתו על אודות הרה"ק מרוזין ושאלו אימתי יכולין לכנס אל הקודש פנימה, וענה לו שלאחר איזה זמן יכלו ליכנס אל הרבי, ובתוך הדברים הרגיש כבר מרן הייטב לב שהאיש אשר עומד לפניו הוא הרה"ק מרוזין בעצמו, והסתכל עליו כמתמיה על לבושו היקר שלא היה רגיל לראות עד עתה מנהיג של עדת חסידים מתנהג בהרחבה ולובש בגדי מלכות כאלו, והרה"ק מרוזין תפס מיד את מחשבתו ואמר לו, "יונגערמאן, הלא אמרו חז"ל (תענית י'.) כל העולם כולו ניזון בשביל חנינא בני, וחנינא בני דיו בקב חרובים מערב שבת לערב שבת. ויש לפרש בהקדם מה דקיימא לן (שו"ע אהע"ז סימן קי"ד סעיף י"ב, ועיין בבית יוסף שם) כי המתחייב לזון את חבירו, אינו חייב אלא במאכל ומשתה, אבל האומר אזון ואפרנס, חייב גם בשאר צרכיו, וכגון מלבושים וכדומה. ונמצא כי בחינת מזונות היא בצמצום כדי חיותו, ובחינת פרנסה היא בהרחבה גדולה יותר. וזהו שאמרו כל העולם "ניזון", והיינו כי לכן אין ממשך מן השמים להעולם אלא בחינת מזונות, בשביל חנינא בני, לפי שההשפעה אינה יורדת לעולם אלא באמצעות השביל והמסילה שעושה הצדיק משמים להמשיך דרכו שפע טוב, ומאחר שחנינא בני מסתפק במועט, ובקב חרובים דיו מערב שבת לערב שבת, לכן גם אינו ממשיך לעולם אלא בצמצום כפי הצריך לקיום חיותם ולא יותר, ואלמלא היה רבי חנינא בן דוסא מתנהג בהרחבה גדולה, הרי היה נמשך השפע בהרחבה גם לכל בני ישראל, "אז מ'וויל משפיע זיין פאר די וועלט בריית ברויך מען זיך פירן בריית". ומרן הייטב לב עמד משתומם איך שהרגיש הרה"ק מרוזין ברוח קדשו את אשר עלה במחשבתו.

3 עי' שו"ת השיב משה סי' ז'. ועי' עוד בס' ליקוטי מאיר (עניני מזוזה סימן ג' אות ח').

ועיין דברי החיד"א ז"ל בספרו ברכי יוסף (יו"ד הלכות כלאים סי' רצ"ט) שמביא ששני חסידים מתלמידי הבעש"ט אמרו לו אחר שהגיעו לארה"ק שהטעם שהקפידו אצל חסידים על בגדי צמר הוא משום חשש תערובת שעטנז, וכתב בזה"ל: "זה שנים כן באו סיעת ספריא מקרית חוצות לשכון כבוד בארץ ותרי מיניהו רבנן המתקדשים והמטהרים בהדר"י הדרי"ם, ועין רואה הני מאני דרבנן מכף רגלם ועד ראשם לבושי משי, ואיבעיא להו לרבנן מה מצוה זו ומצאה הקפידה אמור רבנן בטעמא, כי לדעתם חוטי פשתן על ערבי"ם בכל בגדי צמר שבעולם והוה כלאים, דין גרמא דשויא אנפשייהו לכל בגדי צמר מ"מ ככגדי כלאים, אלו דבריהם ויהי מאז בקרבי כאש בוערת, אך לא הי' אדם מרבני עיר קדשנו ואנשי מעשה דחש לה, כי בכל גלילות ארבע כנפות הארץ כל ישראל לובשים בגדי צמר מכל המקומות כמפורסם, ולבי הי' מהסס תדיר במימר קדישין הנהו חסידים... עכ"ל החיד"א.

4 עי' בחמדה גנוזה שהרה"ק מצאנז היה כמה פעמים אצל הרה"ק מרוזין, והרה"ק רבי אליעזר מדזיקוב ביקש ממנו שיספר לו ממה שראה שם, וסיפר לו מגודל מדריגת הרה"ק מרוזין באמירת דברי תורה, כשביקש ממנו שיחזור לפניו על מה שאמר בשב"ק, עיי"ש.

ס׳איז דא א מכתב פונעם ישמח משה צום חתם סופר אז ער זאל שתדל׳ן פאר׳ן רוזשינער, דער חתם סופר איז נישט געווען פון די חסידישע רבי׳ם, שרייבט ער אים דארט ׳אף שאין אני יודע גדלותו בתורה, אבער אלפי ישראל זענען משתוקק צו אים...׳.[5]

אין ייטב פנים (מאמר אבני זכרון לר״ה, אות ל״ה) איז דא א תורה וואס ער האט געהערט פונעם רוזשינער, ער שרייבט אויף אים ׳קדוש ישראל מרוזען׳, און ער האט עס איבער געזאגט פאר׳ן ישמח משה ׳וקלסיה׳, אויפן פסוק כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל, אז ס׳וועט קומען א צייט וואס מ׳וועט פרעגן מה פעל קל.

אפילו ׳ישראל׳, אפילו די גרויסע מענטשן וועלן פרעגן מה פעל קל.[6]

האדמו״ר מסאדיגורא ירושלים: דער הייליגער רוזשינער זאגט ביי יוסף הצדיק ווען ער איז געווען אין מצרים, האט ער געשיקט צו יעקב אבינו זאגן ׳שמני אלקים לאדון לכל מצרים׳ (בראשית מה, ט), וואס איז די רבותא אז ער איז געווארן א מלך אויף ציגאנער?, זאגט ער, אז יוסף הצדיק האט געזאגט, ׳שמני אלקים׳, שָׂם–אני אלקים, ער האט מפרסם געווען אלוקותו ית״ש אין מצרים, דאס איז געווען די רבותא.

כ׳מיין אז די תקופה וואס כלל ישראל איז אריבער דעם לעצטן יאר, האט אריין געגעבן פאר די אפיקורסים, ס׳האט זיי אפגעפרעגט אסאך פון זייערע דמיונות אז ס׳איז כוחי ועוצם ידי, און מ׳קען פירן די וועלט מיט די אלע טעכנאלאגיע, ס׳האט זיי געוויזן אויף אן אופן אזוי ווי ביי טיטום, אז דער רבונו של עולם האט אריין געשיקט א פליג, א יתוש, ס׳זאל אים אריין גיין, און דאס האט אים געוויזן אז יש מנהיג לבירה, און דא איז דאך געקומען א זאך וואס מ׳קען דאס אפילו נישט זעהן מיט די פליישיגע אויגן, און ס׳האט אריין געברענגט אז מ׳קען האבן אלע טעכנאלאגיע אבער גארנישט קען נישט העלפן, עס קען קומען איין מחלה ח״ו און אלעם אוועק לייגן.

רבינו: יא, אבער עם האט געקאסט ליידער אסאך אידישע נפשות.

א׳ ממלוויו: כ׳בין געווען איך די קאנטרי מיט ר׳ אשר ישעי׳ הורוויץ, האט ער מיר געזאגט אז דא איז קרית יואל איז געווען די וויניגסטע ווי איבערראל.

רבינו: פראצענטועל איז דאס געווען וויניגער, ס׳איז דאהי אויך געווען, אבער לויט׳ן פראצענט פון ערגעץ אנדערש איז עס געווען וויניגער.

האדמו״ר מסאדיגורא ירושלים: דעם רבי׳נס זכות האט מגין געווען.

רבינו: אבער ס׳איז געווען שרעקליך, פסח צייט איז געווען שרעקליך.

האדמו״ר מסאדיגורא ירושלים: דער רבי אליינס אויך?

רבינו: יא, אביסל, כ׳בין אויך נישט געזונט געווען. כ׳בין געווען נאך פון די ערשטע, ווען וויניג האבן עס געהאט.

האדמו״ר מסאדיגורא ירושלים: מ׳זאגט אז די רביצין האט געהאט אפענע נסים.

רבינו: יא, ס׳איז געווען א שווערע תקופה, און ס׳איז געווען גרויסע חסדים ב״ה.

האדמו״ר מסאדיגורא ירושלים: דער הייליגער רוזשינער טייטשט, כשמת אהרן נסתלקו ענני השכינה, ויראו כל העדה כי גוע אהרן (במדבר כ, כט), מיט וואס האט מען געזעהן אז אהרן הכהן איז נסתלק געווארן?, עס איז געקומען אמאל צופארן צום הייליגן רוזשינער א גוי א מלומד פון ענגלאנד, ער איז געווען א מיניסטער, ער האט

---

5 בספר זכרון למשה (שהו״ל הרב יוסף שוואריץ ז״ל מגרוו״ד – עמ׳ ס״ו) נדפס מכתב מהגאון ר׳ אשר אנטשיל ווייס ז״ל, שכתב ששמע מא׳ שאצל הגר״ש סופר - בנו של מרן החת״ס - ראה מכתב מהישמח משה שכתב אל החתם סופר ומבקשו שישתדל עבור הרה״ק מרוזין ז״ל שרצו לשלחו בחזרה לרוסלאנד כנודע, והחסידים חשבו שהחת״ס לא יתפעל כ״כ להשתדל עבורו אצל שרי המלוכה בוויען, מחמת שאינו מפורסם כ״כ בגדלותו בתורה, ע״כ פנו אל הישמח משה שיכתוב אל החת״ס בדבר זה, ובתוך המכתב כתב: ״הגם שאין אני מכיר ערכו בפלפולי התורה, מ״מ זאת אוכל להעיד שאלפים מישראל הולכים בלב נשבר מחמת מעמדו״.

6 ע׳ בייטב פנים (שם) שכ׳ בזה״ל: על פי מה ששמעתי משמיה דרבינו הקדוש אור ישראל מרוזען זלה״ה שפירש הכתוב כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל, כי בימים הקדמונים הי׳ הנהגתו ית׳ נעלמה מעיני המונים, אבל גילה סודו אל עבדיו הנביאים הצדיקים, אבל עתה בעווה״ר צרות תכופות זה לזה צרורות על שכמינו, אשר גם בעיני ישרא״ל [בני עליה] יפלא מה זה ועל מה זה עשה ה׳ ככה, וז״ש כעת יאמר ליעק״ב ולישרא״ל כ׳ מדריגות המונים ובני עליה בלשון תמוה, מה פעל אל, עד כאן דבריו, והגדתיו בשמו בפני מוזלה״ה והוטב בעיניו [והזכירו גם מרן רביה״ק זי״ע בדרשת הושענא רבא שנת תשט״ו לפ״ק, וע״ע בדברי יואל להו״ר אות קכ״ד בהושענא למען סודך].

געהייסן 'סאעלאפאנט', האט ער געפרעגט וואם איז פשט אין די תורה משמת אהרן נסתלקו ענני הכבוד, וואם האבן א שייכות די ענני הכבוד צו אהרן, האט אים דער הייליגער רוזשינער געענטפערט לפי הבנתו, אבער דאם האט נאך א שייכות צו אונז עד היום, האט ער געזאגט אזוי, אז מ'וויסט דאך אז אהרן הכהן איז געווען אוהב את הבריות ומקרבן לתורה, ער האט דאך געמאכט שלום בין אדם לחבירו ובין אשתו לאשתו, און ער האט געברענגט אחדות ביי כלל ישראל, ווען צוויי מענטשן נעמען זיך צוזאמען אין א צימער גייט ארויס הבל פיהם די פארע, און ווען מ'איז באחדות וועלט דאם צוזאם געמישט, וועלט דערפון ענני הכבוד, כל זמן אהרן הכהן האט געלעבט איז געווען אין מדבר די אחדות וואם איז געווען צוויישן כלל ישראל, דאם האט געברענגט די ענני הכבוד וואם האט מגין געווען אויף כלל ישראל, און כשמת אהרן איז שוין נישט געווען די זעלבע אחדות, נסתלקו ענני הכבוד.

רבינו: פונעם חתם סופר איז אויך דא אזא וואלט, אין די דרשות (ח"ב דף שע"ה), ער זאגט עס אויף די תורה, אז דער אד וואם קומט ארויס פון תורה פון דעם וועלט די ענני הכבוד.

האדמו"ר מסאדיגורא ירושלים: די גמרא אין תענית (ט.) זאגט דאך אז חזרו שניהם בזכות משה. די גמרא זאגט דאך דארט שאני משה דכרבים דמי, דאם הייסט אז ער האט א זכות רבים.[7]

---

7 וז"ל הגמרא שם: רבי יוסי ברבי יהודה אומר שלשה פרנסים טובים עמדו לישראל אלו הן משה ואהרן ומרים ושלש מתנות טובות ניתנו על ידם, ואלו הן באר וענן ומן, באר בזכות מרים, עמוד ענן בזכות אהרן, מן בזכות משה, מתה מרים נסתלק הבאר, שנאמר ותמת שם מרים, וכתיב בתריה ולא היה מים לעדה, וחזרה בזכות שניהן, מת אהרן נסתלקו ענני כבוד, שנאמר וישמע הכנעני מלך ערד מה שמועה שמע שמע שמת אהרן ונסתלקו ענני כבוד, וכסבור ניתנה לו רשות להלחם בישראל, והיינו דכתיב ויראו כל העדה כי גוע אהרן.

אמר רבי אבהו אל תקרי ויראו אלא וייראו, כדדריש ריש לקיש דאמר ריש לקיש כי משמש בארבע לשונות, אי דלמא אלא דהא, חזרו שניהם בזכות משה, מת משה נסתלקו כולן, שנאמר ואכחד את שלשת הרעים בירח אחד, וכי בירח אחד מתו, והלא מרים מתה בניסן, ואהרן באב, ומשה באדר, אלא מלמד שנתבטלו שלש מתנות טובות שניתנו על ידן ונסתלקו כולן בירח אחד, אלמא אשכחן פרנסה בשביל יחיד, שאני משה כיון דלרבים הוא בעי כרבים דמי.

האב איך געקלערט אז דער גרויסער מגיד זאגט דאך, ער ברענגט א ווארט, אז רבי חנינא בן דוסא הלך בשוק אתי מטרא, האט ער געזאגט כל העולם כולם בנחת וחנינא בצער, פסק מטרא, פרעגט זיך די קשיא, רבי חנינא בן דוסא וואם איז געווען די לו בקב חרובין, וואם איז פשט? פארקערט א מדה פון א צדיק איז אז כל העולם כולם בנחת וחנינא בצער האט דאך אזוי געדארפט זיין, פארוואם האט ער געבעטן ס'זאל זיך אויפהערן, נאר טייטשט דער גרויסער מגיד אז רבי חנינא בן דוסא איז געווען דער צינור המשפיע, כל העולם ניזון בשביל חנינא בני, כל זמן אז דער צינור איז נפגם וועט די שפע אויף די וועלט נישט זיין ווי עם דארף צו זיין.

רבינו: דאם שטייט פונעם בעשה"ק, דער תולדות אין פרשת ואתחנן ברענגט דאם אראפ, שמעתי ממורי זלה"ה.[8]

האדמו"ר מסאדיגורא ירושלים: אה, אבער עכ"פ האב איך געקלערט ביי משה רבינו זעהט מען אויך, די גמרא נוצט דארט א לשון אז משה רבינו איז געווען א שביל רבים, בשביל רבים, משה רבינו איז אויך געווען א צינור המשפיע פארץ דור, איז אלעם צוריק געקומען בשביל משה.

רבינו: יא, ער זאגט טאקע, דער תולדות, אז משה רבינו האט מתפלל געווען בדיבור צו מאכן א כלי פאר די השפעה.

דער טאטע ז"ל ברענגט דאם אראפ אין ברך משה (פ' עקב), ער טייטשט דארט 'לא יהי' בך עקר ועקרה שלא תהא תפלתך עקרה אלא תהא עולה ועושה פירות', טייטשט ער דארט מיט דעם ווארט פונעם בעשה"ק.[9]

---

8 וזלש"ק שם "ויתעבר ה' בי למענכם, דשמעתי ממורי זלה"ה פירוש הש"ס (ברכות יז:) כל העולם ניזון בשביל חנינא בני, שעושה שביל וצינור להשפיע שפע ברכה לעולם, ודפה"ח. וה"נ במשה רבינו ע"ה צריך דבור בתפלה כדי לעשות כלים להמשיך שפע לעולם, וז"ש למענכם לא שמע אלי בתפלה על ידי המחשבה", עי"ש.

9 עי' שם בברך משה דף ע"ב שפירוש, וז"ל: "על פי מה שכתב הרה"ק מבוטשאטש זללה"ה בסידור דעת קדושים, לפרש התפלה ותן שכר טוב לכל הבוטחים בשמך באמת, ולכאורה למה צריכים להתפלל על כך, והלא אין הקב"ה מקפח שכר כל בריה, אכן הענין כי לכל דבר צריך אתערותא דלתתא, ואלו הבוטחים בשמך באמת דבוקים בהשי"ת בכל

האדמו"ר ממאדיגורא ירושלים: מיין טאטע ז"ל הכ"מ האט זיך געהאלטן זייער נאנט מיטן רבי'ן.

רבינו: יא, ער האט זיך געהאלטן בידידות.

וכיבדו רבינו בברכת לחיים

וכירכו רבינו: לחיים, דער אויבערשטער זאל העלפן גרויס הצלחה און סייעתא דשמיא אין אלע ענינים, מ'פארט היינט אהיים? צאתכם לשלום, מ'זאל פארן געזונטערהייט.

האדמו"ר ממאדיגורא ירושלים: כ'בין געקומען נעמען די השפעות טובות וואס דער רבי האט איבער געלאזט אין ארץ ישראל. דער אפטער רב האט דאך אנגעוואונטשן אמאל אויף כי מלאכיו יצוה לך, האט ער אנגעוואונטשן איידן פון ארץ ישראל זאלן האבן די יאהכיגע יוה"ך, דאס איז א רמז אויפן שם פון כ"י מלאכי"ו יצו"ה ל"ך (שמרומז בסופי תיבות).

רבינו: מ'זאגט נאך פון רבי'ן פון לובלין אז ער האט געזאגט י"א ו'וער כ'ען ח"יינט, און ער האט אזוי ממשיך געווען א ענין פון קפיצת הדרך, אויך מיט רמז אויפן שם פון כ"י מלאכי"ו יצו"ה ל"ך.[10]

אין אוהב ישראל אין די ליקוטים (בסוף הספר) ברענגט ער דעם מדרש 'הנפטר מחבירו אל יפטר אלא מתוך דבר הלכה, מאי הלכה, יחיד ורבים הלכה כרבים'. טייטש דער אפטער רב אזוי, אז דער שם פונעם מלאך וואס איז ממונה על הדרכים איז יוה"ך די סופי תיבות פונעם פסוק (תהלים צא, יא) כ"י מלאכי"ו יצו"ה ל"ך, און דאס איז די ראשי תיבות פון י'חיד ו'רבים ה'לכה כ'רבים, איז וועגן דעם הנפטר מחבירו זאל דערמאנען דוקא די הלכה ס'זאל איהם זיין פאר א שמירה.[11]

וביקש האדמו"ר מפאדיגורא ירושלים לדבר עם רבינו בפרטיות ונפרדו לשלום

לבם, ואין בקשתם על טובת עולם הזה כלל, ולכן אנו מבקשים בעבורם ותן שכר טוב לכל הבוטחים בשמך באמת, כי ההכרח שיהיה אתערותא דלתתא, ועל ידי תפילתינו זאת יזכו להשפעת עולם הזה, אבל אילולא בקשתינו עליהם לא היו זוכים להשפעת עולם הזה, כי כל בקשתם ותפלתם כולה רוחנית, עכ"ד.

ואני אבא אחריו ואמלא דבריו הקדושים לפרש המשך התפלה, ותן שכר טוב לכל הבוטחים בשמך באמת ושים חלקינו עמהם, דהנה איתא בשם מרן הבעש"ט הקדוש זי"ע (הובא בתולדות יעקב יוסף פ' ואתחנן) על מאמרם (ברכות יז:) כל העולם כולו ניזון בשביל חנינא בני, וחנינא בני די לו בקב חרובין, כי הצדיק עושה שביל וצינור להשפיע שפע ברכה לעולם, וזהו הכוונה כל העולם ניזון בשבי"ל חנינא בני, היינו בשביל שעשה רבי חנינא. והרה"ק מריזין זי"ע הוסיף על זה, כי שביל פירושו דרך קטן וצר, ודרך פירושו דרך גדול ורחב, וזהו אמרם כל העולם ניזון בשבי"ל חנינא בני, היינו בשפע מצומצם דרך שביל קטן, והטעם כי וחנינא בני די לו בקב חרובין, וממילא אינו פותח רק שביל קטן, עכ"ד.

ועל זה אנו מתפללים, ותן שכר טוב לכל הבוטחים בשמך באמת, כי מאחר שהצדיקים דבוקים בה' בכל עת ואינם מתפללים על טובת עולם הזה כלל, וההכרח שיהיה אתערותא דלתתא, על כן אנו מפילים תחינה ובקשה בעדם, שיושפע להם שפע רב ויזכו לטובת עולם הזה, ושים חלקינו עמהם, כי על ידי שיופתח שביל וצינור להשפיע כל טוב על הצדיקים ועל החסידים, באותו שביל ובאותו צינור נזכה אף אנו לכל מיני השפעות טובות.

ולפי דרכינו י"ל שעל זה רמז הכתוב לא יהיה בך עקר, ופרש"י שאינו מוליד, היינו שלא יהיה בך צדיק כזה שאינו משפיע, אלא כל צדיקי בית ישראל יפתחו שביל וצינור להשפיע כל טוב לבית ישראל, אך לכאורה יקשה דהלא לכל דבר צריך אתערותא דלתתא, והצדיקים אינם מתפללים רק בקשות רוחניות בלבד, לזה בא המדרש ודרש, לא יהיה בך עקר ועקרה שלא תהא תפלתך עקרה אלא תהא עולה ועושה פירות, היינו שהתפלה שאנו מתפללים על הצדיקים ותן שכר טוב לכל הבוטחים בשמך באמת, תהא עולה ועושה פירות להשפיע על הצדיקים ועל החסידים השפעות טובות בעולם הזה, ובאותו שביל וצינור יזכו כל ישראל לשפע רב.

---

10 כן מובא בספה"ק שהרה"ק החוזה מלובלין ז"ל חזר פעם בערב שב"ק עם כמה מתלמידיו מאיזה עיירה רחוקה מביתו מברית מילה שנתכבד בה בסנדקאות, ויהי בהיותם בדרך התחילו הסוסים לטבוע בבוץ בלי יכולת לצאת משם, ניסו החסידים להוציאם בדרכים שונות אך ללא הועיל, לא ידעו החסידים למכס עצה, בעוד חששם גובר שלא יבואו ח"ו לידי חילול שבת, שהרי היו עדיין רחוקים מביתם, עד שאזר אחד התלמידים עוז, ובלית ברירה פנה אל רבו הק', ואמר לו שאין מנוס אלא שהרה"ק ישתמש ויאמר השם של שמירת הדרך, נענה הרה"ק מלובלין ואמר: "יא, וער בען היינט?", כיון שיצאו מילים אלו מפיו הק' הצליחו הסוסים להוציא רגליהם מטיט היון, וחיש מהר הגיעו לביתם בקפיצת הדרך, וביאור הענין הוא, כי השם של שמירת הדרך - יוה"ך - יוצא מסופי תיבות של הפסוק כי מלאכיו יצוה לך, והרה"ק בעוותנותו ובהכמותו הטמין את השם ברמז באמרו: יא ו'וער כ'ען ה'יינט - שראשי התיבות הוא השם הנ"ל ולכן קפצה להם הדרך.

וע' בס' מהרי"ד מבעלזא פ' חיי שרה על הפסוק "הוא ישלח מלאכו לפניך".

11 וזלש"ק: במדרש הנפטר מחבירו אל יפטר אלא מתוך דבר הלכה. ומאי הלכה יחיד ורבים הלכה כרבים. עכ"ל המדרש. פי' כי שם של שמירת הדרך הוא יוה"ך היוצא מן ס"ת מפסוק (תהלים צא, יא) כי מלאכיו יצוה לך, והם ר"ת של י'חיד ו'רבים ה'לכה כ'רבים שהוא ג"כ שם זה, עכלש"ק.

סעודת הכנסת ספר תורה
לבית מדרשינו המפואר 'בנין געלבשטיין'
שכונת קעסקעיד, ווילִיאמסבורג יצ"ו

יום א' פרשת שלח תשפ"ב לפ"ק

מיר געפינען די וואך אין די סדרה, משה רבינו האט געזאגט 'והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ'.

כ'האב געקלערט אזוי, אונז שטייען מיר יעצט דא ביי א שמחת הכנסת ספר תורה, האב איך מיך דערמאנט אזוי, ס'איז דא א מעשה, דער זיידע ז"ל דער קדושת יו"ט האט געפירט א ישיבה אין סיגוט, א חסידישע ישיבה, און דער קאשויער רב רבי שאול בראך האט זיך אויפגעהאלטן אין סיגוט א שטיק צייט, ער האט געהאט פראבלעמען, ווייל ער האט געדארפט פריי ווערן פון מיליטער און ס'איז אים שווער געגאנגען, און אין סיגוט איז געווען א גוטער דאקטער, מ'האט אים אונטער געשמירט און אזוי האט מען געקענט פריי ווערן, אבער דעמאלטס האט זיך געמאכט א שווערער זמן מיט דעם דאקטאר, האט ער זיך אויפגעהאלטן דארט, א שטיק צייט איז ער געווען אין סיגוט עד יעבור זעם, ביז מ'וועט קענען זיך מסדר זיין, און ער האט געהאט יעדן טאג א שיעור מיטן זיידן ז"ל דער קדושת יו"ט, זיי האבן געלערנט צוזאמען, דעמאלטס איז געווען - יעדער וויסט די מעשה - ער האט ארוים געקוקט פון פענסטער ווי אזוי דער מעיאר איז אראפ געפאלן. אבער נישט דאס וויל איך זאגן. היינט וויל איך פארציילן א צווייטע מעשה.

רבי שאול בראך איז געקומען פון אויבערלאנד, ער איז געבוירן אין נייטרא, וועט ס'קען אביסל די מאפע ווי אזוי ס'האט אויסגעזעהן, ער איז געקומען פון אויבערלאנד און ער האט חתונה געהאט קיין אוהעל, אין אוהעל האט ער זיך באגעגנט מיט חסידים, דארט האט ער געזעהן וואס דאס איז חסידים, און ער האט זיך באפריינדעט מיט די חסידים, אזוי האט ער זיך געגייט צו חסידים, און ער איז געזיצן טאקע מיטן קדושת יו"ט און געלערנט, ער האט דאך אליינס געלערנט אין אויבערלאנד, ער האט געלערנט ביים מהר"ם שיק, אבער ער האט געלערנט אין אויבערלאנד, ער איז דאך געקומען פון נייטרא.

האט ער געזאגט אמאל פארן זיידן פארן קדושת יו"ט אז אין אויבערלאנד איז דאך אויך געווען ישיבות, ס'איז געווען אויבערלענדישע ישיבות, און ער האט געזעהן אין סיגוט איז געווען א ישיבה, האט ער געזאגט, אין די אויבערלענדישע ישיבות לערנט מען בעער ווי דא אין סיגוט אין די חסידישע ישיבה, אזוי האט ער געזאגט, ער האט אויפגעפאסט, און ס'איז אים אזוי אויסגעקומען.

האט אים דער זיידע ז"ל דער קדושת יו"ט געענטפערט, ס'איז דא א בעל הבית'טע וואס מאכט א מאכל, זי מאכט א קוגל, זי לייגט אריין אין דעם קוגל

פארשידענע זאכן מעדנים וואס מ׳לייגט אריין, ס׳איז דא א בעסערע בעל הבית׳טע, און ס׳איז דא א שוואכערע בעל הבית׳טע, ס׳איז דא א בעל הבית׳טע וואס קען בעסער קאכן, און ס׳איז דא וואס קען נישט אזוי, אז מ׳איז א בעסערע בעל הבית׳טע איז דאס מאכל געלונגענער, איז דאס בעטעמ׳טער צו עסן, און אז נישט איז עס שוואכער, דאס איז אלעס אז מ׳סערווירט עס היים, טאמער סערווירט מען עס קאלט, מעג מען אריין לייגן זייער גוטע תבלינים, זייער גוטע מאכלים, אז מ׳סערווירט עס קאלט האט עס נישט קיין טעם.

האט ער אים געזאגט, מ׳לערנט אפשר בעסער אין אויבערלאנד אין די אשכנז׳ישע ישיבות, מ׳לערנט טאקע אפשר בעסער, אבער מ׳סערווירט עס קאלט, און אז מ׳סערווירט עס קאלט האט עס נישט קיין טעם, די חסידישע ישיבות סערווירט מען היים, במילא האט עס א טעם.

משה רבינו האט געזאגט ׳והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ׳, ווי אזוי מ׳מאכט א תבשיל, ווי אזוי מ׳מאכט א מאכל, מ׳קען אריין לייגן בעסער, און מ׳קען אריינלייגן שוואכער, אבער אז ס׳איז קאלט האט עס נישט קיין טעם, טאמער איז עס אבער היים האט עס א טעם, דאס האט ער געזאגט, מ׳דארף זיך שטארקן ולקחתם מפרי הארץ, דאס איז זייער א גוטער משל וואס דער זיידע ז״ל האט געזאגט, און ער האט עס זייער גוט אראפ געלייגט אין אלע ענינים, אינעם דרך החיים פון א איד.

אונז לעב מיר אין אמעריקא, מ׳לעבט דא ס׳איז נישט וואו אינדערהיים ס׳איז געווען א חסידישע שטאט, און ס׳איז געווען א אשכנז׳ישע שטאט, היינט לעבט מען אין א שטאט וואו ס׳איז דא אלע מיני קרייזן, אלע מיני אידן, מ׳קוקט זיך אום ווי אזוי ס׳זעהט אויס כלל ישראל, איז ׳והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ׳, דארף מען נעמען דארט מפרי הארץ, דארט וואו מ׳סערווירט היים, דארט וואו מ׳סערווירט ווארעם, דאס איז די ריכטיגע וועג.

כ׳זאג ס׳איז דא בתי מדרשים אסאך, ס׳איז דא שענערע בתי מדרשים, ס׳איז דא אזא ביהמ״ד און אזא ביהמ״ד, עס דאווענען אלע סארט אידן, וואס הייסט א שיין ביהמ״ד?, וואס הייסט א פין ביהמ״ד?, דארט וואו ס׳איז דא א חסידישע וואריימע אידן, דאס איז א פין ביהמ״ד, ׳והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ׳.

כ׳האב געזאגט מ׳זיצט דא אין דעם ביהמ״ד, ס׳איז געווען א הכנסת ספר תורה, די תורה הקדושה ווערט אנגערופן ׳ארץ׳, אזוי שטייט אין ספרים, ׳ואת הארץ כי נעמה׳ (בראשית מט, טו) ואת הארץ מיינט מען די תורה, ס׳איז דא תורה שבכתב און ס׳איז דא תורה שבעל פה, די תורה שבכתב דאס איז ׳ארץ׳, די תורה שבעל פה דאס איז ׳פרי הארץ׳, דאס פארשטייט יעדער איינער, די תורה שבעל פה דאס שטאמט פון די תורה שבכתב. משה רבינו האט געזאגט ׳והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ׳, מ׳דארף זיך מחזק זיין און נעמען מפרי הארץ, פון תורה שבעל פה.

עס איז זייער א גרויסע שמחה, א שיינע שמחה, א סיום פון ספר תורה, מצות כתיבת ספר תורה, ועתה כתבו לכם את השירה הזאת ולמדה את בני ישראל, מ׳האט פריער נאכגעזאגט דעם רא״ש, דער רא״ש זאגט אז די היינטיגע מצוה איז מ׳זאל שרייבן ספרים, מ׳זאל קויפן ספרים, מנדב זיין ספרים פאר א ביהמ״ד, ׳ולקחתם מפרי הארץ׳ דאס איז די תורה שבעל פה, א ביהמ״ד דארף צו זיין א מקום מיוחד פאר תורה און פאר תפילה, ׳ולקחתם מפרי הארץ׳ מ׳זאל זיצן און לערנען מפרי הארץ, תורה שבכתב דאס ליינט מען שבת איז דא א זמן פון קריאת התורה, ס׳איז דא ב׳ וה׳ ליינט מען אויך אין די תורה, אבער נישט א גאנצע וואך, די פרי הארץ דאס איז א גאנצע וואך, יעדן טאג, און אויף דעם איז ׳והתחזקתם, ווייל דברי תורה צריכים חיזוק, תורה דארף האבן חיזוק.

א שיין ביהמ״ד איז פשט אז ס׳איז דא לומדי תורה אין ביהמ״ד, ערב ובוקר, מ׳רעדט יעצט פון בעלי בתים, וועלכע קומען אין ביהמ״ד מיט א קביעות עתים לתורה, מ׳זיצט און מ׳לערנט, צי ס׳איז גמרא מיט תוס׳, צי ס׳איז שולחן ערוך, צי משניות, וואס מ׳לערנט פון תורה שבעל פה, קומען אין ביהמ״ד לערנען.

וועגן דעם זאג איך דא, ס׳איז א שיין ביהמ״ד, די שיינקייט פון דעם ביהמ״ד איז די לומדי תורה וואס זיצן דא און זיי לערנען, די וואס זיי וואוינען דא אין די געגנט, עס וואוינען דא אסאך חשוב׳ע אידן, מ׳האט זיך קובע מקום געווען דא לתורה ולתפילה, און מ׳זיצט מיט א קביעות עתים, מ׳איז עוסק בתורה, היא הודה היא זיוה היא הדרה, דאס איז די שיינקייט פון דעם ביהמ״ד.

און דאס דאווענען ס׳איז א ביהמ״ד מיוחד פאר תורה און פאר תפילה, דאס דאווענען דארף טאקע צו זיין

אזוי ווי מ׳האט געזאגט, ס׳דארף צו זיין מיט א ווארעמקייט, מיט א קאך, מיט אן התלהבות אש, ווי חסידישע אידן פירן א ביהמ״ד, מ׳קומט אין ביהמ״ד דאוועננן, מ׳קומט צייטליך, מ׳הייבט אן דאס דאוועננן פון אנהייב, מ׳לויפט נישט נאך דאס דאוועננן, מ׳דאווענט מיט א מנין, מ׳איז זיך קובע איך דאוועז די אין די צייט, ביי די אן די מנין, אן איך קום צייטליך צום דאוועננן מרישא ועד גמירא, אבער מיט א קול, מ׳דארף דאוועננן מיט א ברען, שבת אן אינדערוואכן, ווען מ׳שטעלט זיך דאוועננן דארף מען וויסן איך לייג אלעס אין די זייט, יעצט דאוועז איך פארן אויבערשטן, כ׳האב נישט אינזין נישט קיין געשעפטן, אן נישט די וועלט, נישט גארנישט, איך זיץ אן איך דאוועז פארן בורא כל עולמים, במילא איז מען נישט מפסיק מיט קיין שמועסן, ווייל יעצט דאוועז איך. דאס זעלבע איז ביי חזרת הש״ץ צי ביי קריאת התורה, מ׳זיצט אן מ׳דאווענט, איך פיר מיך ווי א געהויבענע איד, איך בין א חסידישער איד, אן איך פיר מיך ווי א חסידישער איד, איך אליינס, מיין בני בית, מיינע קינדער, איך בין מחנך אזוי מיינע קינדער, צו תורה צו יראת שמים אן צו מידות טובות.

דאס ביהמ״ד איז א סאטמאר׳ע ביהמ״ד, דאס איז מיוסד אויף תורה עבודה וגמילות חסדים, אידן דארפן זעהן צו ארבעטן אויף די ג׳ עמודי עולם, דער אויבערשטער זאל העלפן מ׳זאל האבן ערליכע אידישע הייזער, צניעות׳דיגע אידישע הייזער, אן דינען דעם באשעפער מיט געזונט אן מיט הרחבת הדעת.

ברוך ה׳ דאס ביהמ״ד האט צוויי חשוב׳ע דיינים, על פי שני עדים יקום דבר, תלמידי חכמים מופלגים, שטארקע מורי הוראה, אן זיי לערנען פאהר שיעורים, זיי זענען משפיע פאר די אלע וואס זיי קומען אין ביהמ״ד, זיי לערנען אן פסק׳ענען שאלות, דער אויבערשטער זאל העלפן ס׳זאל טאקע זיין דאס ביהמ״ד לשם לתפארת ולתהילה.

עס איז דא א שמחה פון א סיום ספר תורה, דער נדבן פונעם ספר תורה הרבני הנגיד המפואר הנכבד ר׳ חיים יהושע [געלבשטיין], ידידי עוז מנוער, דער אויבערשטער זאל אים העלפן, ער זאל זיין געזונט מיט הרחבת הדעת און סייעתא דשמיא, ער זאל זהען תענוג ונחת בבריאות השלימות עד זקנה ושיבה. דאס ביהמ״ד הייסט ׳בנין געלבשטיין׳ א נאמען געגעבן נאך זיין פאטער ר׳ אברהם הערש ע״ה, כ׳גלייב נישט אז דא אין ביהמ״ד איז דא עמיצער וואס האט אים געקענט, איך געדענק אים נאך יא, איך האב אים געקענט, ער איז געווען זייער א חשוב׳ער אהרנטליכער אנשטענדיגער בעל הבית, און ס׳איז אים אוודאי א נחת רוח בעולם העליון אז ער האט א ביהמ״ד וואס ווערט אנגערופן אויף זיין נאמען.

און כ׳וויל זאגן א ברכה פאר ר׳ חיים יהושע׳ס איידעם [הרבני הנגיד הנכבד ר׳ אברהם בראך הי״ו], וואס ער האט געבויעט דא דעם גאנצן בנין, ער האלט שוין ביים דריטן ביהמ״ד דא אין ווילאמסבורג, דאס ביהמ״ד אין וואולאבאוט, דאס ביהמ״ד אין בעדפארד-פארק, און דאס איז די דריטע ביהמ״ד. יעדעס איינע ביהמ״ד איז א פינת יקרת, א טייער ווינקל, אידן קומען מ׳לערנט מ׳דאווענט, און מ׳דינט דעם ביהמ״ד, יעדעס ביהמ״ד איז א דיימאנט אין די ווילאמסבורגער שכונה, און נישט נאר אין ווילאמסבורג, נאר אויך אין די סביבה, אויב דאס איז אויך ווילאמסבורג, ס׳איז באמת א גרויסע זכיה אז א בעל הבית לאזט זיך קאסטן אזויפיל געלט פאר הרבצת התורה, פאר תורה ותפילה בטהרה, מ׳האט געבויעט א מקוה מפוארה, א הערליכע מקוה, אז אידן זאלן קומען דאוועננן און לערנען ס׳זאל זיין בטהרה.

זאל דער אויבערשטער העלפן פאר אים און פאר די גאנצע משפחה און פארן גאנצן ציבור, מיר זאלן האבן אלע א געזונטן זומער, א הצלחה׳דיגע זומער, מ׳זאל קענען זיצן און לערנען, קומען אין ביהמ״ד דינען דעם באשעפער, לערנען, דאוועננן, מקיים זיין מצוות ה׳ מיט אלע רמ״ח אברים און אלע שס״ה גידים, און טאקע מיט א חסידישן ברען, ברענען און קאכן ביים דאוועננן, קאכן און ווען מ׳איז מקיים א מצוה, מ׳קאכט פארן היילגן באשעפער, ווען מ׳איז מקיים א מצוה גייט עס אריין אין די ביינער.

דער אויבערשטער זאל העלפן פארן גאנצן ציבור, און פאר די חשוב׳ע משפחה דא, אלע זאלן זיין בבריאות השלימות, אריכות ימים ושנים, בני חיי ומזוני רויחי, יעדער זאל האבן פרנסה בהרחבה גדולה, מ׳זאל קענען דינען דעם באשעפער מיט נחת און הרחבת הדעת, דורות ישרים ומבורכים, ערליכע קינדער, ערליכע דורות, בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות ביז דער אויבערשטער וועט העלפן מיר וועלן אלע זוכה זיין מקבל צו זיין פני משיח צדקינו במהרה בימינו אמן.

בעזהשי"ת

אַשְׁרֵי עַיִן רָאַתָה

קְהִלַּת קְדוֹשִׁים רוֹנְשִׁים

בְּמַעֲמַד הַתְחָלַת סֵדֶר קָדָשִׁים

תורתך שעשועי

אשרי עין שבא לכאן ותלמודו בידו

סיום סדר נזיקין והתחלת סדר קדשים

א' קרח
כ' סיון
תשפ"ב

באולם
כתר
הרימון

שישו ושמחו בשמחת התורה

